

בנק אגוד בע"מ

דוח מפורט על סיכונים –

גילוי לפי נדבך 3

ומידע נוסף על סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2017

בנק אגוד
UNION BANK

תוכן עניינים

4	רקע.....
4	עיקרון הגילוי.....
5	מסגרת הוראות רגולטוריות.....
5	מידע צופה פני העתיד.....
6	תחולת היישום.....
7	מבנה ההון.....
18	הלימות ההון ומינוף.....
18	הוראות רגולטוריות חדשות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון.....
18	הערכה פנימית של נאותות הלימות ההון (ICAAP).....
19	תכנון ההון ויעדי ההון.....
19	תיאור שימוש במבחני קיצון במסגרת תכנון ההון.....
21	מידע נוסף על נכסים משוקללים בסיכון.....
22	יחס מינוף.....
25	הערכת החשיפה לסיכונים ואופן ניהולם.....
25	הממשל התאגידי בתהליך ניהול הסיכונים בבנק.....
26	קווי הגנה.....
27	תרבות ניהול הסיכונים.....
28	תאבון סיכון.....
29	סיכון אשראי.....
29	מסגרת העבודה לניהול הסיכון.....
30	ניהול סיכון אשראי עסקי.....
31	ניהול סיכון אשראי קמעונאי.....
32	הלוואות לדירור.....
32	אשראי בעייתי וגביית חובות.....
33	הוצאות להפסדי אשראי וזיהוי אשראי בעייתי.....
33	סיכון ריכוזיות תיק האשראי.....
43	סיכון אשראי – גילוי לגבי תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית.....
45	הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית.....
47	סיכונים אשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים.....
49	סיכון שוק.....
49	ניהול סיכון השוק.....
50	אמידת סיכונים השוק ובקרתם.....
51	ניהול פוזיציות בתיק למסחר.....
52	התייחסות לאירועים לאחר תאריך המאזן.....
52	מודלים לניהול סיכונים שוק.....
53	סיכון ריבית.....
55	סיכון בסיס.....
57	סיכון מניות.....
58	סיכון אופציות.....
59	סיכון תפעולי.....
59	ניהול הסיכונים התפעוליים.....
60	מערכות המידע והמחשוב של הבנק.....
60	ניהול סיכון סייבר.....
61	הגנת הסייבר ואבטחת מידע.....
62	המשכיות עסקית - היערכות למצבי חרום.....
63	מידע נוסף על סיכונים אחרים.....
63	סיכונים מובילים ומתפתחים.....
65	סיכון ציות.....
66	סיכון משפטי.....
67	סיכון מוניטין.....
67	סיכון אסטרטגי.....
68	סיכון סביבתי.....

69 יחס כיסוי הנזילות
72 סיכון נזילות ומימון
73 מודל הנזילות הפנימי
73 תרחיש קיצון לנזילות
74 תוכניות מימון בשעת חירום
75 תגמול
75 יישום דרישות גילוי לפי נדבך 3 של באזל – גילוי בגין תגמול
75 מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול
76 התכנון והמבנה של תהליכי התגמול
77 תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול
78 תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי יוצר קשר בין הביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול
78 תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר
79 תיאור צורות של תגמול משתנה בהן משתמש התאגיד הבנקאי והשיקולים לשימוש בצורות של תגמול משתנה כאמור
79 מידע נוסף על תגמול שלא נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3

רשימת טבלאות

4 טבלה 1: מדדים עיקריים
7 טבלה 2: נתוני ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
8 טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
14 טבלה 4: הרכב המאזן הפיקוחי
16 טבלה 5: דוח תנועה בהרכב הון פיקוחי
20 טבלה 6: רכיבי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי
21 טבלה 7: נכסי סיכון לפי חלוקה לפעילויות עסקיות
22 טבלה 8: תנועה בנכסי סיכון
23 טבלה 9: יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים
23 טבלה 10: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
23 טבלה 11: יחס המינוף
25 טבלה 12: מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים
39 טבלה 13: חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים
40 טבלה 14: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות
40 טבלה 15: פיצול התיק לפי התקופה לפירעון ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים
40 טבלה 16: סכום הלוואות פגומות, הלוואות בפיגור, יתרת הפרשות פרטניות וקבוצתיות והוצאות בגין הפסדי אשראי שהוכרו בדוח רווח והפסד ומחיקות חשבונאיות נטו במהלך התקופה לפי ענף עיקרי או סוג עיקרי של צד נגדי
41 טבלה 17: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי
42 טבלה 18: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P
43 טבלה 19: סכום חשיפות האשראי ברוטו לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי
43 טבלה 20: פירוט של סוגי הביטחונות בהם נעשה שימוש, תוך הצגת החשיפות המכוסות בערבויות, חשיפות המכוסות על-ידי נגזרי אשראי וחשיפות המכוסות באמצעות ביטחונות פיננסיים כשירים על-פי הצד הנגדי
45 טבלה 21: פירוט חשיפות האשראי של הבנק שמקורן בנגזרים
48 טבלה 22: פירוט הערך הנקוב של תיק נגזרי האשראי של הבנק, המשמשים לניהול סיכונים תיק האשראי של הבנק
48 טבלה 23: דרישות הון בגין סיכונים שוק
50 טבלה 24: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח במונחי VAR
53 טבלה 25: השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים
54 טבלה 26: השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים
54 טבלה 27: רגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ והמדד
56 טבלה 28: נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה
56 טבלה 29: היתרה המאזנית של ההשקעות במניות בתיק הבנקאי ושווין ההוגן של השקעות אלו
57 טבלה 30: דרישות הון בגין קבוצות של מניות
57 טבלה 31: קשר בין סעיפי המאזן לפוזיציות שנכללו במדידת סיכון השוק
58 טבלה 32: יחס כיסוי הנזילות
69 טבלה 33: נכסים נזילים באיכות גבוהה
71 טבלה 34: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים
74 טבלה 35: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק
76 טבלה 36: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים
79

בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן "הבנק") נוסד בשנת 1951. הבנק הוא תאגיד בנקאי בעל רישיון בנק לפי הוראות חוק הבנקאות (רישיון) התשמ"א - 1981. מניות הבנק רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב. בעלי המניות העיקריים בבנק למועד פרסום הדוחות הכספיים (31.12.2017):

22.9%	שלמה אליהו אחזקות בע"מ ²
21.65%	ישעיהו לנדאו אחזקות בע"מ ^{1,3} (1993)
3.12%	ישעיהו לנדאו נכסים בע"מ ³ (1998)
16.5%	נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) בע"מ ^{1,4} 1993
6.36%	נכסי שרודר בע"מ ⁴
4.20%	אליהו 1959 בע"מ

1. מהווים את גרעין השליטה בבנק (העומד נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים על 33% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק, ומתחלק באופן שווה בין חבריו, 16.5% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לכל אחד).
2. ביום 29 באוקטובר 2012 חדלה שלמה אליהו אחזקות בע"מ להוות חלק מגרעין השליטה בבנק בעקבות השלמת רכישת השליטה במגדל אחזקות ביטוח ופיננסים בע"מ על ידי מר שלמה אליהו באמצעות אליהו 1959 בע"מ (לשעבר אליהו חברה לביטוח בע"מ), הכל כמפורט בפרק "השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו".
3. חברות בשליטת מר ישעיהו לנדאו.
4. מוחזקות בחלקים שווים על ידי ד"ר יעל אלמוג-זכאי וגב' רות מנור.

לבנק 36 סניפים ושלוחות הפזורים ברחבי הארץ (הכוללים מרכז לבנקאות פרטית). הבנק מספק ללקוחותיו מגוון שרותי בנקאות. בהתאם לנתונים שפורסמו בדוחות כספיים מאוחדים של כלל הבנקים בישראל ליום 31 בדצמבר 2017, הבנק הוא השישי בגודלו במערכת הבנקאית בישראל.

ראה גם פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים" בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי").

עיקרון הגילוי

הדוח המפורט על הסיכונים כולל מידע כמותי מפורט ומידע איכותי על סקירת הסיכונים ואופן ניהולם. הדוח כולל דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל, כפי המפורט בנדבך 3 להוראות (להלן: "נדבך 3"), ודרישות הגילוי על הסיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (להלן: "FSF") ודרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות משימה לשיפור הגילוי (להלן: "EDTF") שהוקם על ידי המוסד ליציבות פיננסית (להלן: "FSB") לשיפור הגילוי על הסיכונים בתאגידים בנקאיים. בנוסף, במסגרת הגילוי נכללו דרישות גילוי נוספות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

טבלה 1: מדדים עיקריים

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
במיליוני ש"ח / אחוזים		
2,464 ¹	2,611 ¹	הון עצמי רובד 1 (מיליון ש"ח)
1,112	1,144	הון רובד 2 (מיליון ש"ח)
25,486	26,062	נכסי סיכון (מיליון ש"ח)
9.67%	10.02%	יחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון (%)
9.29%	9.35%	יחס הון עצמי רובד 1 רגולטורי נדרש ² (%)
14.03%	14.41%	יחס הון כולל לנכסי סיכון (%)
12.79%	12.85%	יחס הון כולל רגולטורי נדרש ²
116%	129%	יחס כיסוי נזילות (%) ^{4,3}
80%	100%	יחס כיסוי נזילות רגולטורי נדרש ^{4,3}
5.43%	5.72%	יחס מינוף (%) ³
5.00%	5.00%	יחס מינוף רגולטורי נדרש

1. נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום 12.1.2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרה על ידי הפיקוח על הבנקים ביום 4.12.2016, כאשר ההקלה ההונית בגינה פוחתת על פני 5 שנים עד ליום 31.12.2021.
2. דרישות יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור 9% יחס הון כולל בשיעור 12.5% חלות מיום 1 בינואר 2015. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2015 חלות דרישת הון נוספות בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים עד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שיידרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.35% ו-12.85%, בהתאמה.
3. ההוראות בנוגע ליחס כיסוי הנזילות (הוראה 221) ייחס המינוף (הוראה 218) נכנסו לתוקף החל מ-1 באפריל 2015 זאת בהתאם להתניות והוראות מעבר של הפיקוח על הבנקים.
4. יחס כיסוי הנזילות מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות חודשיות במשך הרבעון המדווח. יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים יגדל באופן הדרגתי מ-60% ליום 1 באפריל 2015, 80% ליום 1 בינואר 2016 ועד לשיעור של 100% ביום 1 בינואר 2017. עם זאת, בנק שלמועד תחילת יישום ההוראה עמד ביחס המינימלי הנדרש אינו רשאי לרדת מיחס זה.

מסגרת הוראות רגולטוריות

הבנק מפוקח על ידי המפקח על הבנקים, אשר מקבל מידע על הלימות ההון של הבנק וקובע את דרישות ההון של הבנק. החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות המדידה והלימות ההון המבוססות על הוראות באזל 3 (להלן: "באזל 3"), כפי שפורסמו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הוראות באזל 3 מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
 - נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכונים סליקה ועוד) ובמקביל קיים תהליך סקירה המבוצע על ידי הפיקוח על הבנקים (SREP).
 - נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.
- בנוסף, הבנק מיישם בדוח זה דרישות גילוי המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות EDTF ודרישות נוספות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים.

מידע צופה פני העתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח על הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ושינויים ספציפיים שיפורטו להלן.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "צפי", "אמור", "חזוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתעדים", "עשוי להשתנות" "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. השימוש בביטויים צופי עתיד אלו, כרוך בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהוא מבוסס על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים לא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי. המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר על תחזיות לעתיד בנושאים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ועל תוכניות העבודה ותקציב הבנק לשנת 2017. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הנכלל בדוחות אלה, לרבות בגין השפעת נסיבות או אירועים שיקרו לאחר פרסום הדוחות על מידע כאמור.

ראה גם פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים" בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי").

בנק אגוד לישראל בע"מ אינו מחזיק בחברות בנות בנקאיות, לאור זאת הדרישות של הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות באזל 3, מיושמות ברמה מאוחדת בלבד.

ככלל, דרישות ההון של הבנק מבוססות על הדוחות הכספיים המאוחדים שלו, הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

על פי כללי החשבונאות המקובלים, חברות בנות הנשלטות במישרין או בעקיפין על-ידי הבנק מאוחדות בדוחות הכספיים, בעוד שלמטרות פיקוח על הון, חלים לעתים כללי איחוד שונים. יחד עם זאת, ליום 31 בדצמבר 2017 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון.

לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות כלשהן על העברת כספים או הון פיקוחי בתוך הקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר חברות מוחזקות עיקריות של הבנק ראה ביאור 14 בדוח הכספי השנתי לשנת 2017 ומידע נוסף בפרק על ממשל תאגידי.

מדידת ההון מבוססת על חלוקת ההון להון רובד 1 (הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) ולהון רובד 2, נכון למועד הדיווח לא קיים הון רובד 1 נוסף.

הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ובניכוי התאמות פיקוחיות כנדרש בהוראות הפיקוח על הבנקים. ההתאמות הפיקוחיות והניכויים העיקריים מהון עצמי רובד 1 הינם מסים נדחים לקבל נטו בגין הפרשי עיתוי ורווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי (Debt Value Adjustment - DVA). (סיכון אשראי עצמי - כאשר לבנק התחייבות כלפי הצד הנגד בעסקאות נגזרות פיננסיות, נדרש בהתאם להוראת תקן חשבונאי אמריקאי FAS 157, להביא לידי ביטוי בתחשיב השווי ההוגן של המכשיר הנגזר את ההסתברות לחדלות הפירעון של הבנק. התאמה זו מביא למצב שההתחייבות כלפי הצד הנגדי קטנה בגובה ההתאמה של הסיכון).

הון רובד 2 כולל הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי, מכשירי הון וכתבי התחייבות נדחים עם מנגנון ספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן. סכום כתבי התחייבות נדחים העומדים בתנאי הכשירות של באזל 3 ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2 עומד על כ-512 מיליון ש"ח. לפי חברת מידרוג דירוג כתבי התחייבות הנדחים עם מנגנון חוזי לספיגת הפסדים הוא A3.il (hyd). בנוסף, כולל הון רובד 2 מכשירי הון וכתבי התחייבות אשר אינם כשירים להכרה בהון הפיקוחי לפי הוראות באזל 3, אשר מופחתים בהדרגה עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם להוראות המעבר המאפיינים העיקריים של כתבי התחייבות הנדחים הינם - תקופת פירעונם לא תפחת מחמש שנים, הם מונפקים ללא בטוחות, הזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של נושים אחרים של הבנק, למעט נושים המחזיקים בהון רובד 1 ובמכשירי ההון ברובד 2. מסכומם המוכר כהון רובד 2, כאמור, יופחתו 20% בתחילת כל שנה מחמש השנים האחרונות לפני מועד פירעונם (כאשר במקרה של כתב התחייבות נדחה הנפרע לשיעורין, יש לבצע הפחתה כאמור, מכל שיעור).

נכון למועד הדיווח מכשירי ההון וכתבי התחייבות הנדחים שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי מוכרים עד לתקרה של 50% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 (ההון הפיקוחי - הוראות מעבר).

טבלה 2: נתוני ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון

גילוי על פי דבר 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹	ליום 31 בדצמבר 2017 ¹	במיליוני ש"ח
		הון לצורך חישוב יחס ההון ²
2,464	2,611	הון עצמי רובד 1
2,464	2,611	הון רובד 1
1,112	1,144	הון רובד 2
3,576	3,755	סה"כ הון כולל

1. נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום 12.1.2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרה על ידי הפיקוח על הבנקים ביום 4.12.2016, כאשר ההקלה ההונית בגינה פוחתת על פני 5 שנים עד ליום 31.12.2021.
2. לפרטים נוספים ראה טבלה 3 להלן.

סך ההון הכולל של הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2017 ב-3,755 מיליון ש"ח לעומת 3,576 מיליון ש"ח בסוף שנת 2016. הגידול נובע בעיקר מרווח בסך 141 מ' ש"ח בשנת 2017, גידול בקרן הון ניירות ערך זמינים למכירה בסך 66 מ' ש"ח וגידול בכתבי התחייבות נדחים בסכום של 43 מיליון ש"ח.

העליה קוזזה חלקית על ידי גידול של 37 מיליון ש"ח נטו בקרן הון זכויות עובדים בחובה (לאחר השפעת הוראות מעבר). קיטון של 21 מיליון ש"ח הנובע מפריסת ההקלה ההונית בגין תוכנית ההתייעלות וקיטון בסך 11 מ' ש"ח בהפרשה הקבוצתית. ראה ביאור 21 וביאור 22 ב'.

טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹		ליום 31 בדצמבר 2017 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
הפניות למאזן הפיקוחי			
במיליוני ש"ח			
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים			
			1 הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
א'	-	952	952
			2 עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
ב'	(5)	1,360	(3) 1,499
			3 רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
ג'	(16)	51	(15) 80
			4 מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
	-	-	-
			5 הזרמות הון קיימות מהמגזר הציבורי שיוכרו עד ליום 1.1.2018
	-	-	-
			6 מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מיעוט)
	-	-	-
			7 הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
	-	2,363	- 2,531
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוח וניכויים			
	-	-	-
			8 התאמות יציבותיות להערכות שווי מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלוונטי
	-	-	-
			9 נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם
	-	-	-
			10 מיסים נדחים לקבל שמימושם מבוסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי (temporary differences)
	-	-	(3)
			11 סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הגן
	-	-	-
			12 פער שלילי (shortfall) בין הפרשות להפסדים צפויים
	-	-	-
			13 גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח
	-	-	-

טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי דברך 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹		ליום 31 בדצמבר 2017 ¹		
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	
במיליוני ש"ח				
				15 רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
	(1)	(1)	-	(1)
ד'				16 עודף יעודה על עתודה, בניכוי מיסים נדחים לשלם שישולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור
	-	-	-	-
				17 השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבויות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
	-	-	-	-
				18 החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים
	-	-	-	-
				19 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי (בסכום העולה על 10% מהון עצמי רובד 1)
ה'	-	-	-	-
				20 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	-	-
				21 זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומן עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
	-	-	-	-
				22 מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
ז'	(3)	(3)	-	-
				23 סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי
	-	-	-	-
				א.23 מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים
	-	-	-	-
				ב.23 מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
	-	-	-	-

טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹		ליום 31 בדצמבר 2017 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 הפיקוחי	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 הפיקוחי	יתרה
במיליוני ש"ח			
-	-	-	24
-	-	-	25
-	105 ¹	-	84 ¹
-	-	-	25.א.
-	-	-	25.ב.
-	-	-	26
-	-	-	27
-	101	-	80
-	2,464	-	2,611
הון רובד 1 נוסף: מכשירים			
-	-	-	29
-	-	-	30
-	-	-	31
-	-	-	32
-	-	-	34
-	-	-	35
-	-	-	36
הון רובד 1 נוסף: ניכויים			
-	-	-	37
-	-	-	38

טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי דב"ר 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹		ליום 31 בדצמבר 2017 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
			39
			השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עלה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
-	-	-	-
			40
			השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
-	-	-	-
			41
			ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
-	-	-	-
			41.א.
			מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
-	-	-	-
			42
			ניכויים החלים על הון רובד 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים (כאמור בסעיף 12 בהוראה 202).
-	-	-	-
			43
			סך כל הניכויים להון רובד 1 נוסף
-	-	-	-
			44
			הון רובד 1 נוסף
-	-	-	-
			45
			הון רובד 1
-	2,464	-	2,611
הון רובד 2: מכשירים ופרשות			
			46
			מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
-	-	-	-
			47
			מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	25	-	16
			48
			מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
	838	-	890
ה'			
			49
			מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
	617	-	378
ט'			
			50
			הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
-	249	-	238
			51
			הון רובד 2 לפני ניכויים
-	1,112	-	1,144
הון רובד 2: ניכויים			

טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹		ליום 31 בדצמבר 2017 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
-	-	-	52
השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)			
-	-	-	53
החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים			
-	-	-	54
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי			
-	-	-	55
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי			
-	-	-	56
ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על בנקים			
-	-	-	56.א.
מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים			
-	-	-	56.ב.
מזה: ניכויים נוספים להון רובד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף קודם			
-	-	-	57
התאמות פיקוחיות בהון רובד 2 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3			
-	-	-	58
סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2			
-	1,112	-	59
הון רובד 2			
-	3,576	-	60
סך ההון			
-	25,486	-	61
סך נכסי סיכון משוקללים			
יחס הון וכריות לשימור הון (באחוזים)			
-	9.67%	-	62
הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)			
-	9.67%	-	63
הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)			
-	14.03%	-	64
ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)			
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים			
-	9.29%	-	65
יחס הון עצמי רובד 1 מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים			

טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי דברך 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹		ליום 31 בדצמבר 2017 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
			66 יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	9.29%	-	9.35%
			67 יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	12.79%	-	12.85%
			68 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
-	164	-	151
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
			69 השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
-	-	-	-
			70 זכויות שירות למשכנתאות (בניכוי מסים נדחים לשלם)
-	-	-	-
			71 מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
-	260	-	265
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
			72 הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
-	249	-	238
			73 התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
-	292	-	295
			74 הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה
-	-	-	-
			75 התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 לפי גישת הדירוגים הפנימיים
-	-	-	-
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
			76 סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 הכפופים להוראות המעבר
-	-	-	-
			77 סכום שנוכה מהון עצמי רובד 1 בשל התקרה
-	-	-	-

טבלה 3: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016 ¹		ליום 31 בדצמבר 2017 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
			78
-	-	-	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר
-	-	-	79
-	-	-	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה
-	904	-	80
-	-	754	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
-	-	-	81
-	-	-	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

- נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום 12.1.2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרה על ידי הפיקוח על הבנקים ביום 4.12.2016, כאשר ההקלה ההונית בגינה פוחתת על פני 5 שנים עד ליום 31.12.2021.
- יחס הון עצמי רובד 1 מזערי – יחס ההון בו נדרש הבנק לעמוד החל ביום 1 בינואר 2015. בנוסף, בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור", נדרש הבנק להגדיל את היעד ליחס הון עצמי רובד 1 ויחס ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור. יעד הון עצמי רובד 1 יגדל בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שידרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 31 בדצמבר 2017, הינו 9.35%- ו-12.85% בהתאמה. לא קיימת דרישה נפרדת ליחס הון רובד 1 מזערי.

טבלה 4: הרכב המאזן הפיקוחי
גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2016	ליום 31 בדצמבר 2017	
במיליוני ש"ח			
נכסים			
	3,901	8,226	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	11,584	7,032	ניירות ערך
ה'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	11,584	7,032	מזה: ניירות ערך אחרים
	536	816	ניירות ערך שנשאלות או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	23,937	24,925	אשראי לציבור
	(253)	(250)	הפרשה להפסדי אשראי
י-1	(227)	(219)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	(26)	(31)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון

טבלה 4: הרכב המאזן הפיקוחי
גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2016	ליום 31 בדצמבר 2017	
	במיליוני ש"ח		
			הפיקוחי
	23,684	24,675	אשראי לציבור, נטו
	1	-	אשראי לממשלה
	299	280	בניינים וציוד
	342	325	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	637	538	נכסים אחרים
	266	265	מזה: נכסי מס נדחה
ז'	3	-	מזה: נכסי מס נדחה בגין הפרשי עיתוי שנוכו מההון
	371	273	מזה: נכסים אחרים נוספים
	4	-	נכסים מוחזקים למכירה
	<u>40,988</u>	<u>41,892</u>	סך כל הנכסים
	32,756	32,752	פיקדונות הציבור
	174	119	פיקדונות מבנקים
	-	1	פיקדונות הממשלה
	3,395	3,559	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
	2,532	2,653	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	863	906	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
	221	512	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
ח'+ט'	642	394	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	393	462	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
ד'	1	1	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	1,928	2,486	התחייבויות אחרות
י-2	22	19	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	<u>38,646</u>	<u>39,379</u>	סך כל ההתחייבויות
	2,342	2,513	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
א'	952	952	מזה: הון מניות רגילות ופרמיה
ב'	1,355	1,496	מזה: עודפים
ב'	(5)	(3)	מזה: השפעת הוראות מעבר ליישום הוראה בנושא זכויות עובדים
ג'	9	39	מזה: רווח כולל אחר מצטבר
ג'	(16)	(15)	מזה: השפעת הוראות מעבר ליישום הוראה בנושא זכויות עובדים
ג'	26	26	מזה: קרנות הון
	<u>2,342</u>	<u>2,513</u>	סך כל ההון העצמי
	<u><u>40,988</u></u>	<u><u>41,892</u></u>	סך כל ההתחייבויות וההון

טבלה 5: דוח תנועה בהרכב הון פיקוחי
גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2016	ליום 31 בדצמבר 2017	
מיליוני ש"ח		
הון עצמי רוברד 1		
2,501	2,604	יתרת הון עצמי רוברד 1 לסוף רבעון קודם
(102)	38	רווח (הפסד) לתקופה
(41)	(26)	תנועה ברווח כולל אחר
(34)	-	מזה: זמין למכירה
(7)	(26)	מזה: זכויות עובדים ¹
-	-	שינויים הנובעים מהצגה מחדש
105	(5)	התאמות בגין תוכנית התייעלות
1	-	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>2,464</u>	<u>2,611</u>	יתרת הון עצמי רוברד 1 ליום 31 בדצמבר
הון רוברד 2		
1,177	1,249	יתרת הון רוברד 2 לסוף רבעון קודם
-	-	שינוי במכשירי הון רוברד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
(106)	(103)	שינוי במכשירי הון רוברד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	-	שינוי כתוצאה מהוראות המעבר
41	(2)	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
<u>1,112</u>	<u>1,144</u>	יתרת הון רוברד 2 ליום 31 בדצמבר
<u>3,576</u>	<u>3,755</u>	סך הכל הון רגולטורי

1. שינוי ביתרה המוכרת לצורך הלימות ההון - לאחר השפעת הוראות המעבר.

ליום 31 בדצמבר 2017	
מיליוני ש"ח	
הון עצמי רוברד 1	
2,464	יתרת הון עצמי רוברד 1 ליום 31 בדצמבר שנה קודמת
141	רווח (הפסד) לתקופה
29	תנועה ברווח כולל אחר
66	מזה: זמין למכירה
(37)	מזה: זכויות עובדים ¹
-	שינויים הנובעים מהצגה מחדש
(21)	התאמות בגין תוכנית התייעלות
(2)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>2,611</u>	יתרת הון עצמי רוברד 1 ליום 31 בדצמבר

ליום 31 בדצמבר 2017	
מיליוני ש"ח	
הון רובד 2	
1,112	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר שנה קודמת
290	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
(247)	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	שינוי כתוצאה מהוראות המעבר
(11)	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
<u>1,144</u>	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר
<u>3,755</u>	סך הכל הון רגולטורי

הלימות ההון של תאגיד בנקאי הינה מרכיב מרכזי בהערכת יציבותו של התאגיד. הלימות ההון נבחנת באמצעות היחס שבין בסיס ההון לבין הסכום המשוקלל של רכיבי הסיכון בעסקי הבנק, כהגדרתם בהוראות באזל 3. הוראת באזל 3 שמה דגש על ניהול הסיכונים תוך קישור בין פרופיל הסיכונים של הבנק ואיכות ניהולם לבין הקצאת ההון הנדרשת, וזאת במטרה להביא לחיזוק עמידותה של המערכת הבנקאית בעתות משבר. ההוראה קובעת דרישת הלימות ההון במערכת הבנקאית, על פיה על התאגידים הבנקאיים בישראל לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי בשיעור של 9.0% ויחס הון כולל בשיעור של 12.5%. בנוסף ההוראה קובעת כי על התאגידים הבנקאיים להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ויעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיוור, מעבר ליעדים שקבע המפקח ליחס הון עצמי רובד 1 עבור התאגידים הבנקאיים. בתוספת זו יחס ההון הרגולטורי המינימאלי הנדרש עומד ביום 31 בדצמבר 2017 על שיעור של 9.35% בהון עצמי רובד 1 ו-12.85% על יחס ההון הכולל. הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בתחומי סיכון האשראי וסיכון השוק, וגישת האינדיקטור הבסיסי עבור סיכונים תפעוליים. הוראות באזל 3 מיושמות על בסיס מאוחד, וכן, לגבי החברות המוחזקות להן הבנק העמיד כתב שיפוי בהתאם להוראות באזל, לא קיים ולא חזוי מכשול להעברה מיידית של מקורות הון או לביצוע החזר התחייבויות של החברות המוחזקות על ידי הבנק.

הוראות רגולטוריות חדשות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון

דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

ביום 22 באוקטובר 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר סופי בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים". החוזר מתקן את הוראות ניהול בנקאי תקין 203 ו-204 במטרה להתאימן להמלצות ועדת באזל בכל הקשור לדרישות הון בגין חשיפות של תאגידים בנקאיים לצדדים נגדיים מרכזיים. ההנחיות מבדילות בין צד נגדי מרכזי שאינו כשיר לבין צד נגדי מרכזי כשיר, כאשר לאחרון נקבעו דרישות הון מופחתות. ביום 4 ביולי 2017, פרסם בנק ישראל מכתב בו נקבע כי מסלקת הבורסה ומסלקת המעוף מהוות צד נגדי מרכזי כשיר.

חוזר בדבר התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם לחוזר, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה, בין השאר, יוכל לפרוס את השפעת התוכנית על פני חמש שנים בקו ישר לעניין חישוב הלימות ההון. ביום 30 בנובמבר 2016 אישר דירקטוריון הבנק את תוכנית ההתייעלות וביום 4 בדצמבר 2016 התקבל אישור הפיקוח להקלה בגין תוכנית זו. ההקלה ההונית מסתכמת בסכום של 105 מיליון ש"ח (כ-0.41% במונחי יחס ההון). הקלה זו תפרס על פני 20 רבעונים החל מהרבעון הראשון של שנת 2017. לפירוט נוסף ראה ביאור 21.ב בדוח הכספי.

הערכה פנימית של נאותות הלימות ההון (ICAAP)

הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת הסיכונים והקצאת הון על מנת להבטיח כי הבנק מקצה מספיק הון כנגד מכלול הסיכונים (להלן: "ICAAP"). במסגרת תהליך ה-ICAAP הבנק מבצע תהליך יזום של זיהוי והערכת כל אחד מהסיכונים המהותיים בכל אחת מהפעילויות המרכזיות בבנק. כמו כן נסקרים במסגרת זו מרכיבי המדיניות והמגבלות הקיימות, כלי המדידה והניטור, מערכות הדיווח, תהליכים ומוצרים עיקריים ומרכיבי הממשל התאגידי. ההערכה מסתייעת בסקירה איכותית וניתוח הנתונים הכמותיים, תוך בחינת יכולת ההישענות על מודלים פנימיים.

התפיסה בבנק רואה ב-ICAAP שני תהליכים עיקריים:

- א. תהליך פנימי לזיהוי, מדידה, ניהול ודיווח על הסיכונים המרכזיים אליהם חשוף הבנק כיום, ועלול להיות חשוף אליהם בעתיד.
- ב. תהליך פנימי לקביעת הקצאת ההון ובחינת נאותות יעדי ההון, כך שיבטיח יחסי הון נאותים, בהתחשב בפרופיל הסיכון של הבנק, לרבות תכנון וניהול ההון.

תהליך ה-ICAAP הינו מקיף ונוגע לרבדים שונים של תהליכי ניהול הסיכונים וניהול ההון.

במסגרת הקלה פיקוחית לבנקים קטנים, נדרש הבנק להגיש לפיקוח את תוצאות תהליך ה-ICAAP אחת לשנתיים (חלף אחת לשנה), בכפוף לעמידה בהוראות המפורטות בנב"ת 211 – "הערכת נאותות הלימות ההון". בהתאם לכך אושר בדירקטוריון תהליך ICAAP מקוצר, בשנה בה המסמך אינו מוגש לפיקוח.

לאור הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ומידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה, חלה פגיעה ביכולת התכנון לטווח ארוך, עקב אי הוודאות המאפיינת את התקופה. כיוון שתהליך ה-ICAAP מבוסס, בין היתר, על תכנון לטווח ארוך, השנה התייחס התהליך לסיכונים השוטפים בפעילות הבנק, כאשר תכנון ההון בוצע לשנה הקרובה.

ראה גם פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים" בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ומידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה.

תכנון ההון ויעדי ההון

גילוי על פי EDTF

יעד הלימות ההון – דירקטוריון הבנק קבע מתווה עולה ליחס הון עצמי רובד 1 עד לרמה של 10.25% ליום ה-31 בדצמבר 2019.

על רקע הודעות בעלי השליטה בבנק בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק והודעתם על התקשרות עם בנק מזרחי בעניין זה ונוכח חוסר הוודאות בו פועל הבנק בעקבות כך, החליט דירקטוריון הבנק על שמירה על יחס הלימות הון גבוה מהמתווה שנקבע. ליום 31 בדצמבר 2017 וליום פרסום הדוח נקבע שיעור שלא יפחת מ-9.9%. שיעור זה יבחן מעת לעת בהתאם להתפתחויות ויעודכן במידת הצורך.

תכנון ההון – במסגרת הדיונים על תוכנית העבודה לשנת 2018 שהתקיימו בדירקטוריון בסוף דצמבר 2017, נקבע תכנון ההון לשנה זו. תכנון ההון השנתי נגזר מיעדי ההון ומכרית הביטחון שהוגדרה על ידי הדירקטוריון.

תכנון ההון לשנת 2018 הושפע בעיקר מהפרמטרים הבאים:

- גידול בהון עצמי רובד 1 כתוצאה מגידול צפוי בסעיף העודפים.
- נלקחה הנחה של הפחתה מדורגת של יתרת קרן ההון החיובית בגין ניירות ערך זמינים למכירה.
- קיטון בהון רובד 2 כתוצאה מהפחתת כתבי ההתחייבות בהתאם להוראות המעבר (הפחתה שנתית של תקרת ההכרה של כתבי ההתחייבות בשיעור של 10% לשנה).
- הונח כי במהלך 2018 יונפק הון רובד 2 המוכר לבאזל 3.

במסגרת תכנון ההון לשנת 2018 הכין הבנק תוכנית מגירה לצמצום בנכסי הסיכון אם יידרש הדבר על מנת להתמודד עם שינויים אפשריים, כפועל יוצא של השפעות אפשריות של המצב הכלכלי במשק על בסיס ההון של הבנק (רווחיות וקרן הון) כמו גם השפעות אפשריות של הוראות רגולטוריות חדשות. יצוין כי חלק ממידע זה הינו "מידע צופה פני עתיד".

ראה גם פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים" בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ומידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה.

תיאור שימוש במבחני קיצון במסגרת תכנון ההון

גילוי על פי EDTF

התממשותו בפועל של תרחיש קיצון והצורך לעמוד בתיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, עשויים להביא לסטייה מתכנון ההון המקורי כפי שהוצג, כך שתחול פגיעה ביחסי ההון כפי שנקבעו. במסגרת הטמעת תהליכי ניהול הסיכונים הבנק בוחן מגוון תרחישי קיצון, מתוכם נבחר תרחיש הוליסטי מוביל ליישום במסגרת תכנון ההון ותהליך ה-ICAAP. בנוסף נבחן תרחיש בנק ישראל, המבוסס על תרחיש אחיד ותרחיש הופכי אשר השפעתו מביאה לירידת יחס הון הליבה לסיבולת הסיכון התחתונה.

תרחישי הקיצון מתייחסים לקווי העסקים והסיכונים העיקריים שזוהו בבנק תוך הערכת ההשפעה של כל אירוע קיצון על מספר מרכיבים: היקף נכסי הסיכון, הכנסות מריבית, שיעור הוצאה להפסדי אשראי, הכנסות שאינן מריבית, הוצאות, שינויים בקרן ההון, השלכה על הרווחיות הכוללת ועל יחסי ההון.

מניתוח תרחישי הקיצון ממסמך ה-ICAAP האחרון עולה כי יחסי הלימות ההון בפועל והיעדים שנקבעו הולמים את יכולת הבנק לספוג הפסדים בלתי צפויים הבאים לידי ביטוי בתרחיש, תוך שאינם יורדים מיחסים מינימליים.

ראה גם פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים" בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ומידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה.

טבלה 6: רכיבי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016		ליום 31 בדצמבר 2017		
דרישות הון כולל ¹	נכסי סיכון	דרישות הון כולל ¹	נכסי סיכון	
(12.79%)		(12.85%)		מיליוני ש"ח
				סיכון אשראי ²
23	180	22	170	חובות של ריבוניות
28	220	38	292	חובות של ישויות סקטור ציבורי
49	384	38	299	חובות של תאגידים בנקאיים
1,309	10,231	1,199	9,329	חובות של תאגידים
485	3,788	517	4,023	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
377	2,951	442	3,442	חשיפות קמעונאיות ליחידים
76	593	81	630	עסקים קטנים
459	3,587	512	3,986	משכנתאות לדירור
175	1,367	179	1,390	נכסים אחרים
8	65	7	57	סיכון CVA
2,989	23,366	3,035	23,618	סה"כ סיכון האשראי
48	375	73	571	סיכון שוק
223	1,745	241	1,873	סיכון תפעולי
3,260	25,486	3,349	26,062	סך נכסי הסיכון בגין הסיכונים השונים
	3,576		3,755	סך בסיס ההון ³
	9.67%		10.02%	יחס הון רובד 1 לרכיבי הסיכון
	14.03%		14.41%	יחס ההון הכולל לרכיבי הסיכון
	9.29%		9.35%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ¹
	12.79%		12.85%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ¹

1. יחס ההון הפיקוחי בו נדרש הבנק לעמוד, בתוספת דרישת הון בגין חשיפה לתיק ההלוואות לדירור בשיעור המבטא 1% מיתרת התיק, בהתאם להוראות המעבר יעד הון עצמי רובד 1 יגדל בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שנדרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 31 בדצמבר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.35%-ו-12.85% בהתאמה (ליום ה-31 בדצמבר 2016 – 9.29%-ו-12.79%, בהתאמה). לפני ניכוי הפרשה קבוצתית בסך 238 מיליון ש"ח (ביום 31 בדצמבר 2016 – 249 מיליון ש"ח).
2. נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום 12.1.2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרה על ידי הפיקוח על הבנקים ביום 4.12.2016, כאשר ההקלה ההונית בגינה פוחתת על פני 5 שנים עד ליום 31.12.2021.

מידע נוסף על נכסים משוקללים בסיכון

גילוי על פי EDTF

פעילויות עסקיות של תאגיד בנקאי יוצרות לבנק חשיפות בעלות אופי שונה ומחייבות הקצאת הון שונה. ניתוח כמותי, כפי המובא להלן, מאפשר להבין את התפלגות נכסי הסיכון, בהבחנה בין סוגי נכסי סיכון ובין קווי הפעילות השונים. לעניין זה, ההצגה בוצעה בהתאם לקווי הפעילות של הבנק כפי שהוצגו בביאור 26 בדבר מגזרי פעילות בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017.

הקצאת נכסי הסיכון לפעילויות העסקיות בוצעה בהתאם להוראת דיווח חדשה בנושא "מגזרי פעילות פיקוחיים". להלן תיאור של מגזרי הפעילות:

- משקי בית – אנשים פרטיים, למעט לקוחות בנקאות פרטית.
- בנקאות פרטית – אנשים פרטיים המנהלים תיק נכסים פיננסיים מעל 3 מיליון ש"ח.
- עסקים זעירים וקטנים – עסקים בעלי מחזורי פעילות עד 50 מיליון ש"ח.
- עסקים בינוניים – עסקים בעלי מחזורי פעילות מעל 50 מיליון ש"ח ומתחת ל-250 מיליון ש"ח.
- עסקים גדולים – עסקים בעלי מחזורי פעילות מעל 250 מיליון ש"ח.
- גופים מוסדיים – קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות, תעודות סל, חברות ביטוח, חברי בורסה, מנהלי כספי לקוחות.
- ניהול פיננסי – כולל את פעילות המסחר, ניהול נכסים, התחייבויות והשקעות ריאליות.
- סכומים שלא הוקצו והתאמות – לרבות פעילויות שהופסקו, ופעולות שלא שויכו למגזרים אחרים.

טבלה 7: נכסי סיכון לפי חלוקה לפעילויות עסקיות

גילוי על פי EDTF

	משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	מגזר ניהול פיננסי	סכומים שלא הוקצו והתאמות	סה"כ
ליום 31 בדצמבר 2017										
במיליוני ש"ח										
סיכון אשראי	7,917	27	4,774	3,131	4,908	77	1,346	1,039	23,219	
סיכון צד נגדי	0	0	11	3	30	9	128	0	181	
סיכון מניות	0	0	0	0	0	0	218	0	218	
סיכון שוק	0	0	0	0	0	0	571	0	571	
סיכון תפעולי	668	62	419	177	244	30	273	0	1,873	
סה"כ	8,585	89	5,204	3,311	5,182	116	2,536	1,039	26,062	
ליום 31 בדצמבר 2016										
במיליוני ש"ח										
סיכון אשראי	7,077	24	3,463	3,590	6,252	184	1,393	1,045	23,028	
סיכון צד נגדי	1	0	5	6	31	5	115	0	163	
סיכון מניות	0	0	0	0	0	0	175	0	175	
סיכון שוק	0	0	0	0	0	0	375	0	375	
סיכון תפעולי	556	58	325	193	313	44	256	0	1,745	
סה"כ	7,634	82	3,793	3,789	6,596	233	2,314	1,045	25,486	

טבלה 8: תנועה בנכסי סיכון

גילוי על פי EDTF

טבלה זו מציגה שינויים שחלו בנכסי סיכון של הבנק במהלך התקופה המדווחת לפי סוג סיכון.					
סה"כ	סיכון תפעולי	סיכון שוק	סיכון צד נגדי	סיכון אשראי	מיליוני ש"ח
31 בדצמבר 2017					
25,486	1,745	375	163	23,203	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
595	128	196	(79)	350	שינוי בהיקף התיק / הכנסה גולמית ¹
0	0	0	0	0	שינוי כתוצאה משינוי באיכות התיק ²
0	0	0	97	(116)	שינוי מתודולוגיה ³
(19)	0	0	0	0	אחר
26,062	1,873	571	181	23,437	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
31 בדצמבר 2016					
24,893	1,706	427	100	22,660	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015
579	36	(52)	63	529	שינוי בהיקף התיק / הכנסה גולמית ¹
14	-	-	-	14	שינוי כתוצאה משינוי באיכות התיק ²
-	-	-	-	-	שינוי מתודולוגיה ³
-	-	-	-	-	אחר
25,486	1,745	375	163	23,203	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016

1. שינוי ב"היקף התיק" נועד לשקף גידול בחשיפה שנבע מגידול בהיקף הפעילות. במסגרת זו נכללים גם השפעות שע"ח ככל שהיו ומרכיב ה-CVA. שינוי ב"הכנסה גולמית" משקף שינוי בממוצע ההכנסה על פי נספח ב' להוראה 206 ב-12 הרבעונים האחרונים.
2. שינוי ב"איכות התיק" כולל גידול/קטיון באוכלוסיית החובות בכשל ו/או בנכסים לגביהם חלה ירידה בדירוג אשר מחייבים דרישות הון גבוהות יותר.
3. "שינויים במתודולוגיה" מתייחס לשינויים שחלו בגין הוראות רגולטוריות חדשות בנוגע להקצאת ההון ו/או שינויים אחרים, כגון שיטות הפחתת סיכון אשראי או קיזוזים שלא יושמו קודם לכן אשר מהווים שינוי מדיניות, ככל שהיו.

יחס מינוף

גילוי על פי נדבך 3

הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה") קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, הפועל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו-כן, לא ניתן להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מצוין אחרת בהוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון רובד 1 (בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה, החשיפה בגין נגזרים מחושבת בהתאם לנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203, והחשיפות בגין פריטים חוץ-מאזניים מחושבות על-ידי המרה של הסכום הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 203.

בהתאם להוראה, החל מיום 1 בינואר 2018 תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שנדרש מהבנק הוא 5%.

תאגיד בנקאי, אשר ביום פרסום ההוראה (אפריל 2015) עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

טבלה 9: יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים

גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
		במיליוני ש"ח
2,464 ¹	2,611 ¹	הון רובד 1
45,390	45,662	סך החשיפות
5.43%	5.72%	יחס מינוף
5.00%	5.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי המפקח על הבנקים

1. נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום 12.1.2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרה על ידי הפיקוח על הבנקים ביום 4.12.2016, כאשר ההקלה ההונית בגינה פוחתת על פני 5 שנים עד ליום 31.12.2021.

טבלה 10: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
		במיליוני ש"ח
40,988	41,892	1. סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	2. ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	3. התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אל לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
-	-	4. התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	5. התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמה: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות אחרות)
4,403	3,755	6. התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי)
(1)	15	7. התאמות אחרות
45,390	45,662	8. חשיפה לצורך יחס המינוף

טבלה 11: יחס המינוף

גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
		במיליוני ש"ח
		חשיפות מאזניות
40,067	40,516	1. נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
(3)	(3)	2. (סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1)
40,064	40,513	3. סך החשיפות המאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)

טבלה 11: יחס המינוף
גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	במיליוני ש"ח
חשיפות בגין נגזרים		
396	569	4. עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
284	377	5. סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	6. גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות דיווח לציבור
(293)	(368)	7. (ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים)
-	-	8. (רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
-	-	9. סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	10. (קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו)
387	578	11. סך החשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
536	816	12. נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
-	-	13. (סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך)
-	-	14. חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	15. חשיפות בגין עסקאות כסוכן
536	816	16. סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
12,491	11,556	17. חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(8,088)	(7,801)	18. (התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי)
4,403	3,755	19. פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
45,390	45,662	20. סך החשיפות
¹ 2,464	¹ 2,611	21. הון רובד 1
יחס המינוף		
5.43%	5.72%	22. יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

1. נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום 12.1.2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרה על ידי הפיקוח על הבנקים ביום 4.12.2016, כאשר ההקלה ההונית בגינה פוחתת על פני 5 שנים עד ליום 31.12.2021.

יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2017 עמד על 5.72% לעומת 5.43% ביום 31 בדצמבר 2016. גידול זה נובע בעיקר מגידול בהון עצמי רובד 1 בסכום של כ-147 מיליון ש"ח.

הערכת החשיפה לסיכונים ואופן ניהולם

גילוי על פי EDTF

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה בסיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכונים נזילות, סיכונים תפעוליים ובכללם סיכונים משפטיים, סיכונים ציות וכן סיכונים מוניטין וסיכונים אסטרטגיים.

מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק מכוונת לעמידה ביעדים האסטרטגיים והעסקיים שנקבעו, כל אלו, תוך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ובקרתם. מדיניות ניהול הסיכונים מסייעת לבנק לממש את יעדיו אלה, תוך הגדרת סוגי הסיכונים והיקפם, ועמידה בתאבון וסיבולת הסיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון. לצורך זה מופעלות מערכות דיווח ומנגנוני פיקוח ובקרה מתאימים.

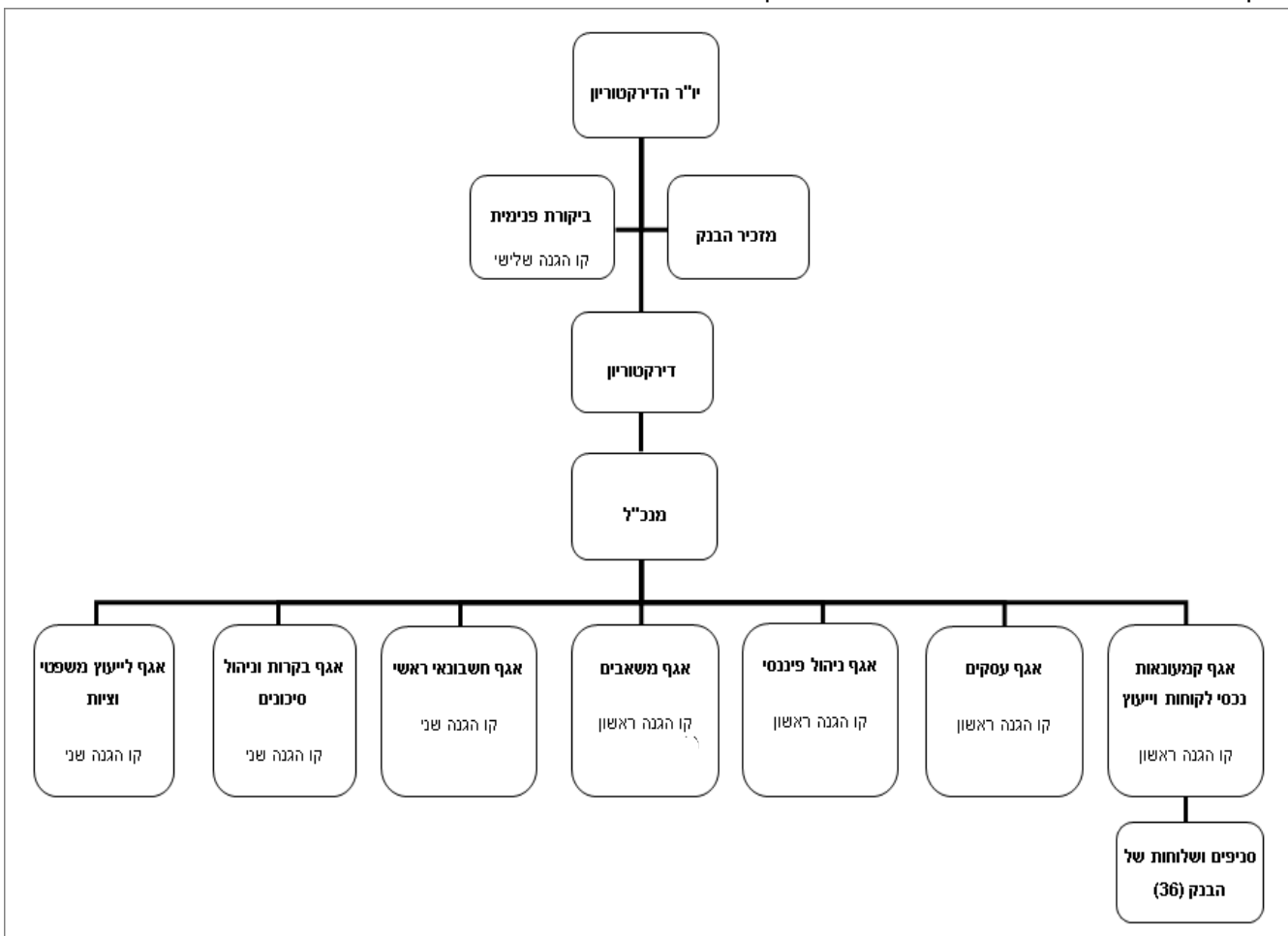
הממשל התאגידי בתהליך ניהול הסיכונים בבנק

גילוי על פי EDTF

תהליכי ניהול הסיכונים והלימות ההון בבנק מוסדרים ומפוקחים באמצעות הדירקטוריון וועדותיו, מנכ"ל הבנק והנהלה, ועדות הנהלה, האגפים העסקיים יוצרי הסיכון, אגף בקורות וניהול סיכונים, אגף חשבונאי ראשי, האגף ליעוץ משפטי, אגף משאבים והביקורת הפנימית.

טבלה 12: מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים

להלן תרשים המבנה הארגוני של ניהול הסיכונים בבנק:

הדירקטוריון מתווה את האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, מנחה ומכוון את הנהלת הבנק לגבי היעדים והקווים העקרוניים לפעילות הבנק. הדירקטוריון מבטא את מדיניות החשיפה הכוללת במסגרת הגדרת תאבון וסיבולת הסיכון ובמסגרת מסמכי מדיניות ספציפיים.

בדירקטוריון ובוועדותיו נערכים דיונים אודות אופי ומאפייני הסיכונים השונים אליהם חשוף הבנק בפעילותו, הדרך לאמוד אותם ומידת אפקטיביות הפיקוח עליהם, לרבות דיונים לגבי הכלים ואופן השימוש בהם, אמידה, מדידה וניטור הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מדיניות החשיפה לסיכונים של הבנק, לרבות מדרג סמכויות, תוך קביעת תמהיל החשיפות המשקפות את פרופיל הסיכון של הבנק, היקף ההון הנדרש והקצאתו לפעילויות העסקיות השונות. קביעת תיאבון וסיבולת הסיכון ובחינת הצורך בעדכון, בכל תחומי הפעילות והחשיפות לסיכונים. תחומים אלו כוללים: יעדי ההון ותכנון ההון, סיכויי אשראי, סיכויי שוק, סיכון נזילות, סיכונים תפעוליים, סיכויי ריכוזיות, סיכויי מוניטין וסיכון אסטרטגי.

המעקב אחר עמידה בתאבון וסיבולת הסיכון בכל תחומי הפעילות מבוצע באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון. בנוסף, פותחו כלי מעקב לבחינה שוטפת של העמידה בתאבון וסיבולת הסיכון ובחינת התפתחות החשיפה לסיכונים לאורך זמן.

כמו כן, הדירקטוריון אישר מדיניות להפעלת תרחישי קיצון על החשיפות השונות והשפעותיהם על יחסי ההון תוך הגדרת העקרונות לקביעת תרחישי הקיצון והדיווח על תוצאותיהם.

הדירקטוריון הגדיר את תחומי האחריות, התפקידים והסמכות של המנכ"ל אשר אחראי, בין היתר, על יישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, הניהול העסקי והארגוני השוטף של הבנק תוך דאגה להבטחת יציבותו ורווחיותו, הכנת תכנית עבודה שנתית ותקציב שנתי ובכלל זה תקציב השקעות, הבאתם לדיון ואישור הדירקטוריון, קיום פיקוח ובקרה ניהוליים על המערכת הארגונית של הבנק ועל ביצוע תכנית העבודה בהלימה למדיניות ניהול הסיכונים של הבנק ולתיאבון הסיכון שלו.

קווי הגנה

במסגרת הניהול, הפיקוח והבקרה על חשיפות הבנק, הוגדרו שלושה קווי הגנה כמפורט להלן:

קו הגנה ראשון – חלק מחברי הנהלת הבנק הינם יוצרי הסיכונים השונים המממשים את מדיניות ותיאבון הסיכון כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון. באגפים העסקיים יוצרי הסיכון, קיימות יחידות אשר אחראיות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, פעילויות, תהליכים ומערכות הנתונים לאחריותם. במסגרת זו, כל אחד מאגפים אלו אחראי לסיכונים התפעוליים הגלומים בתחומי הפעילות, לסיכויי המוניטין, לסיכונים האסטרטגיים וכן לניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול הסיכונים. לצורך מימוש תפקידם, מקבלים המנכ"ל וחברי ההנהלה דיווחים יומיים ותקופתיים, המאפשרים מעקב אחר החשיפה לסיכונים בבנק, זאת בנוסף לדיונים ייעודיים בפורומים ובוועדות המתאימים.

קו הגנה שני – אגף בקרות וניהול סיכונים משמש פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלויה אשר משלימה את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקים. תהליך ניהול הסיכונים המתבצע בקו הגנה השני בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון ואחראי לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בבנק. במסגרת תהליך זה נבחנת נאותות התשומות של קווי העסקים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של הבנק, וכן נאותות התפוקות המתקבלות.

יחידות נוספות המשמשות כקווי הגנה שני הינן:

האגף ליעוץ משפטי וציות מסייע לסניפים בכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, ובכלל זה הכנת הסכמים, נהלים, ומסמכים משפטיים אחרים, טיפול בתביעות אשר הבנק צד להן, טיפול בפניות רשויות מוסמכות, ריכוז פעילות הציות בבנק, איסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד.

- אגף חשבונאי ראשי אחראי, בין היתר, לניהול ספרי הבנק, ריכוז והכנת הדוחות הכספיים לציבור ודיווחים לגורמים פיקוח שונים (בעיקר לבנק ישראל), ומבצע בחינת שלמות תהליכי בקרה וביצועם (תהליכי SOX) לצורך הבטחת קיום מערך אפקטיבי של בקרה פנימית על הדיווחים הכספיים של הבנק. האגף מרכז את תוכנית העבודה ותקציב הבנק, כולל מעקב אחר עמידה ביעדים, ומדידה ובקרה של הלימות ההון, תכנון ההון ויעדי ההון. כמו כן, אחראי האגף על בחינת נאותות הסיווגים וההפרשות להפסדי אשראי, בהתאם לנוהל בנקאי תקן 311 "ניהול סיכונים האשראי".

- מנהל הגנת הסייבר הפועל במסגרת אגף משאבים, כמפורט בפרק הדין בסיכון התפעולי.

לצורך הבטחת תיאום ושיתוף פעולה בין כל הפונקציות הנ"ל, נסקרות תוכניות העבודה של אותן פונקציות ע"י מנהל הסיכונים הראשי, נסקרות מתודולוגיות להערכת סיכונים על מנת לוודא עקביות בהערכת הסיכונים בכל סוגי הסיכונים ומתקיימים דיונים בפורומים משותפים ובכלל זה - פורום תכנון ההון, מנהלת SOX, פורום סיכונים תפעוליים, פורום מוצר חדש, וועדת יישום תרחישי קיצון ICAAP.

קו הגנה שלישי – הביקורת הפנימית אחראית על ביצוע ביקורות פנימיות תקופתיות ביחידות הבנק ובחברות הבת המאוחדות שלו, על בסיס תכנית עבודה רב שנתית, המתבססת על מיפוי סיכונים. הביקורת הפנימית מקיימת מעקב אחר תיקון הליקויים שעלו בדוחות הביקורת ומבצעת סקירה בלתי תלויה ואיתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות לניהול סיכונים בבנק.

הבנק מקפיד על תרבות ניהול סיכונים אפקטיבית ועל קיומו של תיאום בין שלשת קווי ההגנה, אשר הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות.

מפורטת להלן אחריותם של חברי ההנהלה השונים במסגרת קווי ההגנה כמפורט לעיל.

ניהול חשיפות האשראי העסקי בבנק, **סיכונים סביבתיים וסיכויי ריכוזיות האשראי** הינם באחריות ראש אגף עסקים.

ניהול חשיפות האשראי למגזר הקמעונאי והמסחרי ולמגזר המשכנתאות וניהול סיכון המוניטין הינם באחריות ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות ויעוץ.

ניהול החשיפות לסיכונים השוק והנזילות הינו באחריות ראש האגף לניהול פיננסי. יצירת החשיפות מתבצעת בעיקר באמצעות חדרי העסקות, היחידה לניהול נכסים והתחייבויות, ויחידת הנוסטרו באגף. בנוסף אחראי האגף על סיכון אשראי של יחידת הנוסטרו וסיכון סליקה ופעילות מול בנקים זרים.

ניהול הסיכונים המשפטיים וסיכונים הציות והלבנת הון הינו באחריות היועצת המשפטית הראשית של הבנק. כמנהל הסיכון האסטרטגי משמש מנכ"ל הבנק.

כמנהלת הסיכונים הראשית (CRO) משמשת ראש אגף בקרות וניהול סיכונים. האגף מרכז את כל תהליכי הניהול ובקרת הסיכונים ומהווה קו הגנה שני לפעילות העסקית של הבנק ובכלל זה למעקב ובקרה אחר הסיכונים התפעולים הגלומים בפעילות זו, באמצעות היחידות שלהן:

מערך ניהול הסיכונים – אחראי לזיהוי, הגדרה, מיפוי ומדידה של הסיכונים השונים וכן יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה המוגשים להנהלת הבנק ולדירקטוריון הן במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני והן במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי. כמו כן, אחראי המערך לריכוז פורום לבחינת סיכונים במוצרים חדשים. תפקידו כולל פיתוח ויישום מתודולוגיות ומודלים פנימיים למדידת והערכת הסיכונים השונים. המערך אחראי על מתן חוות דעת בלתי תלויה על חשיפות אשראי מהותיות ועל כתיבת וריכוז מסמכי המדיניות העסקיים (אשראי, שוק ונזילות), לרבות ריכוז תיאבון וסיבולת הסיכון.

ענף בקרת אשראי – אחראי על ביצוע בקרת אשראי המקיפה את הלוחים העיקריים של הבנק תוך הערכת טיב הלוח, טיב מסמכי היסוד והבטוחות בתיק הלקוח, איכות תיק האשראי ובחינת מהימנות דירוג האשראי בבנק. יחידת בקרת האשראי פועלת במסגרת תכנית עבודה שנתית ורב שנתית המוגשת לאישור ועדת האשראי של הדירקטוריון.

ענף סיכונים תפעוליים – הענף מבצע מדידה של רמת הסיכון התפעולי הגלום בפעילויות יחידות הבנק השונות באמצעות עריכת סקרי סיכונים תפעולים. בנוסף מבצע מעקב אחר אירועי כשל והפסד בפעילות השוטפת, עדכון מפת הסיכונים התפעוליים ודיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון במתכונת תקופתית.

בנוסף, הענף אחראי על עדכון מסמך מדיניות הסיכון התפעולי אחת לשנה לפחות.

תחום תיקוף – אחראי על תיקוף המודלים המפותחים בבנק בתחומי סיכונים השוק, הנזילות, האשראי.

תרבות ניהול הסיכונים

EDTF

תהליך ניהול סיכונים אפקטיבי, רחב וחוצה ארגון הינו מרכיב מרכזי בהבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תרבות סיכון נאותה תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון מעבר לתיאבון לסיכון של הבנק יזוהו, ייאמדו ויטופלו במועד.

תרבות ניהול סיכון נאותה כוללת, בין השאר, את הרכיבים הבאים:

- איזון נאות בין סיכון לתגמול, העולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון.
- מערכת בקרות אפקטיבית התואמת את סדר הגודל והמורכבות של פעילות הבנק.
- יכולת לאתגר את איכות המודלים ורמת דיוק הנתונים.
- הימצאותם של כלים זמינים למדידת סיכונים בצורה נכונה.
- ניהול מעקב אחר כל חריגה ממגבלות, סטייה מהמדיניות שנקבעה, ואיתור תקריות תפעול. כולל נקיטת הליכים משמעותיים מידיים לפי הצורך.

הבנק הטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים אפקטיבי, אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים להתנהגות כזאת. לצורך השגת מטרה זו, הדירקטוריון והנהלה:

- מקבלים דיווחים שוטפים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את קיומן של המדיניות, הבקרות, ומערכות ניטור הסיכונים בגין אותן פעילויות.
- מוודאים קיומה של הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות (accountability) כך שעובדי הבנק יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך, בין היתר באמצעות הגדרת מסמכי המדיניות ודיון ואישור נהלים מרכזיים בבנק.
- מוודאים כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות, בין היתר באמצעות חוות הדעת של מנהלת הסיכונים הראשית על התוכנית האסטרטגית, תכניות העבודה ותכניות התגמול בבנק.
- מוודאים התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון וסיבולת הסיכון, ליעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, יעדים פיננסיים כך שלא תפגע באיתנותו הפיננסית של הבנק, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול.
- מוודאים קיומם של תהליכים ותקשורת טובה בין פונקציות קו ההגנה השני, בין היתר באמצעות השתתפות מנהלת הסיכונים הראשית, או מי מטעמה, בפורומים באחריות הפונקציות האחרות המשמשות כקו הגנה שני.

הדרכה - הבנק מייחס חשיבות רבה להגברת הידע והמקצועיות בקרב עובדי הבנק, ליצירת ארגון מקצועי, מכירת, אתי ולומד, ומשקיע משאבים רבים בהכשרת העובדים, לרבות הכשרת עובדים בהתאם למסלולי ההכשרה המקצועיים ופיתוח תכנית רב שנתית חדשה לאוכלוסיות מנהלים יעודיות. כמו כן, מתבצעת הכשרה ומתקיימים מפגשים בנושאי רגולציה ובנושאים בנקאיים שונים, ובכלל זה הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאם למיפוי פערי ידע ופיתוח ארגוני.

תאבון סיכון

גילוי על פי EDTF

להלן הגדרות סיבולת ותיאבון הסיכון כפי שקבע הבנק, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים:

- סיכון – חשיפה ללווה או צד נגדי, (לרבות ספק, אזור גיאוגרפי, ענף כלכלי או גורמי סיכון אחרים) אשר הינה בעלת פוטנציאל לגרימת הפסד משמעותי, נזק אחר או שינוי מהותי בפרופיל הסיכון של הבנק.
 - תיאבון הסיכון – ככלל מייצג את סביבת הסיכון שהבנק מתכוון להיות בה על מנת להשיג את יעדיו.
 - סיבולת הסיכון – רמת הסיכון המרבית או המזערית שאין לחרוג ממנה (מגבלת הסיכון).
- התיאבון והסיבולת לסיכון נקבעים תוך התחשבות בתפיסת ניהול הסיכונים של הבנק, והאסטרטגיה העסקית שלו. תיאבון וסיבולת הסיכון נדונים בדירקטוריון אחת לשנה לפחות. כל שינוי בתיאבון וסיבולת הסיכון מאושר בהליך מסודר ומתועד, תוך פירוט הנימוקים לביצוע השינוי.
- תיאבון וסיבולת הסיכון של הבנק עקביים עם האסטרטגיה העסקית (כולל הערכת הזדמנויות עסקיות), תכנון הנזילות ומקורותיו, ותכנון ההון של הבנק. בעת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון מובאים בחשבון כל הסיכונים המהותיים, כמיתים ושאינם כמיתים, סיכונים מותנים, סיכונים חוץ מאזניים וסיכונים שאינם חוזיים, כמו גם אילוצי הון ומקורות המימון, ומחויבויותיו של הבנק (כגון דרישות ומגבלות רגולטוריות) וכן השפעתם של אירועי קיצון פוטנציאליים.
- תיאבון וסיבולת הסיכון מהווים מרכיב מרכזי בקביעת מדיניות ומגבלות סיכון, וככלל מוגדרים כך שיהוו מגבלה אפקטיבית מחד, ושחריגה מהם לא תהפוך לדבר שבשגרה, מאידך.
- ניצול תיאבון וסיבולת הסיכון נמדד תוך סכימת כלל החשיפות בבנק לסוג סיכון מוגדר, וכפוף לניטור שוטף כנגד המגבלות.

סיכון האשראי הינו סיכון לגרימת הפסד לבנק כתוצאה מחדלות פירעון או ירידה בכושר הפירעון של צד נגדי של הבנק לעסקה, תוך אי עמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו, והינו הסיכון המשמעותי ביותר אליו נחשף הבנק במסגרת פעילותו בעיקר מבחינת היקפו ביחס לסיכונים אחרים.

סיכון אשראי הנו סיכון מובנה בפעילותו העסקית של הבנק, ומהווה נדבך משמעותי בפרופיל הסיכון הכולל של הבנק. פרופיל סיכון האשראי בבנק מצביע על סיכון ריכוזיות האשראי כעל מאפיין מרכזי, תוך שמדדי איכות התיק מצביעים על איכות תיק גבוהה. מזה מספר שנים הבנק פועל ברציפות להקטנת הריכוזיות במגוון כלים ומדדים, תוך החמרה בפרמטרים של סיבולת ותיאבון סיכון בכל מדדי הריכוזיות.

מסגרת העבודה לניהול הסיכון

הבנק מנהל את סיכון האשראי בהתאם למסמכי מדיניות האשראי, המפרטים פרמטרים לאישור אשראי – הערכת טיב הלקוח, יכולת החזר שלו, חוסנו הפיננסי, נזילותו, מהימנותו, ותק פעילותו בענף, ותק פעילותו בבנק, טיב הביטחונות שהוא יכול להעמיד ועוד. על בסיס פרמטרים אלו, הוגדרו נהלי עבודה מפורטים, המגדירים הנחיות ברורות לגבי אופן מתן האשראי בבנק, תהליכי העבודה לניהול האשראי, טרם מתן האשראי ומהלך ניהולו. נהלים אלה מחייבים את הגורמים המטפלים באשראי בבנק להיכרות מעמיקה עם הלווה והבנת העסקה, ובכלל זה: מטרת האשראי, והתאמתו לצרכי הלקוח, מבנה האשראי ומקורות החזר שלו.

הדירקטוריון מתווה את מסגרת ניהול סיכון האשראי, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמכי מדיניות האשראי של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות באשר למדיניות האשראי של הבנק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכון זה, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכונים האשראי במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכונים האשראי, ובכלל זה מדרג סמכויות האשראי, משקל הבטוחות, וקביעת מגבלות לחריגה ממדיניות.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתוכניות האסטרטגיות להרחבת פעילות האשראי הקמעונאי על פרופיל סיכון האשראי.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכונים האשראי ומדרג הסמכויות.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים האשראי והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו ממסמך המדיניות, ויודא כי פרופיל סיכונים האשראי של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור מודלים לדירוג לקוחות, בהתאם לאינדיקציה המתקבלת במפת החום של המודלים, המשמשים בתהליך ניהול הסיכון.
- דיון בתוצאות מבחני הקיצון לסיכונים אשראי והשפעתם על יחסי ההון.
- דיון בהקצאת ההון במסגרת הנדבך השני.
- דיון בפערים המרכזיים העולים בתהליך שאלוני הערכת הסיכון, והמלצות לטיפול.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים האשראי.

מסמכי המדיניות נדונים בתדירות שנתית, לפחות, ונותנים ביטוי לאסטרטגיית העסקית של הבנק לצד התפתחויות כלכליות במשק ובעולם ולהוראות רגולטוריות רלוונטיות. מסמכי המדיניות מגדירים את מגבלות הסיכון לניהול האשראי, ממשל תאגידי ומדרג סמכויות לאישור אשראי, מרווח/תשואה נדרשים המותאמים לסיכון העסקה, במקביל לתיאור קווי ההגנה, חובות הדיווח, הניטור והבקרה. נקבעו אינדיקטורים למעקב רבעוני, שמטרתם זיהוי מוקדם של צורך אפשרי בעדכון המדיניות כאמור.

אגף עסקים בבנק מטפל בכלל הלקוחות עם יתרת אשראי העולה על 5 מיליון ש"ח. ענפי הליבה העיקריים בהם הבנק מתמחה הינם: ליווי פרויקטי נדל"ן, לקוחות פעילי שוק ההון ויהלומים. כן פועל האגף בענפי התעשייה, המסחר והשירותים.

שירותי הבנקאות ללקוחות המגזר העסקי כוללים בעיקר מימון פעילות שוטפת, מימון השקעות, פרויקטים, סחר חוץ ועסקאות חדר עסקות, וניתנים במרבית סניפי הבנק. פעילות לקוחות היהלומים מרוכזת בסניף רמת גן בלבד ופעילות לקוחות שוק ההון בעיקר ביחידה ייעודית, שמרכזת בסניף תל-אביב.

אגף קמעונאות נכסי לקוחות וייעוץ מטפל בחשיפות האשראי ללווים קמעונאיים וללקוחות מסחריים עם יתרת אשראי עד 5 מיליון ש"ח. בנוסף מטפל האגף באשראי למשכנתאות, אשראי ללקוחות מוצר (לקוחות שעיקר פעילותם אינה בבנק אגוד) - באמצעות מרכז ההלוואות, ובפעילות הליסינג.

במסגרת יישום מודלים פנימיים להערכת סיכונים האשראי בבנק, שכלל הבנק את תהליכי הדירוג של הלקוחות העסקיים והלווים הקמעונאיים ופועל להתאמת המרווח הכולל לסיכון הלקוח והעסקה על בסיס הדירוג.

סיכון האשראי של הבנק מנוהל ומבוקר על ידי שלושה קווי הגנה, מתבסס על נהלי עבודה מסודרים, ודיווחים להנהלה ולדירקטוריון המאפשרים לעקוב אחר הפעילות השוטפת. תהליכי ניהול הסיכון מאפשרים ניהול סיכונים בהתאם לתאבון הסיכון אשר נקבע ע"י דירקטוריון הבנק.

יצירת החשיפות לסיכונים אשראי נעשית באגף העסקי בעיקר על ידי מערך האשראי העסקי ובאגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בעיקר באמצעות מערך הסיכונים ומערך המשכנתאות.

סמכויות למתן אשראי – תהליך קבלת ההחלטות בנוגע להעמדת האשראי מתבסס על מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ברמות השונות עד לדרג של ועדת האשראי של הדירקטוריון, בהתאם לתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון. ככלל, בתהליך העמדת האשראי שומר הבנק על עקרון "ארבע העיניים", וזאת במטרה למזער הסיכון של הסתמכות על שיקול דעת של אדם יחיד. במסגרת סמכויות האשראי נקבעו מגבלות על היקף האשראי ללא בטוחות אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות.

בקרה על אשראי – הבנק מפעיל כלי בקרה ממוכנים רבים ומגוונים, הן בסניפים והן במטה, במטרה לאתר מוקדם ככל האפשר שינויים בהתנהגות הלקוח, היווצרותם של פערי ביטחונות, חריגה ממסגרות האשראי המאושרות וחריגה מסמכות. הבנק משלב בכלי הבקרה מידע מגורמים חיצוניים במטרה לאתר פעילויות ואירועים העשויים להשפיע על יכולתו של הלקוח להחזיר את חובו.

כלי הבקרה כוללים בין היתר הגדרות מפורטות של מרכיבי ניהול הסיכונים וניטורם, קביעת תאבון סיכון וסיבולת סיכון למרכיבי הפעילות השונים, הטמעת מערכות מיכוניות הן ברמת הסיניף והן ברמת המטה, פעילות הדרכה ייעודית ומתכונת דיווח ובקרה בכל הרמות בבנק. לצורך איתור מוקדם של בעייתיות אצל לקוחות הבנק, מופעלות בבנק מערכות ממוכנות המאתרות פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסווגים כחובות בעייתיים (ראה פירוט בסעיף טיפול באשראי בעייתי וגביית חובות בהמשך).

כמו כן, מתבצע ביחידת בקרת אשראי באגף בקרות וניהול סיכונים תהליך של בדיקת לוויים, המתבסס על הוראות ניהול בנקאי תקין.

מושקעים אמצעים ומאמצים רבים בעדכון ופיתוח כלי בקרה ממוכנים ובשיפור מערכות המידע בתחום האשראי, על מנת להתאימם לסביבה העסקית המשתנה ולהוראות הרגולטוריות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני אשר מובא לדיון בהנהלת הבנק, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובמליאת הדירקטוריון, הבנק בוחן את הערכת סיכון איכות תיק האשראי. כמו כן, נבחנים ומדווחים בתחומי האשראי נושאים כגון: התפתחות התיק, העמידה במרכיבי תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון, בחינת איכות הניהול, הוצאות להפסדי אשראי ונתוני חובות בעייתיים.

ניהול סיכון אשראי עסקי

אגף עסקים אחראי על הניהול השוטף של האשראי (למעט אשראי בסמכות אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ), טיפול בחובות בעייתיים ונקיטת הליכים לגביית החובות ותביעות נגד הבנק הקשורות בהם באמצעות מחלקת אשראים מיוחדים, וכן דיווחים תקופתיים לרשויות (בנק ישראל ומשרד האוצר) ובמסגרת הדוחות הכספיים. פעילות האגף מרוכזת בארבע יחידות מרכזיות, כמפורט להלן:

- **מערך אשראי עסקי** – אחראי לטיפול בכלל בקשות האשראי באחריות האגף, ובכלל זה בקשות בתחום הנדל"ן ושל לקוחות המטופלים במסגרת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד, עבור לקוחות בקשיים מעל 5 מיליון ש"ח).
- **מערך אשראים מיוחדים** – אחראי לטיפול ומעקב אחרי תיקי הגבייה העסקיים והקמעונאיים.
- **ענף מידע ודיווח אשראי** – אחראי על ניטור אחר מגבלות דירקטוריון ורגולטוריות ועל דיווחים למגוון בעלי עניין, ובכלל זה לבנק ישראל, לדירקטוריון ולהנהלת הבנק.
- **ענף תכנון ובקרה ניהולית** – אחראי, בין היתר, על בקרות סיכונים, ריכוז נהלים והדרכה.

מדיניות אשראי עסקי ומסחרי – מדיניות האשראי מאגדת בתוכה את העקרונות והכללים לניהול סיכון האשראי של הבנק על כל היבטיו, כפי שנקבעה ע"י הדירקטוריון ומפרטת את הקווים המנחים של הדירקטוריון לדרגי הניהול השונים ולאנשי האשראי במטה ובסניפים באשר לדרך ניהול האשראי שמעניק הבנק ללווים בענפים השונים. מסמך המדיניות מתייחס לעקרונות וכללים לדירוג החייב, להעמדת אשראי, ניהולו והבקרה עליו, על מנת לשפר את איכות התיק ולהקטין את הסיכון הגלום בניהולו. כמו כן, מגדירה המדיניות את תהליכי הדיווח, הניטור והבקרה אחר התפתחות הסיכון בתיק במסגרת מדדי סיכון מוגדרים, הנבחנים באופן שוטף ומוצגים להנהלה ולדירקטוריון.

המדיניות והקווים המנחים מבוססים בין היתר על תיאבון וסיבולת הסיכון הכוללים של הבנק ועל תיאבון וסיבולת הסיכון ברמת הענף (לרבות התייחסות לחשיפה לבנקים ולאג"ח קונצרני) וברמת הלקוח הבודד ומגדירים את התנאים הנדרשים על מנת שניתן יהיה לפעול בתחום התיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

במסגרת תהליכי ניהול הסיכונים, ניתנת חוות דעת בלתי תלויה של פונקציית ניהול הסיכונים על חשיפות אשראי מהותיות.

המדיניות מעודכנת לפחות פעם בשנה בהתאם לשינויים ולאירועים בסביבה העסקית בה פועל הבנק ולאסטרטגיה העסקית של הבנק. במהלך הרבעון הרביעי 2017 עודכן מסמך המדיניות, בין היתר כתוצאה ממסקנות העבודה בנושא ענף הרכב, בהתאם למכתב הפיקוח "הסיכון באשראי לענף כלי רכב" מיום ה-6 ביולי 2017.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף עסקים בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף עסקים לאגף בקרות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויובאו לדיון בדירקטוריון.

מימון ממונף – הבנק מעמיד מעת לעת אשראי ללקוחותיו ברמת מינוף שעולה באופן משמעותי על המקובל בענף העסקי הרלוונטי וכן למימון רכישת אמצעי שליטה בתאגידים, המתאפיין לעיתים בסכומים או שיעורי מימון גבוהים, כאשר יכולת פירעון האשראי מבוססת בעיקרה על התאגיד הנרכש. כל בקשה לאשראי מסוג זה נבחנת לגופה, תוך התחשבות בטיב הלקוח, יכולת החזר והביטחונות המוצעים. היקף חשיפת האשראי כפוף למגבלות רגולטוריות ולמדיניות הבנק (שהינה שמרנית יותר מאשר המגבלות הרגולטוריות).

לאור פרסום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 "ניהול הלוואות ממונפות" והוראת ניהול בנקאי תקין 323 "מגבלות על מימון עסקאות הוניות", אשר נכנסו לתוקף החל מיום ה-1 בינואר 2016, עודכנה מדיניות ניהול סיכון האשראי העסקי, כך שהגדרות והמגבלות בנושא המימון הממונף הורחבו.

מדיניות ההשקעה באג"ח עם סיכון מנפיק – מדיניות זו הינה חלק ממדיניות הבנק לגבי השקעות הנוסטרו, ומטרתה לייצר תשואה עודפת על השקעה אלטרנטיבית בנכסי סיכון. הבנק רואה בחלק מהשקעת הנוסטרו באג"ח קונצרני כתחליף למתן אשראי. מסגרת ההשקעה והכללים לביצועה נדונים ומאושרים בדירקטוריון, וכוללים את היקף החשיפה, סוגי האג"ח המותרים להשקעה, דירוגם, חשיפה מרבית למנפיק בודד, מגבלות פיזור ומרווח מינימלי לפי דירוג.

תהליך קבלת ההחלטות לגבי השקעות בתחום זה מבוצע באגף ניהול פיננסי ובהתאם למדרג הסמכויות. המגבלות לגבי ההשקעה באג"ח הקונצרני מבוקרות באופן שוטף ומדיניות הבנק בתחום זה מותאמת להתפתחות השווקים.

ניהול סיכון אשראי קמעונאי

אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ אחראי על השגת יעדי הבנק בתחום הקמעונאי ועל ניהול מערך סניפי הבנק בפעילות מול לקוחות פרטיים (משקי בית ובנקאות פרטית) ומסחריים.

האגף כולל את היחידות המרכזיות הבאות:

- מערך שיווק, אסטרטגיה וחדשנות – האחראי על ריכוז תהליכי התכנון האסטרטגי, השיווק, תשתית המידע והבנקאות הדיגיטלית.
- מערך אשראי קמעונאי ומשכנתאות – האחראי על ריכוז כלל פעילות האשראי הקמעונאי (אשראי צרכני, אשראי מסחרי ומשכנתאות).
- ענף נכסי לקוחות – האחראי על פעילות הייעוץ, המחקר והפיקדונות.
- ענף בנקאות ישירה – מרכז את כל מרכיבי הבנקאות הישירה: מכירות, שירות ותפעול.
- ענף תפעול ותיאום בין אגפי האחראי על תהליכי תפעול, ניטור, בקרות ודיווח אודות התפתחות עיתית של מדדי הסיכון.
- שני ענפים מרחביים לשיפור הבקרה וניהול תהליכי המכירה בסניפים.

מדיניות אשראי קמעונאי – מדיניות האשראי הקמעונאי מתייחסת לעקרונות וכללים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי, ובכללה ניהול סיכון האשראי הצרכני והאשראי למשכנתאות.

המדיניות והקווים המנחים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי מבוססים, בין היתר, על תיאבון הסיכון של הבנק ומגדירים את התנאים הנדרשים, על מנת לפעול בהתאם לתיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

המדיניות משקפת את אסטרטגיית הבנק לצמיחה קמעונאית תוך הרחבה משמעותית של האשראי הקמעונאי בתמהיל האשראי של הבנק, בין היתר באמצעות הפעלת המרכז לבנקאות ישירה ללקוחות שעיקר פעילותם איננו בבנק ("לקוחות מוצר") והרחבת תיק האשראי לעסקים קטנים, וקושרת בין סיכון האשראי למרווח תוך קביעת מנגנון חישוב מרווח הסיכון הנדרש בכל עסקה. במסגרת המדיניות מפורטים קווי הדיווח והבקרה ומעגלי הבקרה השונים. כמו כן, מתוארים כלי הבקרה והניטור ואופן השימוש בהם. האמצעים המיכוניים ותהליכי האשראי הקמעונאיים מאפשרים בקרה ואיתור אפקטיביים של חריגות ממדיניות האשראי ומאפשרים זיהוי המקור יוצר החריגה וטיפול בה.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף קמעונאות לאגף בקרות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויובאו לדיון ואישור בדירקטוריון.

הגידול בהיקף ההלוואות לשנת 2017 לעומת שנת 2016 הינו בהתאם לאסטרטגיה העסקית של הבנק, הכוללת שימת דגש על תחום הבנקאות הקמעונאית.
בנוסף הבנק רוכש הלוואות מחברת מימון ישיר (לפירוט ראה ביאור 7.ג.23 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017).
לפירוט ההלוואות שנרכשו ראה ביאור 1.ב.27. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017.

הלוואות לדיור

בבחינת הסיכונים בתהליך אישור הלוואה לדיור, מדיניות הבנק קובעת קריטריונים ברורים לבחינת איכות הלקוח וסיכוני העסקה המאפיינים את תחום המשכנתאות, תוך התייחסות להוראות רגולטוריות, מגבלות הסיכון ותנאי השוק המשתנים מעת לעת. הבנק נוהג להעמיד אשראי לדיור רק במקרים בהם המידע על הלווים ועל הביטחון במועד מתן ההלוואה שלם, מעודכן, מאומת ומתאים למדיניות ואינו נוהג להעמיד אשראי במשכנתאות המובטחות בשעבוד משני, כאשר זכות הביטחון של הבנק אינה מובטחת. תקופת ההלוואה הנה עד ל-30 שנה.
להלן פרמטרים מרכזיים הנלקחים בחשבון בעת דיון בבקשת האשראי:

- בחינת יכולת החזר להכנסה הפנויה של הלווים, עושרם הפיננסי ושיעור המימון ביחס לשווי הנכס, בהתייחס למגבלות הרגולטוריות והפנימיות.
- קיום שעבודים על הנכס ומצבו המשפטי.
- האם מדובר במימון דירות להשקעה.
- מיקום הנכס וסחירותו.
- בחינת יחס תשואה לנכסי הסיכון בהתאמה ליעדים שקבע הבנק.

בכל בקשת אשראי מתבצעות בדיקות תקינות אוטומטיות ממאגרי מידע שונים, המוצגות לקצין האשראי כפרמטר מקדמי לבחינת העסקה ואישורה.

הלוואות לדיור עם מאפייני סיכון משמעותיים נבחנות על פי קריטריונים ספציפיים. לדוגמה - בהלוואות המועמדות במסלול ריבית משתנה, נבחנת יכולת החזר של הלקוח בסימולציה של עליית ריבית בשיעור העולה על הריבית המוצעת ללקוח בכל המסלולים בהם קיים רכיב ריבית משתנה.

בחינת סיכוני התיק נעשית על ידי בחינת מגזרים וחתכים שונים (לדוגמה, קבוצת רכישה, דירות להשקעה), בחינת איכות הלווים וכן בחינת הסיכונים בסדרת תרחישי קיצון. מערך המשכנתאות עוקב באופן שוטף ורציף אחר התפתחות האשראי לדיור, כמו גם אחר התפתחות השינויים בהחזרי תשלומי המשכנתא, הן ברמת הסניף והן ברמת כלל התיק ובוחן את המשמעות השונות הנגזרות מכך.

הבנק עורך, תקופתית, תרחישי קיצון ייעודיים לבחינת התפתחות הסיכון בתיק המשכנתאות. הוגדר כי לווים החשופים לתרחיש הינם לווים אשר עונים על 3 תנאים מצטברים לגבי שיעור המימון, היקף ההכנסה החודשית ויחס החזר החודשי מההכנסה. ההנחה הינה כי ככל שההכנסה של הלווה גבוהה יותר כך הלווה יכול לעמוד בהחזרי הלוואה בשיעור גדול לעומת ההכנסה כפונקציה של שיעור המימון מתוך שווי הנכס (LTV).

הפעלת תרחישי הקיצון מעלה כי החשיפה לתרחישי קיצון אינה משמעותית, ואינה חושפת את תיק המשכנתאות לסיכונים משמעותיים.

אשראי בעייתי וגביית חובות

לצורך איתור מוקדם ככל האפשר של לווים בהם עלו רמת הסיכון והחשיפה, מופעלים בבנק שני תהליכים, אשר מטרתם הינה בחינה וטיפול באוכלוסיית לקוחות נרחבת ככל האפשר בתדירות גבוהה, וביצוע מעקב וטיפול נאותים בלקוחות אלה. בתהליך הראשון נעשה שימוש במערכת ממוכנת המאתרת פוטנציאל לבעייתיות אצל לווים עד סכום מסוים על פי פרמטרים שונים. הלקוחות המאותרים על ידי המערכת נבדקים באופן יסודי ומועלים לדיון בפורום פנימי, הדן בצעדים הנדרשים לטיפול בלקוחות ובוחן את הצורך בהמשך מעקב, סיווגם כחוב בעייתי, או הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי בגינם.

בתהליך השני, נעשה שימוש במערכת ממוכנת המציפה לווים מסכום מסוים עם פוטנציאל להכללתם ברשימת לווים במעקב. הלקוחות אשר חובם יוגדר כחוב ברשימת מעקב בעקבות הסקירה ובהתאם לכללי הסיווג שנקבעו, בתוספת לקוחות שהוכנסו לרשימה זו במסגרת דיווחים שוטפים של ועדות אשראי, נדונים בתדירות רבעונית בוועדה מיוחדת בראשות המנכ"ל שהוקמה לצורך נושא זה. הוועדה דנה בלוויים הנכללים ברשימת לקוחות במעקב הן מההיבט התפעולי בקרתי והן מהיבט האשראי. הדיון בלוויים אלה כולל גם דיון במבנה האשראי הקיים, החלטות לגבי סטטוס החוב וסיווגו, בקשות אשראי של לקוחות אלה והארכת מסגרות קיימות.

יחידת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד) הינה היחידה המרכזת ומטפלת באופן שוטף בכל הלקוחות הפוטנציאליים והמוגדרים במעקב במטרה להביא לצמצום חובם וההפרשות העתידיות בגינם או אף להחזירם לפעילות תקינה.

לקוחות במעקב שבסמכות הדירקטוריון נדונים בוועדת האשראי הדירקטוריונית.

בנוסף, אחת לרבעון מובאים לדיון לקוחות בעייתיים מעל סכום מסוים בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.

מעריך אשראים מיוחדים שבאגף עסקים מרכז את הטיפול בלוויים עסקיים שהסיכוי שיחזרו לפעילות עסקית רגילה נמוך. מטרת הטיפול, בראש ובראשונה, היא שיפור יכולת החייב לשרת את חובו, ובהעדר יכולת כזו פועל המערך לגביית החוב, תוך ניסיון להגיע להסדר עם החייב או הפעלת הליכי גבייה משפטיים לגביית החוב ומזעור הנזק לבנק. הלוויים מועברים למערך אשראים מיוחדים בהתקיימם של קריטריונים אובייקטיביים (פתיחת הליכי פירוק, הפסקת פעילות, הלווה הוגבל וכיוצ"ב) המחייבים העברת הלווה למערך אשראים מיוחדים ו/או בהתאם לשיקול דעתו של ראש האגף העסקי או ועדת האשראי של ההנהלה.

הוצאות להפסדי אשראי וזיהוי אשראי בעייתי

הבנק מיישם, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאים בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי (ASC 310) והוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף, החל מאותו מועד, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על בנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2013 מיישם הבנק את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא עדכון הגילוי על איכות האשראי של חובות ועל הפרשה להפסדי אשראי. בנוסף, בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על הבנקים בנוגע לחישוב ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שאינו לדיור ובפרט בנוגע לאשראי לאנשים פרטיים.

התנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי מפורטת בטבלה 17.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". לפירוט נוסף ראה ביאור 27 בדוח הכספי.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות, פגום.

נאותות הסיווג וההפרשה להפסדי אשראי – לצורך קביעת הסיווג וההפרשה, אוכלוסיית הלוויים בבנק מתחלקת למספר סוגי לוויים כאשר האחריות לניהול הלוויים, תחזוקת תיק האשראי ואיסוף המידע לצורך איתור של חוב בעייתי וסיווגו הינו באחריות היחידות בבנק. האחריות לקביעת סיווג האשראי וקביעת ההפרשות להפסדי אשראי הינה של אגף חשבונאי ראשי. במסגרת זו האגף בוחן ובודק את שלמותם ותקינותם של הקריטריונים שנקבעו להצפת לקוחות, את תקינותו של ביצוע התהליך להצפת הלקוחות באוכלוסיות שונות, את נאותות הסיווג של הלקוחות אשר הוצפו ולקוחות אשר סווגו בעבר והתפתחות בגינם, את הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי ובחינת נאותות ההפרשה וכן, את נאותות ההפרשה הקבוצתית, לרבות נאותות ההפרשה בכללותה.

חוב בפיגור – חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/חח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות ביתרת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מיתרת החובה ומהמסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלומם, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

חוב פגום – אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יוכל לגבות את כל הסכומים בגינו, לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. יש להחיל את הסיווג הנ"ל, גם על אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, ומצוי בפיגור מעל 90 יום למעט אם הוא מובטח ונמצא בהליכי גבייה, ועל חובות בעייתיים שאורגנו מחדש שבמסגרת הארגון מחדש העניק הבנק לחייב ויתור (Concession) אשר בתנאים אחרים הוא לא היה שוקל להעניק.

סיכון ריכוזיות תיק האשראי

סיכון ריכוזיות הינו אחד מסוגי הסיכון העומדים בפני תאגיד בנקאי בפעילותו העסקית. בניגוד לרכיבי הסיכון האחרים המוגדרים בדרך כלל ברמת עסקה בודדת, או ברמת צד נגדי יחיד, החשיפה לסיכון הריכוזיות נובעת מהרכב תיק נכסי הסיכון של הבנק או מהרכב החשיפות שלו.

ניתן לחלק את סיכון התיק לשני רכיבים: סיכון שיטתי (systematic risk factor) וסיכון ספציפי אקראי (idiosyncratic risk factor).

הסיכון השיטתי מייצג השפעת אירועים מקרו-כלכליים ופיננסיים על איכות תיק הנכסים של תאגיד בנקאי ובפרט על איכות תיק האשראי שלו. ייתכן כי רגישות הלוויים לאירועים מקרו-כלכליים תהיה שונה, אך ההנחה הבסיסית הינה שאין לווה בעל חסינות מוחלטת בפני אירוע מהסוג הזה. כתוצאה מכך, הסיכון השיטתי הינו בהגדרה בלתי נמנע ולא ניתן להפחתה על ידי ניהול או גידור יעיל.

לעומתו, הסיכון הספציפי מוגדר ברמת לווה ספציפי ותלוי ברמת הניהול ובביצועים העסקיים של הפירמה. כתוצאה מכך, ככל שמשקלה היחסי של החשיפה ללווה בודד פוחתת, כך פוחת הרכיב הספציפי בסיכון התיק.

ככל שתיק האשראי מפוזר יותר, חשיפת הבנק לסיכון הספציפי הולכת ופוחתת, מאידך חשיפתו לסיכון השיטתי נשארת ללא שינוי.

ריכוזיות לווים - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין הלווים השונים. על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 313 סך האשראי ללווה בודד ולקבוצת לווים בנקאית לא יעלה על 15% מהון הבנק, סך האשראי לקבוצת לווים לא יעלה על 25% מהון הבנק והחשיפה של סך כל החבויות נטו (לאחר ניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5 להוראה) של "הלווים", "קבוצות הלווים" ו"קבוצות הלווים הבנקאיות", שחבות כל אחד מהם נטו, עולה על שיעור של 10% מהון הבנק, לא יעלה על שיעור של 120% מהון הבנק.

הבנק בודק באופן שוטף את העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון לחשיפות ללווה בודד וקבוצת לווים לרבות עמידה במגבלות על רמת הריכוזיות באמצעות מדדים ותרחישים שונים. מגבלות אלה נמוכות כאמור מהמגבלות שנקבעו בנוהל בנקאי תקין 313. הבנק עוקב באופן שוטף אחר מצבם העסקי של הלווים ובמיוחד הלווים הגדולים.

ליום 31 בדצמבר 2017 לא קיימות יתרות אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לקבוצות לווים ולקבוצות לווים בנקאיות בבנק אשר חבותן נטו, על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין 313, עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 202.

בתאריך ה-9 ליוני 2015 פרסם בנק ישראל עדכון להוראה אשר מצמצם את בסיס ההון המשמש לחישוב מגבלות החשיפה ללווים כך שבסיס ההון יכיל רק את הון רובד 1 של הבנק (אשר נכון לאותו היום כלל גם את רובד 2). ההפחתה של רובד 2 מבסיס ההון מבוצעת בשיעורים שווים על פני 12 רבעונים החל מ-2016. בנוסף, הוקטנה מגבלת החבות של קבוצת לווים בנקאים מ-25% ל-15%. דירקטוריון הבנק קבע תיאבון וסיבולת סיכון הכוללים שמירת מרווח מסוים ממגבלות בנק ישראל אלה.

ריכוזיות ענפית - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין ענפי המשק השונים. בדירקטוריון הבנק נערכים, לפחות אחת לשנה במסגרת הדיון על מדיניות האשראי, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בפרט אלו הרגישים לתנודות ואלו בהם הסיכון הענפי גבוה ביחס לענפי משק אחרים, ונקבעת מדיניות בהתבסס על ההתפתחויות החזויות בענפים אלה.

אשראי לענפים בהם ממקד הבנק את פעילותו, כמו ליווי בניה למגורים, פיננסים ויהלומים מטופל על ידי יחידות מקצועיות המתמחות בענפים אלה. לענפים אלה נקבעו נהלי עבודה ספציפיים ובקורות מיוחדות, בנוסף לנהלים והבקורות הרגילים, המיועדים להתמודד עם סיכונים האשראי המיוחדים להם.

הבנק עומד בהוראות בנק ישראל לעניין מגבלות אשראי לענף ספציפי, ומנהל בצורה אקטיבית את ריכוזיות החשיפה לענפים, תוך התאמת היקף האשראי בכל ענף למפת הסיכונים המשתנה.

ריכוזיות גיאוגרפית - עיקר פעילות האשראי של הבנק הינה ללקוחות בישראל. לבנק אין סניפים מחוץ לישראל. חשיפת הבנק למדינות זרות נובעת בעיקרה מפעילות הבנק מול בנקים זרים, מחשיפה ללקוחות תושבי חוץ ובהשקעה באגרות חוב של מנפיקים זרים.

לפירוט החשיפות העיקריות למדינות זרות ראה טבלה 14 בהמשך.

סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2017										
חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³							סיכון אשראי כולל ¹			
הפסדי אשראי ⁴										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו ⁹	הוצאות (הכנסות) הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁵	סך הכל	בעייתי ⁶
			מזה: פגום	בעייתי ⁶	חובות ²	סך הכל				
-	-	-	-	-	143	196	-	197	197	
1	-	-	-	-	128	179	-	276	276	
72	(25)	(8)	207	293	2,028	3,428	304	3,307	3,611	
43	1	1	60	91	1,827	5,716	94	5,693	5,787	
11	(3)	4	16	23	1,126	1,459	31	1,841	1,872	
5	-	2	8	8	226	291	8	506	514	
12	(8)	11	6	66	2,158	3,135	108	3,199	3,307	
1	-	-	-	-	404	500	3	514	517	
7	-	-	-	2	654	715	8	735	743	
5	-	1	-	40	193	313	40	331	371	
28	10	(25)	-	40	2,039	2,793	50	3,077	3,127	
1	(1)	1	2	2	239	396	2	402	404	
1	-	-	22	29	281	446	28	428	456	
187	(26)	(13)	321	594	11,446	19,567	676	20,506	21,182	
42	-	4	6	52	9,051	9,535	52	9,483	9,535	
68	(38)	65	8	30	4,426	5,931	30	5,913	5,943	
297	(64)	56	335	676	24,923	35,033	758	35,902	36,660	
-	-	-	-	-	215	215	-	596	596	
-	-	-	-	-	-	-	-	4,971	4,971	
297	(64)	56	335	676	25,138	35,248	758	41,469	42,227	
-	-	-	-	-	2	4	-	4	4	
-	-	-	-	-	307	307	-	672	672	
-	-	-	-	-	-	-	-	1,100	1,100	
-	-	-	-	-	309	311	-	1,776	1,776	
297	(64)	56	335	676	25,447	35,559	758	43,245	44,003	

פעילות לווים בישראל:

חקלאות	197
כרייה וחציבה	276
תעשייה	3,611
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁷	5,787
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	1,872
אספקת חשמל ומים	514
מסחר	3,307
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	517
תחבורה ואחסנה	743
מידע ותקשורת	371
שירותים פיננסיים	3,127
שירותים עסקיים אחרים	404
שירותים ציבוריים וקהילתיים	456
סך הכל מסחרי	21,182
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	9,535
אנשים פרטיים - אחר	5,943
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	36,660
בנקים בישראל ⁸	596
ממשלת ישראל	4,971
סך הכל פעילות בישראל	42,227
פעילות לווים בחו"ל:	
סך הכל ציבור	4
בנקים בחו"ל	672
ממשלות חו"ל	1,100
סך הכל פעילות בחו"ל	1,776
סך הכל	44,003

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות - 25,447 מיליון ש"ח, אגרות חוב - 6,822 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו - 816 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 325 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים - 10,593 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 82 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 127 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2016

חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³							סיכון אשראי כולל ¹		
הפסדי אשראי ⁴									
יתרת	מחיקות	הוצאות	מזה:				דירוג		
הפרשה	חשבוניות	(הכנסות)	מזה:	חובות ²	סך הכל	סך הכל	אשראי ⁵	בעייתי ⁶	במיליוני ש"ח
להפסדי	נטו ⁹	בגין הפסדי	פגום	בעייתי ⁶	סך הכל	סך הכל	אשראי ⁵	בעייתי ⁶	במיליוני ש"ח
אשראי		אשראי							
1	-	-	-	-	138	161	161	-	161
1	-	1	-	-	107	157	246	-	246
105	(4)	45	72	280	2,382	4,063	288	3,856	4,155
41	3	24	78	134	1,908	5,953	137	5,862	5,989
9	(1)	1	18	24	947	1,331	33	1,640	1,673
4	-	1	1	1	220	294	1	561	562
8	2	(1)	6	95	2,051	3,074	147	3,087	3,234
2	-	1	-	-	585	616	3	624	627
7	-	1	-	4	433	741	12	742	754
3	1	(2)	-	-	140	317	-	379	379
43	3	(13)	38	111	2,475	3,182	122	3,317	3,439
1	-	-	2	5	204	361	5	366	371
1	-	-	22	30	305	389	30	372	402
226	4	58	237	684	11,895	20,639	778	21,213	21,992
38	(1)	6	4	47	8,439	8,849	47	8,802	8,849
41	(18)	34	8	22	3,600	5,079	22	5,064	5,086
305	(15)	98	249	753	23,934	34,567	847	35,079	35,927
-	-	-	-	-	251	251	-	809	809
-	-	-	-	-	-	-	-	9,778	9,778
305	(15)	98	249	753	24,185	34,818	847	45,666	46,514
-	-	-	-	-	3	4	-	4	4
-	-	-	-	-	248	248	-	533	533
-	-	-	-	-	-	-	-	454	454
-	-	-	-	-	251	252	-	991	991
305	(15)	98	249	753	24,436	35,070	847	46,657	47,505

פעילות לווים בישראל:

חקלאות
 כרייה וחציבה
 תעשה
 בינוי ונדל"ן - בינוי⁷
 בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
 אספקת חשמל ומים
 מסחר
 בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
 תחבורה ואחסנה
 מידע ותקשורת
 שירותים פיננסיים
 שירותים עסקיים אחרים
 שירותים ציבוריים וקהילתיים
 סך הכל מסחרי
 אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
 אנשים פרטיים - אחר
 סך הכל ציבור - פעילות בישראל
 בנקים בישראל⁸
 ממשלת ישראל
 סך הכל פעילות בישראל
 פעילות לווים בחו"ל:
 סך הכל ציבור
 בנקים בחו"ל
 ממשלות חו"ל
 סך הכל פעילות בחו"ל
 סך הכל

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות - 24,436 מיליון ש"ח, אגרות חוב - 11,408 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו - 536 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 343 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים - 10,782 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 199 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 220 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

חשיפה למדינות זרות - מאוחד

א. מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון⁶, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2017											
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴		חשיפה חוץ מאזנית ^{4,2}			חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴						
לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים ⁴	סיכון אשראי מאזני בעייתי ⁴	סך כל החשיפה המאזנית	לאחרים	לבנקים ³	לממשלות ³	במיליוני ש"ח	
1	11	-	1	-	-	12	1	11	-	ארה"ב	
6	-	-	1	-	-	6	6	-	-	אירלנד ^{8,7}	
100	411	-	68	-	-	511	44	139	328	איטליה ^{8,7}	
432	754	-	351	16	16	1,186	493	188	505	בריטניה	
1,051	1,399	-	653	19	19	2,450	713	637	1,100	אחרות ⁷	
74	79	-	128	4	4	153	153	-	-	סך כל החשיפות למדינות LDC	

שורת "סך החשיפות למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים"; הסכום נכלל בשורת "אחרות" בטבלה לעיל. ראה הערה 5 להלן.

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות ובטחונות נזילים.
2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.
3. ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
4. סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.
5. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, נכללו בסכום זה חברות ישראליות אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון ממדינות אלה. לגבי מדינות CLD, הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על בטחונות אחרים כולל בטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות LDC.
6. הון כהגדרתו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202 בדבר "מדידה והלימות ההון - רכיבי ההון".
7. על פי הוראות המפקח על הבנקים נדרש לגלות בשורה נפרדת חשיפה למדינות פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד. ליום 31 בדצמבר 2017 אין לבנק חשיפה למדינות: פורטוגל, יוון וספרד.
8. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, סכומים אלו נובעים מלווים אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון איטלקי או אירלנדי. הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על בטחונות אחרים כולל בטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות PIIGS.

א. מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון⁶, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2016											
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴		חשיפה חוץ מאזנית ^{4,2}		חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴							
לפירעון עד שנה	לפירעון מעל שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים ⁴	סיכון אשראי מאזני בעייתי ⁴	סך כל החשיפה המאזנית	לאחרים	לבנקים	לממשלות ³	במיליוני ש"ח	המדינה
1	14	-	1	-	-	15	1	14	-	-	ארה"ב ^{8,7}
8	1	-	1	-	-	9	8	1	-	-	אירלנד ^{8,7}
567	353	-	311	15	15	920	621	299	-	-	איטליה ^{8,7}
1,118	661	-	533	17	17	1,779	790	535	454	-	אחרות ⁷
115	80	-	85	5	5	195	195	-	-	-	סך כל החשיפות למדינות זרות
											סך החשיפות למדינות LDC

שורת "סך החשיפות למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים"; הסכום נכלל בשורת "אחרות" בטבלה לעיל. ראה הערה 5 להלן.

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערביות וביטחונות נזילים.
2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.
3. ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
4. סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.
5. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, נכללו בסכום זה חברות ישראליות אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון ממדינות אלה. לגבי מדינות LDC, הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות LDC.
6. הון כהגדרתו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202 בדבר "מדידה והלימות הון - רכיבי ההון".
7. על פי הוראות המפקח על הבנקים נדרש לגלות בשורה נפרדת חשיפה למדינות פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד. ליום 31 בדצמבר 2016 אין לבנק חשיפה למדינות: פורטוגל, יוון וספרד.
8. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, סכומים אלו נובעים מלווים אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון איטלקי או אירלנדי. הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות PIIGS.

ריכוזיות ביטחונות - במסגרת מדיניות האשראי נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקבל על עצמו בעת העמדת האשראי. דגש מיוחד ניתן לדירוג הלווים ולכושר ההחזר של הלקוחות כקריטריונים למתן האשראי בנוסף למשקל שניתן לביטחונות המקובלים.

הביטחונות מותאמים לסוגי האשראי שהם אמורים להבטיח תוך התייחסות לטווח הזמן, סוג ההצמדה, אופי האשראי ומטרתו. קביעת השווי לביטחון של סוגי ביטחונות שונים נגזרת מאופיים ונזילותם, איכותם ומהירות יכולת המימוש שלהם, לרבות שינויים בערכם כתוצאה ממצבי האטה או צמיחה בסביבה העסקית של הלווה. הבנק עוקב באופן שוטף אחר ריכוזיות הביטחונות העסקיים, וזאת במטרה לזהות סיכון אפשרי כתוצאה מהסתמכות על סוג ביטחון מסוים / נכס ספציפי כביטחון החושף את הבנק להפסד פוטנציאלי במימוש הנכס.

מדיניות האשראי של הבנק מבוססת על פיזור סיכונים האשראי וניהולם באופן מבוקר. הדבר מתבטא בחתירה לפיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים ובין מספר גדול של לוויים.

טבלה 13: חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראי* עיקריים
גילוי על פי נדבך 3

חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת ⁶	חשיפת אשראי ברוטו	נכסים אחרים ⁵	חשיפות		מסגרות לא מנוצלות	נגזרים ³	ניירות ערך ²	אשראי ¹	מיליוני ש"ח
			חוץ מאזניות אחרות ⁴	אחרות					
ליום 31 בדצמבר 2017									
12,592	12,697	-	-	-	-	-	4,374	8,323	ריבוניות
674	644	-	17	67	3	214	343	ישויות סקטור ציבורי	
981	964	-	-	-	160	412	392	תאגידים בנקאיים	
15,401	14,465	-	882	3,821	365	828	8,569	תאגידים	
6,595	6,641	-	3,315	1,302	-	-	2,024	בביטחון נדל"ן מסחרי	
5,416	5,771	-	8	1,314	-	-	4,449	קמעונאיות ליחידים	
1,262	1,275	-	106	329	1	-	839	עסקים קטנים	
8,833	9,091	-	-	473	-	-	8,618	משכנתאות לדיור	
1,239	1,288	1,288	-	-	-	-	-	נכסים אחרים	
52,993	52,836	1,288	4,328	7,306	529	5,828	33,557	סך הכל	
ליום 31 בדצמבר 2016									
11,643	11,517	-	-	-	-	7,584	3,933	ריבוניות	
675	692	-	26	296	4	265	101	ישויות סקטור ציבורי	
1,208	990	-	63	-	169	520	238	תאגידים בנקאיים	
17,489	15,614	-	1,193	3,921	64	830	9,606	תאגידים	
6,357	6,570	-	3,315	1,609	-	-	1,646	בביטחון נדל"ן מסחרי	
4,467	4,967	-	6	1,293	1	-	3,667	קמעונאיות ליחידים	
905	1,195	-	92	303	-	-	800	עסקים קטנים	
8,118	8,434	-	-	400	-	-	8,034	משכנתאות לדיור	
1,185	1,265	1,265	-	-	-	-	-	נכסים אחרים	
52,048	51,244	1,265	4,695	7,822	238	9,199	28,025	סך הכל	

* חשיפה במונחי יתרת חוב רשומה, כלומר לאחר מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

1. לרבות אשראי לציבור ופיקדונות בבנקים ובממשלה.
2. ללא מניות בתיק למסחר וללא השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים אשר כלולות בסעיף נכסים אחרים. כמו כן, ללא פריטים שאינם כספיים דוגמת פעילות בשוק המעוף, הכלולים בחשיפות חוץ מאזניות אחרות.
3. סיכון האשראי בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים מוצג במונחי שווה ערך אשראי (לאחר השפעת הסכמי קיזוז (Netting)) ולאחר הכפלה במקדם התוספת ((Add-on)).
4. לרבות פעילות לקוחות בשוק המעוף שאינה עונה על הגדרת נגזר.
5. כולל השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים.
6. ממוצע יתרות סוף השנה הקודמת וסופי הרבעונים בתקופות הביניים.

טבלה 14: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016				ליום 31 בדצמבר 2017				
סוכן אשראי מאזני חובות פגומים ¹	סך הכל חשיפה חוץ מאזנית ¹	סך הכל חשיפה מאזנית ¹	סך הכל חשיפה מאזנית ¹	סוכן אשראי מאזני חובות פגומים ¹	סך הכל חשיפה חוץ מאזנית ¹	סך הכל חשיפה מאזנית ¹	מיליוני ש"ח	
2	2	220	835	3	3	232	735	ארצות הברית
						68	511	בריטניה ²
-	-	1	15			1	12	אירלנד ²
-	-	1	9			1	6	איטליה ²
15	15	311	920	16	16	351	1,186	אחרות
17	17	533	1,779	19	19	653	2,450	סך-הכל החשיפות למדינות זרות

1. סוכן אשראי מאזני וסוכן אשראי חוץ מאזני, סוכן אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ולצורת קבוצת לווים.
2. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, סכומים אלו נובעים מלווים אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון איטלקי או אירלנדי. הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם דילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות PIIGS.

טבלה 15: פיצול התיק לפי התקופה לפירעון ולפי סוגי חשיפות¹ אשראי עיקריים
גילוי על פי נדבך 3

סה"כ	מעל חמש שנים ²	מעל שנה עד חמש שנים	עד שנה במיליוני ש"ח	
ליום 31 בדצמבר 2017				
33,557	14,338	5,117	14,102	אשראי ופיקדונות בבנקים ובממשלה
5,828	2,378	1,392	2,058	ניירות ערך ³
529	141	17	371	מכשירים פיננסיים נגזרים ⁴
7,306	63	1,674	5,569	מסגרות לא מנוצלות
4,328	3,157	919	252	חשיפות חוץ מאזניות אחרות ⁵
1,288	280	-	1,008	נכסים אחרים ⁶
52,836	20,357	9,119	23,360	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2016				
28,025	13,037	5,498	9,490	אשראי ופיקדונות בבנקים ובממשלה
9,199	2,586	2,658	3,955	ניירות ערך ³
238	140	23	75	מכשירים פיננסיים נגזרים ⁴
7,822	36	1,988	5,798	מסגרות לא מנוצלות
4,695	3,355	969	371	חשיפות חוץ מאזניות אחרות ⁵
1,265	299	-	966	נכסים אחרים ⁶
51,244	19,453	11,136	20,655	סך הכל

1. חשיפה במונחי יתרת חוב רשומה, כלומר לאחר מחיקות חשבוניות ולפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
2. לרבות יתרות ללא תקופה לפירעון.
3. ללא מניות בתיק למסחר וללא השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים אשר כלולות בסעיף נכסים אחרים. כמו כן, ללא פריטים שאינם כספיים דוגמת פעילות בשוק המעו"ף, הכלולים בחשיפות חוץ מאזניות אחרות.
4. כפי שמחושב לפי נספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203.
5. לרבות פעילות לקוחות בשוק המעו"ף שאינה עונה על הגדרת נגזר.

טבלה 16: סכום הלוואות פגומות, הלוואות בפיגור, יתרת הפרשות פרטניות וקבוצתיות והוצאות בגין הפסדי אשראי שהוכרו בדוח רווח והפסד ומחיקות חשבונאיות נטו במהלך התקופה לפי ענף עיקרי או סוג עיקרי של צד נגדי גילוי על פי נדבך 3

הפרשה קבוצתית	הפרשה פרטנית	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	לא	לא	בעייתיים - פגומים	בעייתיים -לא פגומים	לא בעייתיים	במיליוני ש"ח
				פגומים בפיגור של 30 ועד 89 ימים	פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר				
ליום 31 בדצמבר 2017									
11	32	1	1	3	-	16	9	1,802	פעילות לווים – ציבור בינוי ונדל"ן- בינוי
11	-	(3)	4	4	-	16	5	1,106	בינוי ונדל"ן- פעילויות נדל"ן
28	-	10	(25)	-	-	-	40	1,999	שירותים פיננסיים
78	27	(34)	7	18	1	245	156	6,054	מסחרי אחר
128	59	(26)	(13)	25	1	277	210	10,961	סך הכל מסחרי ^{1,2}
42	-	-	4	10	45	6	46	8,999	אנשים פרטיים- הלוואות לדיור
68	-	(38)	65	28	14	8	21	4,397	אנשים פרטיים- אחר
-	-	-	-	-	-	-	-	522	בנקים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	ממשלת ישראל
238	59	(64)	56	63	60	291	277	24,879	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2016									
11	30	3	24	8	4	13	20	1,875	בינוי ונדל"ן- בינוי
9	-	(1)	1	1	-	18	6	925	בינוי ונדל"ן- פעילויות נדל"ן
43	-	3	(13)	4	-	38	72	2,365	שירותים פיננסיים
107	26	(1)	46	27	2	103	265	6,198	מסחרי אחר
170	56	4	58	40	6	172	363	11,363	סך הכל מסחרי ^{1,3}
38	-	(1)	6	15	43	4	43	8,392	אנשים פרטיים- הלוואות לדיור
41	-	(18)	34	25	11	8	13	3,579	אנשים פרטיים- אחר
-	-	-	-	-	-	-	-	499	בנקים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	ממשלות ישראל
249	56	(15)	98	80	60	184	419	23,833	סך הכל

1. בפעילות מסחרית נכלל חוב שאינו משוייך לאנשים פרטיים או לדיור.
2. כולל אשראי לציבור בגין לווים בחו"ל בסך כ-2 מיליון ש"ח.
3. כולל אשראי לציבור בגין לווים בחו"ל בסך כ-3 מיליון ש"ח.

טבלה 17: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי

גילוי על פי נדבך 3

אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר	לדיר	מסחרי במיליוני ש"ח	
ליום 31 בדצמבר 2017						
305	-	305	41	38	226	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2016
56	-	56	65	4	(13)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(5)	-	(5)	1	-	(6)	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(113)	-	(113)	(65)	-	(48)	מחיקות חשבונאיות
49	-	49	27	-	22	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(64)	-	(64)	(38)	-	(26)	מחיקות חשבונאיות נטו
<u>297</u>	<u>-</u>	<u>297</u>	<u>68</u>	<u>42</u>	<u>187</u>	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2017
47	-	47	3	-	44	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
ליום 31 בדצמבר 2016						
222	-	222	25	33	164	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2015
98	-	98	34	6	58	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
20	-	20	(1)	-	21	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(73)	-	(73)	(34)	(2)	(37)	מחיקות חשבונאיות
58	-	58	16	1	41	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(15)	-	(15)	(18)	(1)	4	מחיקות חשבונאיות נטו
<u>305</u>	<u>-</u>	<u>305</u>	<u>41</u>	<u>38</u>	<u>226</u>	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2016
52	-	52	2	-	50	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

סיכון אשראי – גילוי לגבי תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית

גילוי על פי נדבך 3

הקצאת ההון בנדבך הראשון בגין סיכון האשראי בתיק מחושבת בהתאם לגישה הסטנדרטית. סיכון ריכוזיות האשראי והביטחונות, כמו גם סיכון איכות האשראי מוערכים במסגרת הנדבך השני.

לצרכי עמידה בנדבך הראשון של הוראות באזל על פי הגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בדירוגי מדינות בלבד (לרבות לצורך הערכת סיכון בנקים), של סוכנות הדירוג Standard & Poor's המוכרת כסוכנות דירוג כשירה על פי ההוראה. הבנק אינו משתמש במידע מסוכנויות אשראי ליצוא.

דירוגים אלו משמשים לקביעת משקל סיכון של הצדדים הנגדיים הבאים: ריבוניות, סקטור ציבורי, תאגידים בנקאיים, ואגרות חוב של תאגידים. בנוסף משמשים הדירוגים לצורך קביעת מקדם הבטחון המתאים לביטחונות.

טבלה 18: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P גילוי על פי נדבך 3

דירוג של חברת S&P	אג"ח תאגידים	סקטור ציבורי	בנקים	ריבוניות
AAA עד AA-	20%	20%	20%	0%
A+ עד A-	50%	50%	50%	20%
BBB+ עד BBB-	100%	100%	100%	50%
BB+ עד BB-	100%	100%	100%	100%
B+ עד B-	150%	100%	100%	100%
CCC+ או נמוך יותר	150%	150%	150%	150%

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרת ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל. משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראלים שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים או פחות, והנקובים וממומנים בשקלים חדשים הוא – 20%.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

הטבלאות שלהן מציגות את פירוט חשיפת האשראי ברוטו על-פי משקולות הסיכון תוך פילוח החשיפה בהתאם לצד הנגדי (סגמנטים) לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי בגין ביטחונות מוכרים.

טבלה 19: סכום חשיפות האשראי ברוטו לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי ראה הערות 1,2 גילוי על פי נדבך 3

סך הכל	250% ⁵	150% ⁴	100%	75%	50%	35%	20%	2% ³	0%	במיליוני ש"ח
ליום 31 בדצמבר 2017										
12,697	-	-	-	-	-	-	849	-	11,848	ריבוניות
644	-	-	-	-	644	-	-	-	-	ישויות סקטור ציבורי
964	-	-	1	-	331	-	632	-	-	תאגידים בנקאיים
14,406	-	183	13,970	-	-	-	11	242	-	תאגידים
6,641	-	2	6,639	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
5,771	-	21	14	5,736	-	-	-	-	-	קמעונאיות ליחידים
1,275	-	4	4	1,267	-	-	-	-	-	עסקים קטנים
9,091	-	67	82	1,761	1,692	5,489	-	-	-	משכנתאות לדיר
1,288	265	55	656	-	-	-	-	-	312	נכסים אחרים
52,777	265	332	21,366	8,764	2,667	5,489	1,492	242	12,160	סך הכל לפני הפחתת סיכון אשראי
(1,966)	-	-	(1,758)	(238)	5	-	25	-	-	הפחתת סיכון אשראי ⁶
50,811	265	332	19,608	8,526	2,672	5,489	1,517	242	12,160	סך הכל לאחר הפחתת סיכון אשראי (ביטחונות מוכרים וערבויות)

טבלה 19: סכום חשיפות האשראי ברוטו לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי

ראה הערות 1,2
גילוי על פי נדבך 3

סך הכל	250% ⁵	150% ⁴	100%	75%	50%	35%	20%	2% ³	0%	
במיליוני ש"ח										
ליום 31 בדצמבר 2016										
11,517	-	-	-	-	-	-	901	-	10,616	ריבוניות
692	-	-	-	-	692	-	-	-	-	ישויות סקטור ציבורי
990	-	-	4	-	589	-	397	-	-	תאגידים בנקאיים
15,558	-	47	15,511	-	-	-	-	-	-	תאגידים
6,570	-	1	6,569	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
4,967	-	13	423	4,531	-	-	-	-	-	קמעונאיות ליחידים
1,195	-	5	4	1,186	-	-	-	-	-	עסקים קטנים
8,434	-	72	40	1,418	1,317	5,587	-	-	-	משכנתאות לדירור
1,265	273	36	658	-	-	-	-	-	298	נכסים אחרים
51,188	273	174	23,209	7,135	2,598	5,587	1,298	-	10,914	סך הכל לפני הפחתת סיכון אשראי
(2,418)	-	-	(2,217)	(232)	-	-	21	-	10	הפחתת סיכון אשראי ⁶
48,770	273	174	20,992	6,903	2,598	5,587	1,319	-	10,924	סך הכל לאחר הפחתת סיכון אשראי (ביטחונות מוכרים וערבויות)

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.
2. לא כולל תיק למסחר. הצגת מכשירים פיננסיים נגזרים לפי הגישה הסטנדרטית. לפני הכפלה במקדמי המרה לאשראי של חשיפות חוץ מאזניות.
3. חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים.
4. לרבות הלוואות בפיגור של למעלה מ-90 יום או חובות פגומים שאינם צוברים ריבית או השקעות בקרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות (ראה גם תת פרק "מניות בתיק הבנקאי" בהמשך פרק זה).
5. יתרת מיסים נדחים שאינה עולה על שיעור של 10% מהון עצמי רובד 1.
6. מפחיתי סיכון אשראי מסוג ביטחונות וערבויות, ראה גם בטבלה 20. סכומים חיוביים נובעים מסכום החשיפה המכוסה על ידי ערבויות המועבר לחובת הצד הנגדי שנתן את הערבות.

הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

גילוי על פי נדבך 3

כחלק מניהול סיכון האשראי מקבל הבנק מלקוחותיו בטוחות לצורך הבטחת האשראי. במסגרת באזל 3, בנדבך הראשון, הבנק מכיר בביטחונות על פי הגישה המקיפה, כהגדרתה בהוראה. בגישה זו, ערך הביטחון נטו מופחת בהתאם למקדמים לפי סוג הנכס, התאמת מטבע או תקופה לפירעון.

להלן פירוט סוגי הביטחונות הפיננסיים הכשירים בהם הבנק עושה שימוש לצורך חישוב הלימות ההון ואופן הערכתם לצרכי הפחתת סיכון:

ניירות ערך – ניירות ערך כשירים אשר שועבדו לטובת בעליהם או לטובת צד ג'. הערכת השווי לביטחון מבוססת על מחיר השוק של נייר הערך המשועבד ובהתאם למקדמי הפחתה משווי הביטחון המושפעים בין היתר ממספר ימי ההחזקה ואופי פעילות הלקוח. שיעור ההפחתה מיושם בבנק כך שבחלק מהמקרים השיעור הינו 50% בהתאם לחלופה בסעיף 151 א.ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203 ובחלק אחר מיושם מנגנון להפחתה בשיעורים ספציפיים לפי פעילות הלקוח, בהתאמה להסכמים, בכפוף לתנאים המצוינים בסעיף 151 א.ב' להוראה.

פיקדונות ותוכניות חיסכון – אמצעים נזילים שניתלו כבטוחה על דרך של כתב קיזוז או שעבוד, לפי הצורך, ולא ניתן למשכם כל עוד לא הפסיקו לשמש כבטוחה. שווי הבטוחה נקבע לפי השערות בגין משיכה טרם מועד הפירעון הנקוב שלה.

ערבויות צד שלישי – ערבויות שניתנו על ידי צד שלישי כנגד חשיפה של לקוח. עם מתן הערבות, הגורם הערב הופך להיות הצד הנגדי לחשיפה כך שמשקל הסיכון בגין החשיפה משתנה. ערבות מסוג זה מאפשרת את הפחתת נכסי הסיכון הנובעים מהחשיפה, בהתאם לסיכון הגורם הערב. לגבי ערבות שניתנה על ידי בנקים בחו"ל כנגד חשיפות הלקוח, השימוש מבוצע בכפוף לבדיקה משפטית פרטנית לגבי תקפות הערבות לפי הדין החל עליה (על פי רוב, דין מדינת התאגדות הבנק מנפיק הערבות).

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנודתיות בשווי הבטוחה.

טבלה 20: פירוט של סוגי הביטחונות בהם נעשה שימוש, תוך הצגת החשיפות המכוסות בערבויות, חשיפות המכוסות על-ידי נגזרי אשראי וחשיפות המכוסות באמצעות ביטחונות פיננסיים כשירים על-פי הצד הנגדי
גילוי על פי נדבך 3

חשיפת ¹ אשראי ברוטו	סך החשיפה על ידי ערבויות שנגרעו ²	סך הכל סכומים שנוספו ²	סך החשיפה על ידי ביטחון פיננסי כשיר ³	חשיפת אשראי נטו
במיליוני ש"ח				
ליום 31 בדצמבר 2017				
12,697	-	-	-	12,697
חובות של ריבונות				
644	-	3	-	644
חובות של ישויות סקטור ציבורי				
964	1	26	-	964
חובות של תאגידים בנקאיים				
14,406	(1,658)	-	(28)	12,720
חובות של תאגידים				
6,641	(66)	-	(1)	6,574
חובות בביטחון נדל"ן מסחרי				
5,771	(84)	-	-	5,687
חשיפות קמעונאיות ליחידים				
1,275	(159)	-	-	1,116
עסקים קטנים ⁴				
9,091	-	-	-	9,091
משכנתאות לדירור				
1,288	-	-	-	1,288
נכסים אחרים				
52,777	(1,966)	29	(29)	50,811
סך הכל				

טבלה 20: פירוט של סוגי הביטחונות בהם נעשה שימוש, תוך הצגת החשיפות המכוסות בערביות, חשיפות המכוסות על-ידי נגזרי אשראי וחשיפות המכוסות באמצעות ביטחונות פיננסיים כשירים על-פי הצד הנגדי גילוי על פי נדבך 3

חשיפת אשראי נטו	סך החשיפה המכוסה על ידי ביטחון פיננסי כשיר ³	סך הכל סכומים שנוספו ²	סך החשיפה המכוסה על ידי ערביות שנגרעו ²	חשיפת ¹ אשראי ברוטו	
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2016					
11,527	-	10	-	11,517	חובות של ריבונות
686	-	4	(10)	692	חובות של ישויות סקטור ציבורי
1,017	-	27	-	990	חובות של תאגידים בנקאיים
13,452	(2,077)	-	(29)	15,558	חובות של תאגידים
6,468	(101)	-	(1)	6,570	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
4,883	(84)	-	-	4,967	חשיפות קמעונאיות ליחידים
1,038	(156)	-	(1)	1,195	עסקים קטנים ⁴
8,434	-	-	-	8,434	משכנתאות לדירור
1,265	-	-	-	1,265	נכסים אחרים
48,770	(2,418)	41	(41)	51,188	סך הכל

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ולפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים.
2. סכום החשיפה המכוסה על ידי ערביות המועבר לחובת הצד הנגדי שנתן את הערבות.
3. לאחר הכפלה במקדמי ביטחון (haircuts), כולל התאמות חיוביות שנוספו לחשיפה.
4. עסקים קטנים המנוהלים במסגרת אגף קמעונאות.

סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי. הסיכון שהצד הנגדי בעסקת OTC (Over the Counter) יכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה. הפסד ייגרם אם בעת כניסת הצד הנגדי לכשל, יהיו מול הלקוח עסקאות בעלות ערך כלכלי חיובי. סיכון זה נמדד על-ידי הפעלת מקדמים הקבועים בהוראה על הערך הנקוב של העסקות, ובהתאם למשקל הסיכון של הצד הנגדי.

חשיפות אלו מרוכזות בפעילות הבנק מול לקוחות, בנקים בארץ ובנקים בחו"ל. הפעילות מתבצעת לאחר קביעת מסגרת פעילות ללקוחות תוך מעקב שוטף אחר העמידה במסגרות אלו. מעקב זה כולל שערך שוטף של עסקות מול הלקוחות למחיר השוק (Mark to Market), אמידת הסיכון הפוטנציאלי בהתאמה לסוגי המכשירים והסיכונים בשווקים ודרישת ביטחונות מתאימה. מתבצעת בדיקה שוטפת מול מסגרות וביטחונות. נקבעו נהלים וכללים לבקרה וטיפול בלקוחות. הבנק מיישם שיטת תרחישים היסטוריים ומודלים פנימיים נוספים, ברמת העסקה והלקוח, על פיהם נקבעת דרישת הביטחונות. תרחישים אלו עוברים תהליכי תיקוף תקופתיים, כגון בחינת עמידתם בתקופות של משברים פיננסיים. ההון המוקצה בדיווח מחושב בהתאם לעקרונות המפורטים בנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203.

מעבר להקצאת ההון אשר בוצעה לסיכון אשראי צד נגדי בנדבך 1 בהתאמה להוראה הרגולטורית, הבנק בחן במפורט את הסיכון הכלכלי ואת הצורך לבצע הקצאת הון נוספת לסיכון זה במסגרת נדבך 2. חשיפת האשראי לצד נגדי מופו למספר מגזרים כלכליים ועבור כל מגזר נקבעה תקופת האחזקה המתאימה עד לסגירת הפוזיציה החשופה לאותו המגזר.

אמידת סיכון אשראי צד נגדי במסגרת הנדבך השני בוצעה על נתוני ה-30.6.2017 ובהתאם להפעלת תרחישים כלכליים המתחשבים בהשתנות המשותפת של נכסי הבסיס השונים והרכב הפוזיציה של הצד הנגדי. בהתאם לחשיפת הצד הנגדי בתרחישים אלו, הוגדרה הקצאת ההון הנוספת בגין סיכון זה.

בנוסף לפעילות מול לקוחות הבנק, קיימת גם פעילות מול בנקים בחו"ל. חשיפת האשראי בפעילות עם בנקים בחו"ל נובעת בעיקרה מהפעילויות הבאות: הפקדת עודפי מזילות, קבלת ערבויות כבטחון ללקוחות, פעילות בנגזרים, פעילות סליקה ורכישת אג"ח של בנקים.

פעילות הבנק מול בנקים בחו"ל מבוססת על מגבלות חשיפה המאפשרות אחת לשנה הנבחנות באופן שוטף ומעודכנות בהתאם לצורך. הבנק פועל בנגזרים בעיקר מול בנקים עמם נחתמו הסכמי ISDA והסכמי CSA. לבנק הסכמי סליקה ב-CLS (Continuous Linked Settlement) באמצעות בנק בינלאומי גדול בעל דירוג גבוה, שהינו חבר מסלקת CLS. ישנם מטבעות ועסקות הנסלקים דו-צדדית.

נגזרי ריבית IRS במטבעות אירו ודולר נסלקים במסלקת LCH באמצעות Commerzbank שהינו חבר מסלקה. יתר העסקות נסלקות דו-צדדית.

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מיישם הבנק את שיטת החשיפה הנוכחית, כפי שנקבעה בהוראה. על פי שיטה זו, סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים כולל את סכומי השווי ההוגן החיובי של הנגזרים במאזן בתוספת ערכי Add On בגין סיכון אשראי פוטנציאלי המחושב על-ידי הכפלת הערכים הנקובים של הנגזרים במקדמים שנקבעו בהוראה, ואשר לוקחים בחשבון את נכס הבסיס של המכשיר ואת התקופה לפירעון שלו. הבנק מבצע קיזוז עסקות בנגזרים למטרות הלימות ההון, בהתקיים התנאים המפורטים בהוראת נוהל בנקאי תקין 203.

נכון ליום 31 בדצמבר 2017 היקף הקיזוזים המאזניים (קיזוז בין נכסים להתחייבויות) אינו מהותי (בדומה ליום 31 בדצמבר 2016).

בנוסף, פועל הבנק מול מספר מוסדות פיננסיים זרים לצורך קבלת שירותי משמורת (Custodian) בפעילות בניירות ערך זרים.

טבלה 21: פירוט חשיפות האשראי של הבנק שמקורן בנגזרים
 גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016	ליום 31 בדצמבר 2017	
במיליוני ש"ח		
247	520	שווי הוגן ברוטו חיובי
284	377	ערכי Add On
293	368	בניכוי הטבות קיזוז
<u>238</u>	<u>529</u>	סך חשיפות האשראי לאחר קיזוז
		בניכוי ביטחונות
15	35	מזומנים ופיקדונות
-	-	אגרות חוב ממשלתיות
3	2	מניות (לרבות אג"ח להמרה)
<u>220</u>	<u>492</u>	סך חשיפת אשראי נטו בגין נגזרים

טבלה 22: פירוט הערך הנקוב של תיק נגזרי האשראי של הבנק, המשמשים לניהול סיכונים תיק האשראי של הבנק
 גילוי על פי נדבך 3

נכון ליום 31 בדצמבר 2017 הבנק אינו משתמש בנגזרי אשראי לצורך ניהול סיכונים תיק האשראי.

סיכון שוק הוא הסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בתנאי השוק (רמת מחירים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות).

ניהול סיכון השוק

הדירקטוריון מתווה מסגרת לניהול סיכון השוק, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמך המדיניות של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות, באשר למדיניות ניהול סיכון השוק של הבנק ויעדיו העסקיים, בהתאם למפורט בנוהל עבודת הדירקטוריון. הדירקטוריון סוקר את תהליך ניהול סיכון השוק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכונים השוק, כמו גם התאמת פרופיל סיכון השוק של הבנק לתיאבון הסיכון שנקבע, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכון השוק במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכון השוק של הבנק, ובניהול סיכונים הריבית בפרט, כמו גם באסטרטגיות העסקיות המשפיעות על חשיפת הבנק לסיכון שוק.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתוכניות האסטרטגיות על פרופיל סיכונים השוק.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכון השוק, לרבות הגדרת הפונקציות הניהוליות המעורבות בתהליך ניהול סיכונים השוק והאחריות המיוחסת לכל יחידה.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים השוק והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו, ממסמך המדיניות ויודא כי פרופיל סיכונים השוק של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור המודלים ושיטות המדידה המשמשות בתהליך ניהול סיכונים השוק. במסגרת זו אושרה מדידה לסיכון מרווח, בסיס ריבית ותרחישי רגישות לשינוי לא מקביל בעקומי הריבית, ונבחנו ההנחות המרכזיות המשמשות בניהול סיכון הריבית.
- דיון בתוצאות תהליך תיקוף המודלים ותהליך ה-Back Test (במסגרת מסמך הסיכונים).
- סקירה שנתית למבנה תרחיש הקיצון בתחום סיכונים השוק, לרבות ההנחות העיקריות.
- דיון בהקצאת ההון בגין סיכונים שוק במסגרת הנדבך השני.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים השוק.
- דיון בפערים עיקריים באיכות הניהול, לרבות בתשתיות, מערכות מחשב ותהליכי עבודה.

המבנה הארגוני לניהול סיכונים השוק מבוסס על כללי הממשל התאגידי וכולל את שלושת קווי ההגנה, בהתאם להגדרות המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין 310.

יצירת החשיפות לסיכונים שוק נעשית באגף לניהול פיננסי בעיקר על ידי חדר עסקות ועל ידי יחידת הנוסטרו, במסגרת המגבלות שקבע הדירקטוריון. כמו כן, יחידת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק אחראית לניהול תיק הנכסים וההתחייבויות של הבנק בפעילות הבנקאית השוטפת (ללא יחידת הנוסטרו) במטרה לשמור על החשיפה לסיכונים שוק בגבולות התיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

חדר עסקות אחראי על עשיית שוק וניהול פוזיציות יזומות בתחומים שונים בחשיפות שוק (בסיס, ריבית, אופציות) על בסיס המגבלות שהדירקטוריון קבע.

יחידת הנוסטרו פועלת לניהול השקעות הנוסטרו של הבנק, הכוללת השקעות במוצרים פיננסיים שונים (כמו אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרני, אג"ח מובנה, אג"ח נקוב מט"ח, נגזרי ריבית וכו'). פעילות הנוסטרו יוצרת חשיפה מהותית לסיכונים שוק, כגון: סיכונים בסיס מדד, ריבית ומניות, אשר מנהלת במדיניות ניהול סיכונים השוק.

יחידת הננ"ה ונזילות אחראית על קביעת ופרסום מחירי המעבר (Benchmark) וניהול הפער (חשיפה) בין הנכסים להתחייבויות הנובע מפעילויות הבנק השוטפות.

פעילות ביחידות אלה נבחנת בתדירות יומית על ידי ענף תיכון באגף ניהול פיננסי ואחת לשבוע במסגרת הפורום לעניינים פיננסיים.

ענף תיכון באגף ניהול פיננסי משמש כקו הגנה ראשון לסיכונים שוק, הכולל בין השאר, בדיקת העמידה והתאמת הפעילות והחשיפות של הבנק במגבלות החשיפה שנקבעו ואישור על ידי הדירקטוריון וכן מדידה ודיווח של הפעילות העסקית של האגף. ענף תיכון אחראי על יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה לפורום הנהלה לעניינים פיננסיים.

להלן עקרונות מנחים מרכזיים לניהול החשיפה לסיכוני שוק:

- סיכוני השוק ינוהלו בראייה משולבת וכלל תאגידית, לאורך השרשרת הניהולית, כמו גם לרוחב היחידות העסקיות, תוך שימוש במתודולוגיה ובמינוחים עקביים.
- ניהול הסיכונים ייעשה מתוך גישה צופה פני עתיד, שכוללת זיהוי שוטף של סיכונים חדשים או מתפתחים לצד ניטור שוטף של הסיכונים הקיימים.
- תהליכי ניהול הסיכונים יכללו את כל הסיכונים הקשורים לבנק, במאזן ומחוץ למאזן, סיכונים כמיתים ושאינם כמיתים, ברמת כלל הבנק, התיק וקו העסקים, ויביאו בחשבון את מידת החפיפה בין סיכונים.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו את היכולת להעריך ולנהל את הסיכונים הגלומים בהם.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו הידע והמומחיות בהערכת הסיכונים הגלומים בפעילויות אלו ובניהולם.
- ככלל, הבנק יפעל בשווקים ובמכשירים אשר מאופיינים ברמת נזילות גבוהה, כך שניתן לבצע פעולות מסחר בעלות זמן סבירים.

תהליכי הניטור והבקרה השוטפים מבוצעים בקו ההגנה הראשון תוך ניטור החשיפות בפועל אל מול המגבלות בחתך קווי עסקים וחתך סיכונים, והצפת התראות על חריגות ועל קרבה למגבלות, מעקב אחר גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים, מעקב אחר תיקון ליקויים וממצאי דוחות ביקורת פנימית וחיצונית, קבלת אישורי עסקות מהצד הנגדי, ניתוח של החשיפות תוך מיקוד באזורי פגיעות וניתוח ריכוזי סיכונים והפקת תמונת מצב יומית עדכנית של חשיפות עיקריות בתחומים שונים. באחריות אגף ניהול פיננסי ביצוע מעקב אחר רשימת אינדיקטורים, אשר בהתממש אחד או יותר מהם יבחן הצורך בעדכון מסגרת הפעילות, בכפוף לדיון ואישור ההנהלה והדירקטוריון. במסגרת מסמך הסיכונים מבוצעת הערכת הסיכון הכולל על בסיס שאלוני הערכת הסיכון בחתך ליחידות סוחרות וקווי ההגנה. במסגרת זו נקבעת גם אפקטיביות הבקורות בסיכוני השוק.

הבנק אינו פעיל בתחום איגוח. בעת החלטתו לפעול בתחום הבנק יפנה לאישור של בנק ישראל בנושא. יחידת הנוסטרו מבצעת פעולות גידור חשבונאי. כל פעולה בתחום מתואמת מראש מול אגף החשבונאי הראשי.

טבלה 23: דרישות הון בגין סיכוני שוק

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016			ליום 31 בדצמבר 2017			
דרישת הון (12.79%)			דרישת הון 12.85% ¹			
סך הכל	סיכון ספציפי	סיכון כללי	סך הכל	סיכון ספציפי	סיכון כללי	
במיליוני ש"ח						
31	18	13	45	26	19	סיכון ריבית
5	3	2	5	2	3	סיכון מניות
7	7	-	17	17	-	סיכון שער חליפין של מטבע חוץ
5	5	-	6	6	-	סיכון אופציות
48	33	15	73	51	22	סך הכל

1. יחס ההון הפיקוחי בו נדרש הבנק לעמוד, בתוספת דרישת הון בגין חשיפה לתיק ההלוואות לדיור בשיעור המבטא 1% מיתרת התיק. בהתאם להוראות המעבר יעד הון עצמי רובד 1 יגדל בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ייחס ההון הכולל המזערי שנדרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 31 בדצמבר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.35%- ו-12.85% בהתאמה (ליום ה-31 בדצמבר 2016 - 9.29% ו-12.79%, בהתאמה).

אמידת סיכוני השוק ובקרתם

אחר

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק, מפורטים להלן:

סיכון ריבית - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת תזוזות בשיעורי הריבית על רווחי התאגיד או הונו. לסיכון הריבית קיימים חמישה גורמי סיכון. למעט סיכון מרווח, הבנק קבע מדידות ומגבלות לכל אחד מגורמי הסיכון.

- **סיכון תמחור מחדש (Re-pricing risk)** - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של התאגיד. אי התאמות במועדי תמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.

- **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk)** - סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה המשפיעות באופן שלילי על רווחי התאגיד או על שוויו הכלכלי (כגון "השטחה" של העקום – פער קטן בין הריבית הקצרה לארוכה "התללה" – פער גדול לטובת הריבית הארוכה מול הריבית הקצרה).
- **סיכון בסיס ריבית (Basis risk)** - סיכון הנובע מהתנהגות שונה של עקומי ריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור. הבדלים אלו עשויים לגרום לשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי מאפיינים דומים לכאורה (תקופות לפירעון דומות).
- **סיכון מרווח** - הסיכון לשחיקה במרווח הפיננסי העתידי בשל שינויים אפשריים בשוק.
- **סיכון אופציות (Optionality risk)** - סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק.

סיכון בסיס - חשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בבסיסי המחירים על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. סיכונים בסיסי המחירים כוללים מגוון סוגי סיכון: שער חליפין, אינפלציה, מניות ואופציות.

- **סיכון שער חליפין** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשער על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון אינפלציה** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים במדד המחירים לצרכן על רווחי התאגיד או הונו הנובעים ממכשירים צמודים למדד, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון מניות** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשערי מניות על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.

סיכון אופציות - החשיפה להפסד כתוצאה משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות.

ניהול הפוזיציה בסיכונים שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). הבנק פועל בשוק הריביות, בשוק המט"ח, בשוק האשראי, ובשוקי המניות בארץ ובח"ל, הן עבור גידור וניהול החשיפות המאזניות, הן עבור גידור ופתיחת פוזיציות בתיק הנוסטרו של הבנק והן עבור לקוחות הבנק אשר עבורם משמש הבנק כמתווך בלבד. פעילות הבנק במכשירים נגזרים הינה מנוהלת, כך שהחשיפה זניחה. נציין כי הפעילות בנגזרים, על אף שלעיתים מטרתה הינה לצמצם את החשיפות לסיכונים שונים, יוצרת סיכונים אחרים, ובכלל זה סיכונים אשראי של צד נגדי (CCR), סיכון סליקה, סיכון שוק וסיכונים תפעוליים.

ניהול הפוזיציה בסיכונים שוק מתבצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). ניהול הפוזיציה יבוצע בהתחשב במטרות הבאות:

- א. פוזיציות לטווח קצר במטרה לייצר רווח משינויים צפויים בשוק בטווח הקצר.
- ב. פוזיציות ריבית לטווח ארוך המיועדות לנצל מגמות ארוכות טווח בריבית ובבסיס ההצמדה.
- ג. איזון וגידור נכסים בעלי מאפיינים דומים.
- ד. טיפול בעודפי מקורות בהתחשב גם בצרכי הנזילות.
- ה. השקעה במניות במסגרת מגבלות השקעות ריאליות של הבנק במטרה להגדיל את תשואת הבנק.
- ו. ניהול פוזיציות המט"ח של הבנק כחלק מעשיית השוק במט"ח מול הלקוחות וכן ניהול פוזיציות במטרה לנצל הזדמנויות בשווקים במסגרת תאבון הסיכון של הבנק.

במסגרת המדיניות נקבע מדרג סמכויות לקבלת החלטות בתחום סיכונים השוק, תוך שעבור מגבלות מרכזיות נקבע כי בסמכות אגף ניהול פיננסי המשמש קו ההגנה ראשון ניצול עד רמה מסוימת, מעבר אליה נדרש אישור פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים או הנהלה. בנוסף ראש אגף ניהול פיננסי מוסמך לאשר נידוד מסגרות בין יחידת הנוסטרו לנ"ה בהתאם לספים שנקבעו, מעבר לספים אלו, נדרש אישור בפורום הנהלה.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

אחר

התיק למסחר מורכב מפוזיציות במכשירים פיננסיים המוחזקות למטרות מסחר בטווח קצר או למטרת גידור רכיבים אחרים של התיק למסחר. תיק זה כולל נכסים הניתנים לשיערוך יומי למחירי שוק (MTM), על ידי התייחסות לשוק פעיל או מצוטט, נזיל ודו-כיווני, ללא מגבלות ידועות העשויות להכשיל את יכולתו של הבנק להנזיל מידית את החשיפה. הבנק מנהל סיכון שוק בתיק למסחר. חשיפה בתיק זה אינה מהותית למול התיק הכולל ולמול המגבלות שנקבעו עבור התיק. מעקב אחר החשיפות בתיק למסחר למול המגבלות מבוצעת בתדירות יומית.

התייחסות לאירועים לאחר תאריך המאזן

אחר

הבנק מבצע מעקב הדוק אחר התפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים. ראה פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים", בהמשך, בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ומידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה.

מודלים לניהול סיכוני שוק

גילוי על פי EDTF / אחר

מדידת סיכוני השוק והערכתם הינה מרכיב מרכזי בתהליך ניהול סיכוני השוק, והיא מהווה בסיס לתהליכי הניטור והדיווח, ולהבטחת נאותות התשואה הצפויה כנגד סיכון השוק.

המדידה מבוצעת ביחס למכלול גורמי סיכוני השוק שזוהו במוצרים ופעילויות הבנק, המאזניות והחוץ מאזניות באמצעות מודל הערך שבסיכון (VAR) אשר מציג את הסיכון הפוטנציאלי (ירידה אפשרית בשווי בתקופת זמן נתונה). ככלל, החישוב מבוצע יומית בשיטה הפרמטרית ובשיטה ההיסטורית ברמת ביטחון של 99%.

בנוסף למודל VAR הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress) הוליסטיים ולסיכון ריבית בפרט, ובכלל זה Stressed VAR. מטרת תרחישי הקיצון הינה הערכת השפעתם הפוטנציאלית של אירוע חריג או שורת אירועים חריגים על התממשותם של סיכונים והשפעתם על יציבות הבנק. בבסיס התרחישים עומדים אירועים "חריגים אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. התרחישים נוגעים למגוון סיכוני השוק וכוללים התייחסות לסיכונים בסיסיים, סיכונים ריבית, סיכונים מניות וסיכונים אופציות ומתבססים על תנודות היסטוריות ותיאורטיות במטבעות ובשווקים בהם הבנק פועל, תוך שבחינת תקופת ההחזקה הוגדרה בהתאם לגורם הסיכון, ובהפרדה לתיק בנקאי ותיק למסחר.

רשימת התרחישים נסקרת בתדירות שנתית לפחות, וכן מתעדכנת בעת הצורך מעת לעת על רקע התפתחויות בשווקים. התרחישים מובאים לדין בהנהלה ובדירקטוריון לצורך בחינה ואישור.

במהלך שנת 2017 לא נצפו חריגות מהמגבלות שנקבעו לסיכון השוק הכולל במצב שוטף. נצפו חריגות נקודתיות בתרחישי קיצון שוטפלו תוך ימים ספורים.

כהשלמה לבדיקות ה-VAR וכחלק מתיקוף למודל זה, מבצע הבנק בדיקות Back Test לכל גורם סיכון בנפרד. בחינת איכות המודל מבוצעת על פי תוצאות הבחינה בדיעבד ובהתאם לשיטת הרמזור. לפי שיטה זו, תוצאות הבחינה בדיעבד מסווגות לשלושה איזורים – אדום, צהוב, ירוק – על פי מספר החריגות. לקביעת האזור ברמזור נדרש מינימום של 250 תצפיות.

כמות החריגות ב-250 התצפיות האחרונות נמוכה ומעידה על הימצאות המודלים הנמדדים ע"פ ה-VAR הפרמטרי וההיסטורי ב"איזור הירוק". פרט ל-VAR ריבית היסטורי בתיק הבנקאי אשר נמצא באזור הצהוב ומדידה נפרדת ל-VAR הפרמטרי וההיסטורי בחלוקה לתיק בנקאי ותיק למסחר אשר החלה ברבעון השלישי 2017 עבור סיכון בסיסי במט"ח ובמדד, לגביהם לא נצברה כמות מספקת של התצפיות להערכת נאותות המודל.

יובהר כי בסיכון אופציות המדידה הינה שבועית. מאז תחילת המדידה לא עלו חריגות. בהתאם, לאור היקף הפעילות הקיים, מיעוט התצפיות בשלב זה אינו מהותי.

טבלה 24: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח במונחי VAR

	בפועל		מגבלה			
	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017		
77.8	92.5	190	160	חשיפת שוק כוללת ²	סה"כ	
5.3	9.4	60	50	חשיפת שוק כוללת בתיק למסחר ²	סה"כ	
46.7	48.5	170	150	חשיפת ריבית כוללת ²	ריבית ¹	
111.8	4.4%	210	7.5%	DV כולל ³	ריבית ¹	
9.2	17.9	60	60	VAR ²	בסיס	
18.0	18.3	30	30	VAR ²	מניות	
3.9	6.7	28	28	תרחים VOL/SPOT	אופציות	

1. בחישוב הסה"כ מובאים בחשבון הקטנות סיכויי הריבית בגין מיתאמים (קורלציות) בחשיפות הריבית בין מטבעות שונים על פני התקופות בתיק בנקאי ולמסחר בנפרד.
2. מדידת VAR ל-10 ימים, למעט בתיק הבנקאי לחודש קלנדר.
3. חשיפת הריבית במונחי DV כולל עודכנה מהצגת הנתון במיליון ש"ח למונחי אחוזים מההון העצמי.

סיכון ריבית

הבנק מודד ומנהל את סיכון הריבית על התיק הכולל ובהפרדה בין התיק הבנקאי והתיק למסחר, תוך התייחסות לסיכונים הנובעים מפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות כתוצאה מפעילות נוסטרו וחדר עסקאות.

מדיניות ניהול חשיפת הריבית מכוונת להשגת רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות ועל סמך המגבלות שנקבעו על-ידי הדירקטוריון. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר השקלי, במגזר צמוד המדד ובמגזר הדולרי.

חשיפת הריבית נמדדת בתדירות יומית למטבעות הבאים: ש"ח לא צמוד, צמוד מדד, דולר, אירו, יין, פר"ש וליש"ט.

מדידת חשיפת הריבית מביאה בחשבון, בין היתר, הנחות עבודה לשיעורי פירעונות מוקדמים במשכנתאות בריבית קבועה והנחות עבודה לשיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון, המבוססות על התנהגות היסטורית של מפקידים. חלק מיתרות העו"ש בשקלים ובמט"ח מוכרות כמקור מימון יציב ארוך ונפרסות לתקופה של עד 7 שנים בהתאם לסוג המפקיד. בנוסף מוכרות יתרות יציבות חלקית כמקור מימון קצר עד שנה. יתר יתרות העו"ש מוגדרות ללא תאריך פירעון מוגדר. בהתחשב בהנחות הריבית, מח"מ ההתחייבויות בשקלים ובמט"ח גבוה יותר מאשר המח"מ עליו מבוססת טבלה 26 (מחושב בהתאם להנחיה רגולטורית בנושא, כאשר יתרות עו"ש זכות נלקחות ליום אחד) ומגיע לכ-0.7 שנים במגזר לא צמוד ולכ-0.6 שנים במגזר מט"ח. הנחות העבודה בחישוב מדידת חשיפת הריבית נסקרות אחת לשנה לפחות, נבחנות בתדירות המוגדרת במדיניות התיקוף, ומובאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

מדידת חשיפת הריבית מתבצעת במגוון טכניקות מדידה:

א. $\Delta V1\%$ (Delta Value 1%) - נועד לבחון את רגישות השווי הכלכלי לשינוי מקביל בעקום הריבית ("סיכון תמחור מחדש") באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). חישובי ה-"DV" מבוצעים על בסיס תמחור התיק מחדש בתרחיש עליית ריבית ובתרחיש ירידת ריבית והיוון מחודש של התזרימים העתידיים. החשיפה נקבעת כהפסד באחד התרחישים (עליה או ירידת הריבית).

המדידה מבוצעת בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות תוך פירוט ההשפעה של המכשירים השונים בכל מגזר הצמדה.

ב. VAR (Value at Risk) - מודל "ערך בסיכון" מודד את הסיכון הפוטנציאלי תיק ברמת בטחון שאינה פוחתת משעור של 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימי עסקים בתיק למסחר וחודש בתיק הבנקאי. המדידה מבוצעת בעזרת פריסת תזרים מזומנים על פני התקופות הבאות: חודש, 3 חודשים, 6 חודשים, 9 חודשים, שנה, שנתיים, 3 שנים, 4 שנים, 5 שנים, 7 שנים, 9 שנים, 10 שנים, 15 שנים, 20 שנה ו-30 שנה, בגישה פרמטרית והיסטורית.

ג. מבחני רגישות - הבנק מבצע מבחני רגישות לצורך אמידת סיכויי עקום תשואה (חשיפה להפסד כתוצאה משינוי לא מקבילי בעקום), סיכון המרווח וסיכון בסיס הריבית (חשיפה להפסד בגין שינוי עקומות ריבית בעוצמה או בכיוון שונה בין מוצרים מאזניים וחוף מאזניים), המחושבים באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). המדידה מבוצעת בתדירות יומית בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות.

הבנק קבע מגבלות לכל אחת מהמדידות.

טבלה 25: השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים
(לפני השפעת שינויים היפותטיים בשערי ריבית)

סך הכל	מטבע חוץ ²		דולר	מטבע ישראלי		במיליוני שקלים
	אחר	אירו		לא צמוד	צמוד מדד	
ליום 31 בדצמבר 2017						
40,736	447	747	3,193	5,517	30,832	נכסים פיננסיים ¹
36,496	436	2,866	14,924	1,204	17,066	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוף מאזניים ³
38,461	414	1,026	5,049	3,811	28,161	התחייבויות פיננסיות ¹
36,633	473	2,672	13,059	1,281	19,148	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוף מאזניים ³
2,138	(4)	(85)	9	1,629	589	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
ליום 31 בדצמבר 2016						
39,740	85	302	3,620	5,752	29,981	נכסים פיננסיים ¹
39,715	1,653	3,123	20,302	402	14,235	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוף מאזניים ³
37,777	447	1,241	5,560	3,970	26,559	התחייבויות פיננסיות ¹
39,766	1,293	2,222	18,256	697	17,298	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוף מאזניים ³
1,912	(2)	(38)	106	1,487	359	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

טבלה 26: השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית⁴ על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים

מינימום מתחילת שנת 2017 ⁵		מקסימום מתחילת שנת 2017 ⁵		31 בדצמבר 2017		
ירידה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	עלייה 0.1%	ירידה 1%	עלייה 1%
במיליוני שקלים						

תרחיש							
תזוזה בריבית צמודה למדד:							
1,320	1,146	2,406	2,203	1,629	1,743	1,545	בבנק
1,188	1,031	1,700	1,872	1,153	1,244	1,314	מזה: בתיק הבנקאי
132	115	706	331	476	499	231	בתיק למסחר
תזוזה בריבית לא-צמודה:							
(278)	(506)	711	486	579	711	486	בבנק
(246)	(447)	625	429	512	625	429	מזה: בתיק הבנקאי
(32)	(59)	86	57	67	86	57	בתיק למסחר
תזוזה בריביות במטבע-חוץ:							
(25)	(157)	336	280	(90)	(25)	(157)	בבנק
(25)	(157)	336	280	(90)	(25)	(157)	מזה: בתיק הבנקאי
-	-	-	-	-	-	-	בתיק למסחר

מינימום מתחילת שנת 2016 ⁵		מקסימום מתחילת שנת 2016 ⁵		31 בדצמבר 2016 *		
ירידה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	עלייה 0.1%	ירידה 1%	עלייה 1%

במיליוני שקלים

תרחיש						
תזוזה בריבית צמודה למדד:						
1,318	1,176	1,767	1,614	1,477	1,581	1,402
בבנק						
1,181	1,055	1,583	1,448	1,324	1,417	1,258
מזה: בתיק הבנקאי						
137	121	184	166	153	164	144
בתיק למסחר						
תזוזה בריבית לא-צמודה:						
350	265	1,039	944	350	471	265
בבנק						
226	77	422	384	143	226	77
מזה: בתיק הבנקאי						
245	188	617	560	207	245	188
בתיק למסחר						
תזוזה בריביות במטבע-חוץ:						
(153)	(259)	113	33	56	106	(5)
בבנק						
(153)	(259)	113	33	56	106	(5)
מזה: בתיק הבנקאי						
-	-	-	-	-	-	-
בתיק למסחר						

* סיווג מחדש

1. כולל מכשירים פיננסיים מורכבים, לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.
2. לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
3. סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן המוצג בביאור 30 א בדוחות הכספיים.
4. שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים שמוצג בכל מגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במגזר זה בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית במגזר ההצמדה. סך הכל שווי הוגן נטו של המכשירים פיננסיים הוא השווי ההוגן נטו של כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא כספיים) בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.
5. נתוני המינימום והמקסימום הינם לפי מדידות רבעוניות.

הערה: לא אירע בעשר השנים האחרונות שינוי שבועי מצטבר אשר לו היה מתרחש במועד הדיווח היה פוגע בהנחת העסק החי ששימשה בבסיס עריכת הדוחות הכספיים.

סיכון בסיס

מדיניות ניהול חשיפת הבסיס מכוונת להשגת רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות ועל סמך המגבלות שנקבעו על-ידי הדירקטוריון. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר צמוד המדד ובמגזר הדולרי.

חשיפת הבסיס נמדדת בתדירות יומית.

מדידת חשיפת בסיס מבוצעת בחלוקה לתיק בנקאי ותיק למסחר, כפי המבוצע בסיכון הריבית. המדידה מביאה בחשבון, בין היתר, הנחות עבודה המישומות במדידת סיכון ריבית והמשפיעות על שוויה הכלכלי של הפוזיציה כמו שיעורי פירעונות מוקדמים במשכנתאות, שיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון, ועוד.

תיאבון וסיבולת הסיכון לסך חשיפות הבסיס הינם במונחי VAR (Value at Risk) ובמונחי היקף חשיפה כולל. מודל ה-VAR מודד את הסיכון הפוטנציאלי בשיטה פרמטרית והיסטורית בפוזיציה מטבעית בבנק ברמת ביטחון של 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימי עסקים בתיק למסחר וחודש בתיק הבנקאי.

הבנק קבע מגבלות לכל אחת מהמדידות.

טבלה 27: רגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ והמדד
(המדידה כוללת הן את הפעילות המאזנית והן את החוץ מאזנית)

מט"ח אחר	פר"ש	יין	ליש"ט	אירו	דולר	
						ליום 31 בדצמבר 2017
					במיליוני ש"ח	עליה של 10%
(0.8)	0.1	1.0	0.1	(8.2)	22.3	ירידה של 10%
0.8	(0.1)	(1.0)	(0.1)	(6.6)	(17.5)	
מדד						ליום 31 בדצמבר 2017
במיליוני ש"ח						עליה של 3%
45.0						ירידה של 3%
(45.0)						
מט"ח אחר	פר"ש	יין	ליש"ט	אירו	דולר	
						ליום 31 בדצמבר 2016
					במיליוני ש"ח	עליה של 10%
(0.3)	0.2	(0.2)	0.1	(7.5)	(2.0)	ירידה של 10%
0.3	(0.2)	0.2	(0.1)	6.4	(6.6)	
מדד						ליום 31 בדצמבר 2016
במיליוני ש"ח						עליה של 3%
42.1						ירידה של 3%
(42.1)						

* נמוך מ-0.1.

טבלה 28: נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה
להלן תמצית מאזני ההצמדה

סה"כ	פריטים לא כספיים	מט"ח כולל צמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד	
					מיליוני ש"ח
					ליום 31 בדצמבר 2017
41,892	734	4,521	5,604	31,033	נכסים
39,379	222	6,634	4,029	28,494	התחייבויות
<u>2,513</u>	<u>512</u>	(2,113)	1,575	2,539	הפרש
		2,035	(77)	(1,958)	עסקות עתידיות, נטו
		187	-	(187)	אופציות (שווי דלתא)
		<u>*109</u>	<u>1,498</u>	<u>394</u>	סה"כ
* מזה: דולר – 118 מיליון ש"ח, אירו – (13) מיליון ש"ח, מטבעות אחרים – 4 מיליון ש"ח.					
					ליום 31 בדצמבר 2016
40,988	904	4,160	5,865	30,059	נכסים
38,646	399	7,493	4,171	26,583	התחייבויות
<u>2,342</u>	<u>505</u>	(3,333)	1,694	3,476	הפרש
		3,164	(295)	(2,869)	עסקות עתידיות, נטו
		(125)	-	(125)	אופציות (שווי דלתא)
		<u>*(44)</u>	<u>1,399</u>	<u>482</u>	סה"כ
* מזה: דולר – (15) מיליון ש"ח, אירו – (26) מיליון ש"ח, מטבעות אחרים – (3) מיליון ש"ח.					

סיכון מניות

הבנק חשוף לסיכון של תנודתיות בשערי המניות בגין אחזקות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר. דירקטוריון הבנק הגדיר מגבלות סיכון נפרדות במונחי היקף ובמונחי VAR הן עבור מדד המעו"ף, תעודות סל ישראליות ומניות, והן עבור תעודות סל על מדדי חו"ל, מניות בחו"ל או ETF.

הסיכון נובע מהשקעה במגוון מניות, ברובן סחירות, בבורסה הישראלית באמצעות יחידת הנוסטרו של הבנק במסגרת התיק למסחר והתיק הזמין למכירה, השקעות חברת הבת - אגוד השקעות וייזום (אש"י), אשר משקיעה בחברות העוסקות בתחומי פעילות שונים, שאינם בתחום הבנקאות ותחומים משלימים לו. פעילויות אלה מבוצעות תחת מגבלות והיקף מסגרות שאושרו בדירקטוריון הבנק, ותכליתן שיפור בתשואת הבנק.

טבלה 29: היתרה המאזנית של ההשקעות במניות בתיק הבנקאי ושווין ההוגן של השקעות אלו

גילוי על פי נדבך 3

הערך במאזן במיליוני ש"ח	עלות	רווחים		הפסדים	
		שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן
ליום 31 בדצמבר 2017					
191	181	18	(8)	191	מניות – של אחרים
ליום 31 בדצמבר 2016					
157	146	16	(5)	157	מניות – של אחרים

טבלה 30: דרישות הון בגין קבוצות של מניות

גילוי על פי נדבך 3

	ליום 31 בדצמבר 2017			ליום 31 בדצמבר 2016		
	יתרה מאזנית	שווי הוגן	דרישות ההון ¹ (12.85%)	יתרה מאזנית	שווי הוגן	דרישות ההון ¹ (12.79%)
במיליוני ש"ח						
מניות	89	89	11	77	77	10
תעודות סל על מניות	-	-	-	-	-	-
תעודות סל קרנות עוקבות מדד	-	-	-	-	-	-
קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות	-	-	-	-	-	-
אחרים	-	-	-	-	-	-
נסחרות על ידי הציבור	89	89	11	77	77	10
מניות	21	21	3	21	21	3
תעודות סל על מניות	-	-	-	-	-	-
תעודות סל קרנות עוקבות מדד	-	-	-	-	-	-
קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות ²	81	81	13	59	59	9
אחרים	-	-	-	-	-	-
מוחזקות באופן פרטי³	102	102	16	80	80	12

1. יחס ההון הפיקוחי בו נדרש הבנק לעמוד, בתוספת דרישת הון בגין חשיפה לתיק ההלוואות לדירור בשיעור המבטא 1% מיתרת התיק. בהתאם להוראות המעבר יעד הון עצמי רובד 1 יגדל בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שנדרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 31 בדצמבר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.35%- ו-12.85% בהתאמה (ליום ה-31 בדצמבר 2016 – 9.29%- ו-12.79%, בהתאמה).
2. דרישת ההון בגין קרנות הון סיכון והון פרטיות מחושבת בהתאם לנכסי סיכון בהיקף של 150% מהשווי ההוגן של האחזקה.
3. לא סחירות.

סיכון אופציות

הבנק פועל בתחום אופציות סחירות ואופציות OTC, כאשר עיקר הפעילות מבוצעת באופציות על המטבע. הבנק מנהל פוזיציות בתחום בהתאם למגבלות שאושרו ע"י הדירקטוריון.

עיקר פעילות הבנק באופציות מט"ח/מט"ח נעשה תוך התנסות Back To Back במסחר וללא יצירת סיכונים שוק לאורך זמן. תיק זה נכלל במסגרת "נגזרים אחרים" בביאור 25 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017.

באופציות מט"ח/ש"ח, ובמידה מוגבלת באופציות מט"ח/מט"ח, הבנק מנהל את תיק האופציות. חשיפה זו אינה בהיקף מהותי. במסגרת תיק זה נכללת גם פעילות מסוימת באופציות לצורך התנסות על חשיפות הבסיס, המהווה חלק קטן מהתיק. תיק זה נכלל במסגרת "נגזרים ALM" בביאור 25 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017.

מדידת סיכונים השוק הגלומים בתיק האופציות מבוצעת באמצעות מודל תרחישים המבוסס על שיעור שינוי בשערי המטבעות ובתנודתיות. תרחישים אלו מבוססים על שינויים היסטוריים בתנודתיות ובשערי החליפין, בהתאם להגדרת באזל. התרחיש נקבע כהפסד המרבי במטריצה.

להלן טבלה המציגה קשר בין סעיפים נפרדים במאזן ובדוח רווח והפסד לבין פוזיציות שנכללו בגילוי על סיכון שוק בתיק הסחיר תוך שימוש במדדים העיקריים של הבנק לניהול סיכונים כמו ערך נתון בסיכון (VAR) וגילוי על סיכון שוק בתיק הלא סחיר כמו רגישויות לגורם סיכון, ערכים כלכליים ותרחישי רווחיות ו/או רגישויות.

טבלה 31: קשר בין סעיפי המאזן לפוזיציות שנכללו במדידת סיכון השוק
גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2016			ליום 31 בדצמבר 2017			
נכסים לא סחירים	נכסים סחירים	יתרה מאזנית	נכסים לא סחירים	נכסים סחירים	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח						
נכסים						
2,175	1,726	3,901	6,739	1,487	8,226	מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,962	10,158	12,120	2,600	5,248	7,848	נכסים פיננסיים בשווי הוגן
22,481	935	23,684	23,453	1,013	24,675	אשראי לציבור
1	-	1	-	-	-	אשראי לממשלה
258	84	342	258	67	325	נגזרים
129	173	302	196	-	196	נכסים פיננסיים אחרים
27,006	13,076	40,350	33,246	7,815	41,270	סה"כ
התחייבויות						
32,014	800	32,756	31,915	897	32,752	פיקדונות הציבור
145	29	174	120	-	120	פיקדונות מבנקים וממשלות
51	3,463	3,395	44	3,660	3,559	כתבי התחייבויות ואג"ח
309	84	393	394	68	462	נגזרים
474	-	474	487	-	487	התחייבויות בשל הטבות פרישה
572	703	1,275	627	1,198	1,825	התחייבויות פיננסיות אחרות
33,565	5,079	38,467	33,587	5,823	39,205	סה"כ

* ראה גם ביאור 30 לדוחות הכספיים.

ניהול הסיכונים התפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. סיכון זה כולל סיכון משפטי וסיכונים ציבוריים, אך אינו כולל סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. ניהול הסיכון התפעולי בבנק מיושם בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 350 וכן עפ"י הוראות רלוונטיות בנושאים של סיכון משפטי, סיכונים ציבוריים, ניהול סיכון טכנולוגיות המידע, טכנולוגיות ענן, הגנת הסייבר, בנקאות בתקשורת והמשכיות עסקית. נושאים אלה מעוגנים במסמכי מדיניות יעודיים ופרטניים. הנהלות היחידות העסקיות הן אלו הנושאות באחריות לזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. אגף בקורות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון התפעולי.

עיקרי העקרונות במדיניות ניהול הסיכון התפעולי:

- לבנק מסגרת עבודה לניהול סיכון תפעולי, המשתלבת במלואה בתהליכים הכוללים שלו לניהול סיכונים.
- הבנק מקיים סביבת בקרה הדוקה העושה שימוש במדיניות, תהליכים ומערכות, בקורות פנימיות נאותות ואסטרטגיות נאותות להפחתת הסיכון או להעברתו, לרבות שימוש בכלים משלימים להפחתת הסיכונים כגון פוליסות ביטוח, במקרים ובנושאים המתאימים.
- ניהול הסיכון התפעולי מתבצע בראייה מערכתית מקיפה, הכוללת את החברות הבנות, באמצעות מתודולוגיה אחידה ושיטתית.
- ניהול הסיכון התפעולי מושתת על תהליך פעיל של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור דיווח ובקרה המבוצעים בכל קווי העסקים של הבנק.

זיהוי והערכת סיכונים תפעוליים בבנק נערך באמצעות סקרי סיכונים תלת-שנתיים, איסוף אירועי כשל והפקת לקחים בגינם וכן בכלים נוספים. המתודולוגיה לביצוע הסקרים והטיפול בפערים שזוהו, גובשה בשיתוף עם יועצים חיצוניים ונדונה ואושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה. הסקרים הנערכים בבנק כוללים, בין היתר:

- סקרי סיכונים תפעוליים בתהליכי העבודה העיקריים.
- סקרי סיכונים תפעוליים בפעילות מערכות המידע העצמאיות העיקריות של הבנק.
- סקרי המשכיות עסקית – סקר BIA (Business Impact Analysis).

תוצאות סקרי הסיכונים התפעוליים מסייעות להנהלת הבנק ולדירקטוריון להעריך את מידת החשיפה לסיכונים אלו וכן לקבוע את היקף ההון הנדרש בנדבך השני. כמו כן הבנק בוחן את החשיפה לסיכון תפעולי גם באמצעות תרחישי קיצון על מנת להתייחס למגוון אירועים תוך הסתמכות על היסטוריית נתונים פנימית ודיווח על התממשות אירועי כשל תפעוליים במערכת הבנקאית המקומית והבינלאומית.

מטרת מדיניות הבנק הינה למזער את הסיכונים התפעוליים ככל שניתן. במסגרת הדיון על תאבון הסיכון הכולל של הבנק, הוגדרו תאבון וסיבולת הסיכון לסיכונים תפעוליים תוך התייחסות לסוגי הפעילויות, גידול בהיקפי הפעילות והחשיפות האפשריות. כן הוגדרו מגבלות החשיפה לסיכון השיווי (הסיכון לאחר התחשבות בבקורות) לרבות קביעת אופן תעדוף הטיפול ולו"ז. על בסיס המדיניות שנקבעה גובשו נהלי עבודה לניהול הסיכון התפעולי.

לאור הכרזת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק חלה עליה בסיכון התפעולי של הבנק. הבנק ימשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי, כמפורט לעיל, על הסיכון התפעולי. לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים".

בבנק מתקיימים דיונים רבעוניים ייעודיים על פי מבנה הממשל התאגידי בנושא ניהול הסיכון. פורום הנהלה מקבל דיווח על היקף הנזקים המצטברים מאירועי הכשל בפועל וזן באירועי כשל מהותיים והפקת הלקחים, וכן עורך מעקב אחר טיפול בממצאי סקרי סיכונים תפעוליים במדרג גבוה. אירועי כשל מעל חצי מיליון ש"ח מדווחים לדירקטוריון הבנק. פורום סיכונים תפעוליים של אגף משאבים בראשות מנהלת הסיכונים הראשית דן בסיכונים אשר הינם באחריות ישירה של האגף עקב מורכבותם. בנוסף, פורום לניהול הסיכון התפעולי בראשות ראש ענף סיכונים תפעוליים ובהשתתפות נאמני הסיכון התפעולי האגפיים, מהווה מוקד לשיתוף בידע, ונושאים הכרוכים בניהול הסיכון. אחת לשנה הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון דנה בסקירה שנתית בעדכוני מדיניות הסיכון התפעולי, בעדכון תאבון וסיבולת הסיכון, וכן נערך מעקב אחר תוכנית העבודה של הסקרים ודיון בממצאים מהותיים.

מערכות המידע והמחשוב של הבנק

הפעילות בבנק נשענת במידה רבה על מערכות מידע ומחשוב המותאמות לצרכיו. פעילות טכנולוגית המידע מאופיינת, בין היתר, בתהליכים חוצי ארגון, תוך השפעה משמעותית על התנהלות הבנק. הבנק מקפיד לשמור על איכותן של המערכות ועל תפקודן התקין, ומשקיע משאבים רבים בפיתוח והתאמה של מערכות המידע והמחשוב (תוכנה, חומרה, תקשורת וכדומה), לשימוש ושימוש לקוחותיו, גם בניהול של מערך אבטחת מידע הולם, היערכות לשעת חירום והמשכיות עסקית.

לבנק התקשרות מהותית רבת שנים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול עיקריים מבנק לאומי לישראל בע"מ החושפת את הבנק לסיכונים בתחום מיקור החוץ. על מנת להעריך את הבקורות המשולבות במסגרת שירותי התפעול הניתנים על ידי לאומי הבנק, מבוצעות בדיקות הן על ידי הבנק, הן על ידי לאומי והן על ידי גורמים מקצועיים בלתי תלויים.

הסכם המחשוב והתפעול הנוכחי נחתם לתקופה של 10 שנים אשר הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. ממועד זה החלה תקופה של שלוש שנים המוגדרת כ"פרוייקט סיום ההתקשרות".

ההתקשרות עם בנק לאומי מגובה באישורים הרגולטוריים הנדרשים.

לקראת סיום תקופת ההתקשרות, בסוף שנת 2015 הוקמה ועדת מחשוב ייעודית של הדירקטוריון לצורך פיקוח אחר תהליך בחינת האלטרנטיבות לקבלת שירותי מחשוב בעתיד, תוך פיקוח על התהליך. הבנק נמצא בתהליך של בחינת ספקים חלופיים, ובמסגרת זו פנה לספקים שונים לצורך קבלת הצעות לשירותי מחשוב ותפעול. הבנק מנהל תהליך של בחינה, השלמה, טיוב והשוואה של הצעות ראשוניות שהגישו הספקים. יחד עם זאת, ההתקדמות לשלב של מתן התחייבויות תידחה עד לאחר הסרת חוסר הודאות הנובע מהודעת בעלי השליטה על התקשרותם עם בנק מזרחי.

יצוין כי התמשכותו של מצב אי הודאות מעכבת את ההתקדמות בפרוייקט, ומשפיעה על העמידה בל"ז המתוכנן, ככל שלא תושלם העסקה עם בנק מזרחי, דבר שעלול לגרום לגידול בעלויות. מתקיימים מגעים ראשוניים עם בנק לאומי להארכת תקופת סיום ההתקשרות.

ראה גם פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים" בנוסף לשירותי מחשוב בנק לאומי הבנק מפעיל מערכות מחשוב עצמאיות שפותחו על ידו ו/או באמצעות בתי תוכנה (ראה להלן רשימת ספקים עיקריים ותלות בספקים).

פעילות המחשוב בבנק מבוססת על מסמך מדיניות ניהול טכנולוגית המידע של הבנק אשר מאושר מידי שנה בדירקטוריון.

על רקע הפקת לקחים מכשלים ותקלות שאירעו במערכת הבנקאית, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לנקוט בצעדים שיצמצמו את פוטנציאל התממשות הסיכונים הנובעים מכשלים במערך טכנולוגית המידע. כמו כן, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לבחון מחדש תהליכים של ניהול שינויים וניהול תקלות, על מנת לחזק את התהליכים ולשפרם. הבנק נערך ופועל באופן שוטף על פי הנחיות אלו. עם זאת, למרות המשאבים שמשקיע הבנק בתחום זה, כיוון שמדובר במערכות מורכבות, לא ניתן למנוע לחלוטין את התממשות הסיכונים הנובעים מקיום תקלות בהן.

ספקים עיקריים ותלות בספקים - לבנק מספר ספקים בתחום מערכות המידע והמחשוב, ואלה העיקריים שבהם. בצד שמו של כל ספק שיש לבנק תלות בו, מצוין הדבר במפורש:

- א. **בנק לאומי** – ספק מערכות הליבה הבנקאיות ושירותי התפעול בקשר אליהן. לבנק תלות בלאומי, היות ולא קיימת חלופה מיידית זמינה למערכות המסופקות על-ידו, ולכן תקלה, פגיעה או השבתה בהן עלולות להסב לבנק חשיפה או נזק מהותיים.
- ב. **חברת FMR** – ספקית של מערכות ושירותי תוכנה שונים ובכלל זה שירותי תוכנה לביצוע ובקרת מסחר בניירות ערך. קיימת לבנק תלות בנוגע לשירות אותו החברה מספקת, בשל היותה ספק מהותי בישראל של שירות זה.
- ג. **חברת מטריקס** – ספקית מערכת ניהול קשרי לקוחות (Customer Relation Management) CRM ושירותי תחזוקה ופיתוח של מערכת המשכנתאות של הבנק, וכן של מערכת הבקרה של החברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ.
- ד. **חברת רויטרס** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי וניהול עסקאות ריבית.
- ה. **חברת טלדור** – הפעלת מוקדי שירות ושירותי תמיכה בצידוד קצה.
- ו. **חברת סיברון** – ספקית שירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.
- ז. **חברת בלומברג** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי ושירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.
- ח. **חברת בזק בינלאומי** – אירוח מתקן המחשב באתר שלה ביפו.

ניהול סיכון סייבר

סיכון סייבר מוגדר כסיכון להתממשות אירוע סייבר שהינו אירוע אשר במהלכו מתרחשת תקיפת מערכות מיחשוב ו/או מערכות ותשתיות משובצות מחשב על ידי או מטעם יריבים (חיצוניים או פנימיים לתאגיד הבנקאי).

ניהול סיכון הסייבר בבנק מיושם בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 361 – ניהול הגנת הסייבר וכן עפ"י הוראות רלוונטיות בנושאי ניהול טכנולוגיות וניהול סיכון תפעולי. נושאים אלה מעוגנים במסמכי מדיניות יעודים ופרטניים. הנהלות היחידות העסקיות שותפות בזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. ניהול הגנת הסייבר הינו באחריות מנהל הגנת הסייבר באגף משאבים, אגף בקרות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון זה. במסגרת זו מתקיים פורום סיכוני סייבר בראשות מנהלת הסיכונים הראשית הן בסיכונים אשר הינם באחריות ישירה של האגף עקב מורכבותם.

הגנת הסייבר ואבטחת מידע

מנהל הגנת הסייבר, בסיוע חברות ייעוץ, פועל לתכנון ומימוש העקרונות שאושרו במסמכי האסטרטגיה ומדיניות ניהול הגנת הסייבר. בהתאמה הוסדרו נהלי עבודה ותכנית עבודה, והוגדרו נהלי עבודה. הפעילות במהלך שנת 2017 התמקדה בעיקרה בביצוע סקרי סייבר, סקרי חוסן, בקרת ספקים, תכנון ומימוש בקורות בהתאם לתוצרי הסקרים, הטמעת תכנית מודעות והדרכה, פעילות צוות עבודה משולב חוצה ארגון ותרגול סייבר.

בשנים האחרונות חל גידול במספר ובעוצמת ניסיונות תקיפה מסוגים שונים, ובכלל זה התקפות סייבר, על מערכות מידע של ארגונים עסקיים, ארגונים פיננסיים ואחרים, שנועדו להשיג גישה לא מורשית למערכות ממוחשבות על מנת לבצע שימוש שלא כדין בנכסים או במידע רגיש, חבלה במידע או שיבושים בפעילות ועוד. בעקבות זאת פרסם בנק ישראל הנחיות בהוראת הגנת הסייבר שמטרתן להתגונן מפני התקפות סייבר, ולחזק את מנגנוני הבקרה והאבטחה, על מנת למנוע או לאתר בהקדם האפשרי חדירות של קוד עיין למערכתיהם, ולדווח לציבור, כאשר הנושא מהותי, על ההשלכות של סיכונים אלה על הבנק.

השלכות שליליות פוטנציאליות מהן עלול לסבול תאגיד בנקאי כפועל יוצא של התקפות סייבר כוללות בין היתר: גניבת נכסים פיננסיים, פגיעה בקניין רוחני או במידע רגיש אחר של הבנק, של הלקוחות או של שותפיו העסקיים; שיבוש הפעילות של התאגיד הבנקאי; עלויות שיקום; עלויות מוגדלות בגין הגנה ואבטחת מידע; אובדן של הכנסות בשל שימוש לא מורשה במידע קנייני או בשל כישלון לשמר או לגייס לקוחות בעקבות התקפות סייבר; תביעות משפטיות; פגיעה במוניטין.

כחלק ממדיניות הגנת הסייבר, הבנק מיישם **תפיסת אבטחת מידע** ובכלל זה מקיים מגוון רחב של פעילויות בתחומים טכנולוגיים, תפעוליים ותהליכיים. מדיניות אבטחת המידע מותאמת לתקן אבטחת מידע ISO 27001 2013 ונבחנה על-ידי מכון התקנים הישראלי אשר העניק תו תקן לבנק.

מכלול פעילות אבטחת המידע משולב בפעילות הגנת הסייבר ובא לתת מענה למתאר האיומים הדינאמי, המאפיין את הסביבה הטכנולוגית בה פועלות מערכות מידע בנקאיות מודרניות וכן לאפשר עמידה בהוראות רגולטוריות.

מערך הגנת הסייבר של הבנק מתבסס על המרכיבים הבאים:

- מיפוי וניהול סיכונים סייבר באופן רציף ומתמשך;
- פיתוח, התקנה ותחזוקה של מגוון כלים ממוכנים לאבטחת מערך המחשוב והנתונים של הבנק, באמצעות כלים לניתוח, בקרה ואיתור אירועים חריגים בתחום אבטחת המידע;
- הגברת והטמעת המודעות לאיומי סייבר בבנק באמצעות הדרכות לעובדים;
- ביצוע תהליך רציף לטיפול הדרגתי בליקויים וביצוע סקרי סייבר.
- בחינה תקופתית של עמידות מערכות המידע של הבנק במתקפות קיברנטיות מסוגים שונים ועדכון מערכי ההגנה על פי הצורך. בחינה זו כוללת סקרי חוסן, מבדקי חדירה והתייעצות מקצועית להבטחת קדימות טכנולוגית.
- סיכונים סייבר מטופלים במסגרת פוליסות הביטוח השונות בהן התקשר הבנק, לרבות פוליסה יעודית לסיכון סייבר.
- הפעלת מרכז תפעול אבטחת מידע (מתא"מ) אשר מנטר באופן שוטף את מערכות המחשב לצורך זיהוי ומתן מענה מהיר לאירוע סייבר וכן קבלת שירותי ניטור מלאומי עבור מערכות המיחשוב המופעלות על ידם. פעילות זו מהווה נדבך משמעותי במוכנות להתמודדות עם התקפות סייבר.

במהלך השנה החולפת לא נרשמו אירועי סייבר מהותיים שהתרחשו או שהשפיעו על מערכותיו העצמאיות באופן מהותי וכפועל יוצא על מגזרי הפעילויות הנתמכים על ידי מערכות אלה. כמו כן, הבנק לא זיהה אירוע שמנע ממנו לבצע רישום, עיבוד, סיכום או דיווח מידע באופן נאות. להערכת הבנק לא הייתה לנושא הסייבר, בכל הקשור למערכותיו העצמאיות, השפעה מהותית על הדוחות הכספיים לשנת 2017.

כאמור, מערכות המחשב המופעלות ע"י לאומי מנטרות על ידם.

- בנק לאומי, בדומה לבנקים אחרים, מהווה מטרה לתוקפים שונים. מערכות המחשוב, רשתות התקשורת ומכשירי לקוחותיו חשופים להתקפות סייבר, כגון וירוסים תוכנות זדוניות, התקפות דיג (Phishing) וחשיפות נוספות שמטרתן פגיעה בשירות ו/או בנתונים ואף גניבה כספית.
- לאומי רואה במידע של הבנק ולקוחותיו נכס עיקרי ומשקיע מאמצים ביישום מנגנוני ותהליכי בקרה והגנה מקובלים.
- בשנת 2017 לא דיווח לאומי על אירוע סייבר מהותי.

הבנק מקבל בסוף כל שנה מבנק לאומי דוח על הבקורות ששולבו במערך התפעול (כולל המחשוב) של לאומי ובדיקות על אפקטיביות הבקורות (ISAE 3402 TYPE 2), המבוסס, בין היתר, על תהליך AUP (Agreed Upon Procedures) המתייחס לבדיקות המבוצעות במסגרת נהלים מוסכמים עם הבנק. הדוח כולל, בין היתר, חוות דעת של רואה חשבון (להלן: "חוות הדעת") האם הבקורות יעדי הבקרה שהוגדרו על ידי בנק לאומי תוכנו כיאות ופועלות באפקטיביות מספקת על מנת לתת בטחון סביר כי יעדי הבקרה אשר הוגדרו על ידי לאומי הושגו במשך השנה שלגביה מופק הדוח. בנוסף, מצוינים חריגים הרלוונטיים לבנק אגוד או לסביבת הבקרה בלאומי אשר משרתת את בנק אגוד בלבד. בהתאם לחוות הדעת לדוח לשנת 2017, הבקורות שנבדקו, ואשר רואה החשבון סבר שהן הכרחיות להשגת יעדי הבקרה שהוגדרו פעלו במהלך שנת 2017 באופן אפקטיבי. חוות הדעת מתייחסת בין היתר לבקורות שיושמו על מנת לצמצם את החשיפות הפוטנציאליות ולחזק את ההתגוננות מול התקפות סייבר על מערכות המידע של לאומי באמצעותן מספק לאומי שירותים לבנק אגוד וללקוחותיו.

המשכיות עסקית - היערכות למצבי חרום

אירועים מסוגים שונים עלולים לפגוע או להשבית פעילויות מהותיות של הבנק ולקוחותיו, לפגוע בהמשכיות עסקיו, לחשוף את הבנק לסיכונים שונים ולגרום לבנק ו/או ללקוחותיו נזקים משמעותיים.

לבנק תכניות המשכיות עסקית בחירום, המפרטות את אופן היערכות לחרום בזמן שגרה ואת המשאבים הנדרשים בעת ארוע מסוג המשכיות עסקית, וזאת על-מנת לחזור ביעילות ובלוחות זמנים קצרים לשגרת עבודה, כולל ניהול תקין של נכסי טכנולוגיית המידע אשר תומכים בתהליכים קריטיים וחזרה לשגרה.

תוכניות אלו מבטיחות את יכולתו של הבנק להמשיך בפעילות שוטפת ולצמצם הפסדים במקרה של התממשות תרחיש המשכיות עסקית, פנימי או חיצוני, בהתאם למדיניות המשכיות עסקית בחירום.

על מנת להטמיע את תכנית ההמשכיות העסקית ולתקף אותה באופן שוטף, מקיים הבנק תכנית תרגול רב שנתית למערך החרום הכולל את היחידות העסקיות ומערכות המחשב. כמו כן הבנק נערך מול ספקים התומכים בשירותים ותהליכים חיוניים לצורך הבטחת שרידות השירותים המתקבלים מהם בעיתות חירום.

ראש אגף משאבים נקבע כאחראי לפעילות בחרום ובמסגרת זו עומד בראש צוות ניהול משבר, הכולל חברי הנהלת הבנק. ניהול המשכיות העסקית, היערכות החירום והקשר מול גורמי הרגולציה השונים מבוצעים במסגרת יחידה יעודית במערך אבטחת מידע ולוגיסטיקה באגף משאבים. לבנק אסטרטגיה לניהול המשכיות עסקית אשר מגדירה את הקווים המנחים האופרטיביים למימוש מדיניות המשכיות העסקית בעת חרום. אסטרטגייה זו מבוססת על דרישות העמידה ביעדי רמות שירות, כפי שהוגדרו בהוראת ניהול בנקאי תקין 355, ובהתאמה לניתוח ההשלכות העסקיות ולזמני יעדי ההתאוששות בפרמטרים של זמן והיקף, שהוגדרו בתהליך ה-BIA (Business Impact Analysis).

בנוסף, מוגדרת שרשרת הניהול של הבנק בחרום וכן תפישת ההפעלה וקווים מנחים לפעולת יחידות הבנק בחרום, המביאה בחשבון את כלל השירותים הבנקאיים תוך ניתוח התנהגות משתני סביבה כדוגמת עובדים, לקוחות, רשויות, תשתיות לאומיות וכדומה, בהתייחס לתרחישים שונים, פנימיים וחיצוניים. במסגרת זו תועדפו השירותים הבנקאיים ונקבעו יעדי התאוששות בפרמטרים של זמן והיקף.

הבנק מוסמך לתקן המשכיות עסקית ISO 22301 ע"י מכון התקנים ועובר מבדק הסמכה מידי שנה. כל סניפי הגרעין וסניפים נוספים מוגנו והותאמו לעבודה בעיתות חרום. הבנק מפעיל אתר גיבוי לחדר המחשב המרכזי בתא שטח המרוחק ממנו וכן אתר המיועד לשימוש מטה הבנק בעת חירום. במהלך הרבעון הרביעי לשנת 2017 הסתיים בהצלחה פרויקט העתקת חדר המחשב הראשי למיקור חוץ. המתקן החדש עומד בסטנדרטים מתקדמים לרבות אמצעי מיגון הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 355. המתקן משמש את מערכות המחשוב העצמאיות המנהלות על ידי הבנק.

סיכונים מובילים ומתפתחים

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה כאמור בסיכונים: סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים (לרבות סיכוני IT, סייבר ואבטחת מידע, סיכונים משפטיים וסיכוני ציות), וכן סיכוני מוניטין וסיכונים אסטרטגיים. בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים בבנק מבוצע כאמור מעקב הדוק אחר כלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק, כמפורט במסמך זה.

בנוסף הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים.

להלן יפורטו סיכונים פרטניים מהותיים שהינם סיכונים מובילים ומתפתחים אשר הבנק מזהה ונערך לניטורם וניהולם:

- ביום 30 ביולי 2017 התקבל בבנק מכתב מבעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 30 ביולי 2017 (אסמכתא מס': 2017-01-078216), המובא על דרך הפניה.

בהמשך למכתב זה, התקבלה בבנק ביום 27 בנובמבר 2017 הודעה מטעם המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, לפיה התקשרו באותו יום בהסכם עם בנק מזרחי במסגרתו התחייבו להיענות להצעת רכש חליפין מלאה לרכישת מניות הבנק שיפרסם בנק מזרחי לכל בעלי המניות בבנק, בכפוף לתנאים מתלים שנקבעו לפרסום הצעת הרכש ולהשלמתה, ובכללם אישורים רגולטוריים. אם לא ניתן יהיה להשלים את העסקה נשוא ההסכם במתווה של הצעת רכש, יפעלו בנק מזרחי ובעלי השליטה בבנק לביצוע העסקה בדרך של מיזוג סטטוטורי, כמפורט בהמשך.

בד בבד עם הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק כמפורט לעיל, נמסר לבנק ביום 27 בנובמבר 2017 מכתב המופנה לבנק מזרחי בחתימת שלמה אליהו אחזקות בע"מ ואליהו חברה לבטוח בע"מ (להלן "קבוצת אליהו"), לפיו בין היתר, התחייבה קבוצת אליהו כי אם וככל שבתוך שבעה (7) חודשים מיום 27 בנובמבר 2017 (או מועד מאוחר יותר כפי שיוסכם בין הצדדים להסכם המכר) תפורסם לבעלי המניות של הבנק הצעת הרכש ו/או ככל שלאחר חלוף התקופה האמורה יפורסם מפרט חדש ו/או מתוקן להצעת הרכש, אזי במקרה כזה קבוצת אליהו מורה בזאת לנאמן המחזיק במניות קבוצת אליהו בבנק ("מניות קבוצת אליהו בבנק אגוד"), ושהינו נכון להיום, פרופסור אמיר ברנע, להיענות בחיוב להצעת הרכש.

ככל שלא ניתן יהיה להשלים את העסקה במתווה של הצעת רכש, העסקה תתבצע על דרך של מיזוג סטטוטורי (להלן "העסקה החלופית"), כאשר הבנק יהיה "חברת היעד" ובנק מזרחי יהיה "החברה הקולטת", וזאת בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים בבנק ובבנק מזרחי. ככל שהעסקה החלופית תהא טעונה אישור באסיפה הכללית של הבנק, מתחייבת קבוצת אליהו לתמוך ולהפעיל את כח ההצבעה שלה באסיפה הכללית של הבנק לתמיכה בעסקת המיזוג כאמור, והיא מורה בזאת כך לנאמן, ככל שנדרש, למעט ככל שהצבעתה כאמור אסורה מכח הוראה של רשות רגולטורית (כאשר הובהר, שכיום קבוצת אליהו אינה רשאית להשתתף באסיפות הכלליות של הבנק או לעשות שימוש כלשהו בזכויות ההצבעה או בזכויות אחרות המוקנות מכח החזקותיה).

לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 28 בנובמבר, 2017 (אסמכתא: 2017-01-110619), המובא על דרך הפניה.

על רקע הודעות בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה ומידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה, ונוכח חוסר הודאות בו פועל הבנק בעקבות כך, פוחתת רמת הוודאות הנוגעת להתממשות התוכנית האסטרטגית של הבנק, ובהתאמה, עולה הסיכון האסטרטגי. לאור חוסר הוודאות והפגיעה ביכולת התכנון לטווח ארוך, החליט הדירקטוריון לאחר שבחן את ההשקעות הנגזרות מהתוכנית האסטרטגית בהיבטי עלות מול תועלת שלא לבצע חלק מהן. כמו כן עולה רמת סיכון המוניטין עקב החשיפה התקשורתית. בנוסף, מצב זה של אי ודאות פוגע ביכולתו של הבנק לגייס ולשמר עובדים, משליך על יחסי העבודה בבנק ועלול להביא להחרפה של הצעדים הארגוניים הננקטים על ידי העובדים, תוך עליה בסיכון התפעולי הנובע מכך.

התמשכות של תקופת אי הודאות עלולה לגרום לעלייה נוספת ברמת הסיכון בתחומים המתוארים לעיל כמו גם לפגיעה ביכולת לעמוד בלו"ז המתוכנן שנקבע לפרוייקט הסבת מערכות המחשב ככל שלא תושלם העסקה עם בנק מזרחי, כמפורט בהמשך.

הבנק מיישם תהליכים שמטרתם התמודדות עם הסיכונים וצמצומם במידת האפשר, לרבות צעדים בתחום משאבי האנוש, מיקוד בהידוק בקרות במוקדי סיכון רלוונטיים לתקופה, ודחיית טיפול במשימות (לרבות רגולטוריות) ארוכות טווח ועתירות משאבים, וזאת עד להתבהרות מצב הדברים.

בנוסף, החליט דירקטוריון הבנק על שמירה על יחס הלימות הון יחס כסוי נזילות (LCR) גבוהים יותר מהמתווה שנקבע. ליום 31 בדצמבר 2017 וליום פרסום הדוח נקבע שעור של יחס הלימות הון שלא יפחת מ- 9.9% יחס נזילות (LCR) שלא יפחת מ- 120%. שיעורים אלה יבחנו מעת לעת בהתאם להתפתחויות ויעודכנו במידת הצורך.

הנהלת הבנק והדירקטוריון (לרבות באמצעות הוועדה הדירקטוריונית היעודית שהוקמה למעקב אחר השלכות המצב בו נמצא הבנק) מקיימים מעקב ופיקוח הדוקים על התפתחות הסיכונים ויישום צעדי ההפחתה שנקבעו. הבנק ימשיך לעקוב ולבחון את הצעדים הנדרשים נוכח אי הוודאות הנובעת מהודעת בעלי השליטה בדבר התקשרותם עם בנק מזרחי, כאמור לעיל.

לעניין הארכת התקופה הכוללת למכירת אמצעי השליטה בבנק שניתנה לה"ה שלמה וחיה אליהו בהתאם להודעת בא כוחם לבנק מיום 3 באוקטובר 2017, ראה דיווח מיידי של הבנק מיום 3 באוקטובר 2017 (אסמכתא 01-2017-087793).

- ביום 30 באוקטובר 2017 הודיעו ועדי העובדים בבנק (ועד הפקידים וועד מורשי החתימה והמנהלים בבנק) וועד אגוד מערכות בע"מ, על השבתת הבנק ביום 31 באוקטובר 2017 וזאת כחלק מההחלטה על החרפת מאבק העובדים במטרה למנוע מיזוג של הבנק. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי של הבנק מיום 30 באוקטובר 2017 (אסמכתא מס': 01-2017-094855).

בהמשך להודעת בעלי השליטה בבנק מיום 27 בנובמבר 2017 בעניין התקשרות בהסכם עם בנק מזרחי טפחות כפי שתוארה לעיל, השביתו ועדי העובדים בבנק וועד אגוד מערכות את הבנק במספר מועדים. לפרטים נוספים ראה דיווחים מיידיים של הבנק מיום 28 בנובמבר 2017 (אסמכתא מס': 01-2017-105529) ומיום 3 בדצמבר 2017 (אסמכתא מס': 01-2017-107923), המובאים על דרך ההפניה. וכן ראה דיווח מיידי של הבנק מיום 7 בדצמבר 2017 (אסמכתא מס': 01-2017-114585), המובא על דרך ההפניה.

כן נוקטים העובדים צעדים נקודתיים נוספים העלולים להגביר את סיכון הבנק לעיצומים כספיים וכן עלולים להחריף לכדי שביתה נוספת וממושכת. ראה גם פרק "הסיכונים המובילים והמתפתחים" בדוח מפורט על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: <http://unionbank.co.il/1378-he/UnionBank.aspx>. וכן ראה דוח מיידי של הבנק מיום 4 למרס 2018 (אסמכתא: 01-2018-017088).

- מערכות המידע מהוות עמוד שדרה של הבנקים לפעילות שוטפת תקינה, לדיווח כספי ורגולטורי ולניהול הסיכונים. לבנק התקשרות מהותית רבת שנים עם בנק לאומי בנוגע למתן שירותי מחשוב ותפעול לחלק ניכר ממערכות הליבה הבנקאיות בשיטה של מיקור חוץ, שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. על פי ההסכם, נכנסו הצדדים לתקופת מעבר העשויה להימשך עד שלוש שנים בה מתנהל פרוייקט סיום ההתקשרות שביניהם. ההתקשרות עם בנק לאומי מגובה באישורים רגולטוריים הנדרשים, והצדדים פועלים לחידושם לפי הצורך.

כיום לבנק תלות בלאומי היות ולא קיימת חלופה מיידית זמינה למערכות המסופקות על ידו, ולכן נזק להן עלול לגרום לבנק לחשיפה או נזק מהותי. עם התקרבות מועד סיום תקופת ההתקשרות הנוכחית עם לאומי, הבנק החל בבחינת האפשרויות העומדות בפניו להמשיך יציין כי קיים סיכון שורשי גבוה בפרוייקטי החלפת מערכות ליבה באופן כללי, המתגבר לאור מועד ההתנתקות הידוע לבנק כיום מקבלת שירותי המחשוב מלאומי, והסיכון הפוטנציאלי ליכולתו של הבנק להשלים את פרוייקט ההסבה בלוחות הזמנים שתוכננו. הבנק נמצא בתהליך של בחינת ספקים חלופיים, ובמסגרת זו פנה לספקים שונים לצורך קבלת הצעות לשירותי מחשוב ותפעול. הבנק מנהל תהליך של בחינה, השלמה, טיוב והשוואה של הצעות ראשוניות שהגישו הספקים. יחד עם זאת, ההתקדמות לשלב של מתן התחייבויות תידחה עד לאחר הסרת חוסר הוודאות הנובע מהודעת בעלי השליטה על התקשרותם עם בנק מזרחי.

התמשכותו של מצב אי הוודאות מעכבת את ההתקדמות בפרוייקט, ומשפיעה על העמידה בל"ז המתוכנן, ככל שלא תושלם העסקה עם בנק מזרחי, דבר שעלול לגרום לגידול בעלויות. מתקיימים מגעים ראשוניים עם בנק לאומי להארכת תקופת סיום ההתקשרות.

- איומי הסייבר אליהם חשופים מוסדות פיננסיים בעולם ובישראל מתגברים באופן תמידי. זהו הסיכון הלא פיננסי המהותי ביותר אליו חשופים הבנקים. תקיפת הסייבר על מערכות IT ואתרי הבנק, עלולה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות, לגרום עיכוב במתן שירות, לגרום לגניבת נתוני הלקוחות, כמו גם לפגיעה אפשרית בהם ופגיעה במוניטין הבנק ולייצר חשיפות משפטיות. איומי הסייבר מתאפיינים, בין היתר, בהתפתחות שוטפת, בתחכום ובמורכבות של ההתקפות על מערכות מחשוב, בהעצמת הנזק הפוטנציאלי, ובנוסף לכל אלה קיים קושי בזיהוי התקפות אלו ובזיהוי הגורמים המבצעים תקיפות אלו.

במהלך מרס 2015, פרסם בנק ישראל הוראות ניהול בנקאי תקין אשר עוסקות בנושא ניהול הגנת סייבר בתאגיד בנקאי ומגדיר את הדיווחים הנדרשים בגין סיכון זה. במסגרת הוראה זו, מתווה בנק ישראל קווים מנחים המשמשים כעקרונות יסוד בגיבוש מערך הגנת סייבר הוליסטי ופראקטיבי. במסגרת זו, הבנק גיבש אסטרטגיית הגנת סייבר המגדירה את הכיוונים האסטרטגיים הדרושים על מנת לחזק את כלל מערך ההגנה, וכן גיבש מדיניות בהתאם. תפיסת הגנת הסייבר אינה ערוכה לתת מענה מלא בפני איומים מדינתיים ואיומי טרור בינלאומיים. בנושא זה פועל הבנק על פי סטנדרטים מקובלים בענף ותוך הסתמכות על גורמי מדינה. כמו כן, מעצם הישענותו של בנק אגוד על מערכות מידע המנוהלות על ידי בנק לאומי ומעצם החשיפה הנגזרת מכך, הבנק פועל על מנת לחזק את ממשקי העבודה מול יחידות הסייבר ואבטחת המידע של לאומי.

- במסגרת תהליכי ניהול הסיכון ההתנהגותי (conduct risk), הבנק פועל לניהול עסקיו תוך הקפדה על דרישות הדין וערכי ההגנות, בין היתר במסגרת התנהלותו היומיומית מול לקוחותיו ובכלל זה תוך בחינת התאמת ההצעות הניתנות להם לצרכיהם.
- במסגרת טיפולו השוטף בסיכונים הציות, נוקט הבנק בצעדים למזעור סיכונים חוצי גבולות וסיכונים הנובעים מחקיקת ה-FATCA בפעילותו מול לקוחותיו בעלי תושבות מס זרה, לרבות סיכונים הנובעים מאי-ציות לחוקי המס בישראל.
- במסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק נקבעו יעדים אסטרטגיים ארוכי טווח לצורך שיפור הרווחיות והתשואה, לרבות שיפור ביעילות התפעולית לצד הקטנת ריכוזיות הלווים, והסטה של נכסי סיכון מהאשראי העסקי לאשראי ללקוחות קמעונאיים. תחום הקמעונאות הוגדר כמנוע הצמיחה המרכזי לשנים הקרובות, ובכלל זה מתן אשראי ללקוחות כל הבנקים, אשר מטופל במרכז הלוואות ייעודי שהוקם לצורך כך. לאחרונה קיימות יוזמות רגולטוריות בתחום זה אשר עלולות להשפיע על מידת יישום האסטרטגיה העסקית של הבנק. בנוסף, המשך סביבת ריבית נמוכה.

חלק מהמידע המפורט לעיל בקשר לסיכונים המובילים והמתפתחים שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ועוד.

סיכון ציות

סיכון ציות מוגדר כסיכון שתאגיד יסבול מסנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות חוק, רגולציה, נהלים פנימיים וקודים אתיים.

ניהול סיכונים הציות מיושם בהתאם להוראת הדין החל על הבנק, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין 308 - ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי, שנוסחה העדכני נכנס לתוקף ביום ה-1 בינואר 2016.

מדיניות ניהול סיכון הציות מציגה את אופן ניהול סיכון הציות ומגדירה את תפקידי הגורמים המעורבים בניהול הסיכון בשלושת קווי ההגנה. המדיניות מגדירה את העקרונות לניהול הסיכון, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור סיכונים הציות בבנק, לרבות קביעת ממשקי עבודה בין קצין הציות הראשי של הבנק לבין מנהלי סיכון ציות נוספים בקו ההגנה השני. בנוסף, במסגרת המדיניות מוגדרים תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות ציותיות, המתודולוגיה להערכתם, והדרכים לטיפול בהפרות ציות, אם וככל שיאותרו כאלה.

מדיניות ניהול סיכונים הציות נדונה ומאושרת על ידי הדיקטוריון לפחות אחת לשנה.

היועצת המשפטית הראשית עומדת בראש האגף לייעוץ משפטי וציות משמשת כממונה על האכיפה הפנימית בבנק ובחברות הבת. קצין הציות הראשי, העומד בראש ענף הציות, משמש כמנהל סיכון הציות בכפיפות ליועצת המשפטית הראשית של הבנק, ואחראי על יישום חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור בבנק. בנוסף, משמש קצין הציות הראשי כנציב תלונות הציבור.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308, אישר דירקטוריון הבנק בחודש דצמבר 2015 גם את כתב המינוי (צ'ארטר) של קצין הציות הראשי ועובדי פונקציית הציות בבנק ונקבע כי קצין הציות הראשי של הבנק ישמש גם כאחראי לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.

ענף הציות אמון על סיוע לעובדי הבנק ולמנהליו לציית ולשמור על הוראות הדין החלות על הבנק, הן במישור יחסי בנק-לקוח והן במישורים אחרים הרלוונטיים לעבודת הבנק. במסגרת תפקידיו, שוקד ענף הציות על בחינה וטיוב של תהליכי העבודה בהיבט הציות בבנק על בסיס רוחבי, בממשק שוטף עם יתר יחידות ואגפי הבנק.

לענף הציות כפופות:

- א. היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור - פועלת לאכיפת החובות המוטלות על הבנק בתחום זה ולפיקוח על מיליון, בהתאם למסמך מדיניות ניהול סיכון הציות ונהלי הבנק בתחום זה.

היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור מעניקה ייעוץ שוטף לסניפי הבנק ולחברות הבנות שלו ומקיימת מעקב רצוף אחר פעילות בנקאית בחשבונות הלקוחות במטרה לאתר פעולות הנחזות להיות בלתי-רגילות ולנקוט לגביהן את הצעדים הנדרשים על פי דין. כמו כן, היחידה מלווה גם את הטיפול בתחום ה-FATCA בבנק, לרבות סיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וציות לחוקי המס בישראל.

ב. יחידת הציות - אמונה על קיום הנדרש לשם ציות להוראות הדין החלות על הבנק, כאמור לעיל, לרבות דרישות הדין הנובעות מחוק יעול הליכי אכיפה ברשות לניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 (להלן: "חוק יעול הליכי אכיפה") אשר חלות על הבנק כתאגיד הפעיל בתחום ניירות ערך וכחברה ציבורית.

בבנק קיימת תכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך והוא פועל בתחום זה בהתאם למסמך מדיניות ייעודי אשר אומץ גם בחברות הבת הרלוונטיות.

מסמך המדיניות מעודכן מעת לעת בהתאם לצורך ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

ג. היחידה לפניות הציבור - עוסקת בטיפול בפניות לקוחות בכל נושא הקשור ליחסי בנק-לקוח. היחידה מבררת פרטי תלונות ובקשות של לקוחות הפונים אליה ישירות או באמצעות היחידה לפניות הציבור בבנק ישראל. קצין הציות הראשי משמש כממונה על תלונות הציבור והוא מעורב בטיפול בתלונות המגיעות לידי היחידה, תוך שהוא מוודא כי אלה מקבלות טיפול נאות, לרבות ייעוץ משפטי כנדרש, ובמידת הצורך, מוצפות התלונות לתשומת ליבה של היועצת המשפטית של הבנק.

פרופיל סיכון הציות של הבנק נובע מחובתו לעמוד בדרישות רגולטוריות והוראות דין ישראלים, כגון: הוראות הפיקוח על הבנקים, הנחיות הרשות לני"ע, ועוד, וכן לעמוד בדרישות מדינות זרות, כגון ביחס ליישום הוראות ה-FATCA, והוראות בינלאומיות אחרות שלהן תחולה ישירה או עקיפה לגביו. ישנם מספר שינויים בסביבה הרגולטורית, אשר עשויים להשפיע על חשיפת הבנק לסיכון הציות:

- סיכון Cross Border – מכתב הפיקוח על הבנקים במכתב בדבר ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות הבנק (Cross Border), אשר פורסם ביום 16 במרס 2015.
- ניטור חשיפות לסנקציות בינלאומיות שונות.
- חקיקה ורגולציה הקשורה ב-FATCA – QI, ובכלל זה תיקון 227 לפקודת מס הכנסה ותקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016.
- הוראות ציות זרות, כגון: Dodd-Frank ו-EMIR.
- חוזר המפקחת על הבנקים מיום 23.11.2016 בנושא היערכות לניהול סיכונים ציות, נוכח קביעת עבירות מס כעבירות מקור.

סיכון הציות של הבנק מנוהל תוך שמירה על רמות בקרה גבוהות, מדיניות אכיפה ונהלי עבודה מסודרים. הבנק מקפיד על עמידה בהוראות הציות ואוכף את רמת הציות הנדרשת. באופן זה פועל הבנק למזעור סיכונים הציות בבנק ובחברות הבנות.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הינו סיכון להפסד כתוצאה מהיעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם והוא כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או לצעדי עונשין (Fines Penalties) כתוצאה מפעילות פיקוחית (Punitive Damages), כמו גם מהסדרים פרטניים.

האגף לייעוץ משפטי וציות של הבנק אחראי לניהול הסיכון המשפטי בבנק והוא מעניק תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, והיועצת המשפטית הראשית משמשת כמנהלת הסיכון המשפטי של הבנק.

ניהול השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף מאת האגף לייעוץ משפטי וציות לאורגנים המוסמכים בבנק, ליחידותיו השונות ולחברות הבנות שלו בנושאים השונים הכרוכים בפעילות הבנק, בהכנת מסמכי התקשרות והסכמים בנקאיים, בכתיבתם של נהלים בתחומים המצויים באחריותו של האגף ובתמיכה משפטית בהכנתם ובעדכוןם של נהלים המצויים באחריות אחרים בבנק, בניהול הידע המשפטי בבנק, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלוונטיים בארגון בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת הבנק, במתן הדרכה שוטפת בנושאים משפטיים מגוונים, לרבות הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה, ובעדכונים שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש הבנק ככלל, ובריכוז התביעות נגד הבנק והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם הבנק.

ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות שבו הוגדרו העקרונות לניהול הסיכון המשפטי, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור הסיכונים המשפטיים בבנק, תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות משפטיות והערכתם, לרבות באמצעות ועדה לניהול סיכונים משפטיים הפועלת באגף לייעוץ משפטי והמתכנסת על בסיס תקופתי.

מסמך מדיניות ניהול הסיכון המשפטי מעודכן מעת לעת, בהתאם לצורך, ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

סיכון מוניטין

מוניטין הוא אוסף של התפיסות, דעות והאמונות של מחזיקי העניין לגבי התאגיד, בהתבסס על ניסיונם וציפיותיהם. סיכון מוניטין הוא הסיכון לרווחי התאגיד, ליציבותו או ליכולתו להשיג את יעדיו, כתוצאה מפגיעה במוניטין העשוי לנבוע מהתנהלות התאגיד, מצבו הפיננסי או פרסום שלילי (אמיתי או כוזב) ועלול לבוא לידי ביטוי בתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עשויה להשפיע לרעה על אמון הציבור בבנק ועל יכולתו של הבנק לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון (כגון באמצעות שווקים בין-בנקאיים או שוקי איגוח). סיכון המוניטין מאופיין ברב ממדיות ומשקף את תפיסתם של משתתפים אחרים בשוק. יתרה מכך, הפוטנציאל להתממשותו מתקיים בכל רחבי הארגון ובמהותו הוא פונקציה של הלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, כמו גם של האופן והיעילות של תגובות ההנהלה להשפעות חיצוניות.

מסגרת העבודה לניהול סיכון המוניטין:

- מנהלת סיכון המוניטין בבנק הינה ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ. מנהל סיכון המוניטין בבנק מהווה קו הגנה ראשון לסיכון המוניטין ונטל חלק בגיבוש מסמך המדיניות לניהול הסיכון ומגישה המלצות, לרבות: תפיסת ניהול הסיכון, הגדרת קווי אחריות וסמכות, תוך התייחסות לאחראים למדידה וניטור של החשיפה לסיכון תוך גיבוש תכניות פעולה לטיפול בהתממשות הסיכון.
- במסגרת ניהול סיכון המוניטין, מוסדו תהליכי ניטור ובקרה אחר החשיפה לסיכון המוניטין באופן רוחבי ביחידות הבנק השונות.

לאור הכרזת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק חלה עליה בסיכון המוניטין של הבנק. נציין כי למרות הכרזת בעלי המניות, הערכת השוק את השפעת סיכון המוניטין על פוזיציות הנזילות הכללית של הבנק ממשיכה להיות נמוכה.

הבנק ימשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי, כמפורט לעיל, על סיכון המוניטין. לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים".

סיכון אסטרטגי

הסיכון האסטרטגי הינו סיכון נוכחי או עתידי לרווחי הבנק, להון, למוניטין או למעמד הבנק, אשר עלול לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום לא נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה נוצר ממידת התאימות של המטרות האסטרטגיות שהציב הבנק, ליכולותיו ולסביבה הכלכלית בה הוא פועל, משימות תכניות העבודה והיעדים שהוגדרו לצורך השגתן, מהמשאבים שהוגדרו לצורך העמידה בתכניות ומאיכות היישום של מרכיבי התכניות. חברי הנהלת הבנק אחראים לניהול הסיכון, כל אחד בתחומו.

גורמי הסיכון בניהול הסיכון האסטרטגי עשויים להיות: תכנון אסטרטגי שאינו מספק הלוקה בהחלטות שגויות, תגובה חסרה או מאוחרת למגמות שוק, להעדפות לקוחות ולפעילויות מתחרים, חוסר תיאום בין התכנית האסטרטגית לתכניות עבודה, לתכנון ההון ולתקציב, אי עמידה מהותית ביעדים, אי בהירות במרכיבי הסמכות והאחריות, תהליכי ניהול סיכונים שאינם באיכות הראויה, מחסור בעובדים מיומנים, העדר משאבים קריטיים ועוד.

התממשות גורמי סיכון אלה עלולה לחשוף את הבנק להפסדים עסקיים, פגיעה פיננסית וירידה במוניטין. הדירקטוריון מתווה קווים עיקריים ומנחים לקביעת תוכנית אסטרטגית רב שנתית (משך הזמן, נכון להיום, עומד על 5 שנים). קווים אלה, הפוכים לתוכנית מפורטת בידי ההנהלה על בסיס דיונים פנימיים. התוכנית המפורטת מובאת לדיון ולאישור הדירקטוריון.

בסוף מרס 2017 אושרה על ידי דירקטוריון הבנק התוכנית האסטרטגית הרב שנתית לשנים 2021-2017. זאת, בליווי חברת ייעוץ. במסגרת תהליך התכנון, נבחנו תחומי הפעילות הקיימים בבנק, תוך ניתוח פעילות ענפית רלוונטית בארץ ובעולם, ביצוע סקירות שוק וניתוח כלכלי. התוכנית האסטרטגית מביאה בחשבון את גורמי ההשפעה הפנימיים והחיצוניים לבנק ובהם סביבת התחרות, עדכוני רגולציה, שינויים בענף, הזדמנויות הנובעות ממיצוב הבנק נוכח תנאי השוק המשתנים וכן תהליך החלפת מערכות המיחשוב.

במסגרת התכנית האסטרטגית, הוגדרו מנועי הצמיחה המרכזיים של הבנק לשנים הקרובות וגובש חזון הבנק, בהתחשב בגורמי ההשפעה השונים.

הבנק מחויב בנקיטת האמצעים שיאפשרו לו להגביר את מידת השליטה הניהולית על הסיכון, תוך בניית תהליכים לזיהוי מקדים של בניה לא נאותה של התכנית, או אירועים והתרחשויות העלולים להקשות על יישום מלא של התכנית האסטרטגית שנקבעה. מסמך מדיניות ניהול הסיכון האסטרטגי מעודכן מעת לעת בהתאם לצורך ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק.

כאמור, לאור אי הוודאות הנובעת מעסקת המכירה, חלה עליה בסיכון האסטרטגי של הבנק. לאור חוסר הוודאות והפגיעה בכומר התכנון לטווח ארוך, הותאמו יעדי תכנית העבודה לשנת 2018 כך שאינם כוללים בשלב זה ועד להתבררות מצב הדברים, יעדים ופרוייקטים ארוכי טווח הנגזרים מהתכנית האסטרטגית.

הבנק ממשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי, כמפורט לעיל, על הסיכון האסטרטגי. לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה גם פרק "סיכונים מובילים ומתפתחים".

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. בנקים יכולים להיחשף לסיכונים סביבתיים בהיבטים שונים של פעילותם וסיכונים אלו עלולים להיכלל במסגרת הסיכונים האחרים (כמו: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון הנזילות) תיתכן גם חשיפה לסיכון מוניטין כתוצאה מהאפשרות שיוחס לבנק קשר לגורם היוצר מפגע סביבתי.

סיכון אשראי הנובע מסיכון סביבתי מוגדר כסיכון לפגיעה ביכולת החזר האשראי של הלווה עקב הפרת חוק המביאה להטלת קנסות כספיים משמעותיים, עלויות בלתי צפויות לשם עמידה בדרישות הדין, פגיעה ברווחיות הלווה ובמוניטין שלו עקב תוצאות פעילותו בהיבט הסביבתי, חשיפה לתביעות משפטיות כנגד הבנק המממן וכו'. במסגרת סיכון האשראי נכלל גם סיכון לחשיפה בביטחונות - חשיפה לפגיעה בערך בטוחה כתוצאה ממפגעים סביבתיים שונים.

בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות בעולם ובארץ לפוטנציאל חשיפתם של מוסדות פיננסיים לסיכון הנובע ממפגעים סביבתיים ומאי קיום הוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. בחודש יוני 2009 פרסם המפקח על הבנקים מכתב לעניין הסיכונים הסביבתיים בתאגידים בנקאיים ועל פיו על התאגיד הבנקאי לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים. הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינם חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים להם חשוף הבנק.

האחריות לניהול החשיפה לסיכונים סביבתיים בהיבטי אשראי בבנק הינה של ראש אגף עסקים / ראש אגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בהתאם לגורם המטפל בלווה הפרטני. ההיבטים של הסיכונים הסביבתיים הכרוכים בתפעול הבנק הינם באחריות אגף משאבים.

מדיניות ניהול הסיכונים הסביבתיים של הבנק, בהיבטי האשראי, מפורטת במסמך מדיניות ניהול האשראי העסקי והמסחרי. במסגרת המדיניות נקבעו רמות סיכון, אוכלוסיות וענפים ספציפיים, סכומי סף ותהליך קבלת חוות דעת לגבי לווים שעיסוקם מהווה פוטנציאל לסיכון סביבתי מהותי. כחלק מההערכות לניהול הסיכונים הסביבתיים הבנק נעזר בחברה חיצונית להכנת חוות הדעת לבחינת הפוטנציאל לסיכון סביבתי לגבי לווים אלו.

הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות" (LCR) מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצרכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן חישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות וכו' ומקדמיהם נקבעו בהוראה. בהתאם, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינוי בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולם יש לשמור נזילות וכיוצא באלה יכולים להביא לשינוי היחס. חישוב היחס מבוצע ברמת סה"כ מטבעות ובהפרדה בין שקלים למטבעות אחרים.

החל מיום 1 בינואר 2017 הדרישה המזערית נקבעה על 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימליות אלו. הדרישות חלות הן בסך המטבעות והן במטבע-חוץ בנפרד, הן ברמת התאגיד הבנקאי "סולו" והן ברמת המאוחד, וחישוב היחס מבוצע בהתאם. תאגיד בנקאי אשר אינו עומד ביחס המינימאלי נדרש לדווח באופן מיידי לפיקוח על הבנקים, ולאחר שלושה ימי חריגה להגיש תוכנית לעמידה בדרישה המזערית. יחס כיסוי הנזילות נמדד ברמה יומית.

ככלל, יחס כיסוי הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 שונה מהמודלים הפנימיים החלים בבנק. היחס הממוצע במהלך הרבעון הרביעי עמד על 129% אל מול דרישה מזערית של 100%.

טבלה 32: יחס כיסוי הנזילות

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2016	שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2017	
116%	129%	יחס כיסוי הנזילות ¹
80%	100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ²

1. מחושב על בסיס ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון האחרון המדווח.
2. יחס כיסוי הנזילות המזערי על ידי המפקח על הבנקים גדל מ-80% ליום 1 בינואר 2016 ועד לשיעור 100% ביום 1 בינואר 2017.

על רקע הודעות בעלי השליטה בבנק בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק והודעתם על התקשרות עם בנק מזרחי בעניין זה ונוכח חוסר הוודאות בו פועל הבנק בעקבות כך, החליט דירקטוריון הבנק על שמירה על יחס כיסוי נזילות (LCR) גבוה יותר בתקופה זו – ליום 31 בדצמבר 2017 נקבע בשעור שלא יפחת מ-120%. שיעור זה יבחן מעת לעת בהתאם להתפתחויות ויעודכן במידת הצורך.

טבלה מספר 32 - יחס כיסוי נזילות (המשך)

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2016		ליום 31 בדצמבר 2017		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	מיליוני ש"ח
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה				
10,697	10,785	11,494	11,577	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים				
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:				
188	3,762	203	4,053	פיקדונות יציבים
1,035	9,302	1,065	9,535	פיקדונות פחות יציבים
136	4,546	134	4,457	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין 221)
מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:				
-	-	+	+	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
7,339	11,616	7,034	11,157	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)*
22	22	4	4	חובות לא מובטחים
-	105	-	139	מימון סיטונאי מובטח
דרישות נזילות נוספות, מזה:				
4,043	4,043	3,294	3,294	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב				
993	8,192	762	7,107	קווי אשראי ונזילות
346	346	635	635	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
156	5,030	155	5,378	מחויבויות מימון מותנות אחרות
14258	46,964	13,286	45,759	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים				
הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)				
1,429	1,586	1,436	1,584	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
3,615	4,116	2,959	3,709	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
5,044	5,702	4,395	5,293	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם ³		סך ערך מתואם ³		
10,697		11,494		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA) A
9,214		8,891		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו B
116%		129%		יחס כיסוי נזילות (%) A/B

1. ערכים לא משוקללים יחשבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
2. ערכים משוקללים יחשבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
3. ערכים מתואמים יחשבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של הבנק מבוסס בעיקר על מזומן ופיקדונות בבנק ישראל ועל אג"ח ממשלת ישראל בשקלים בנוסף לאג"ח ממשלת ארה"ב במט"ח, כמפורט להלן.

טבלה 33: נכסים נזילים באיכות גבוהה
גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2016	ליום 31 בדצמבר 2017	
מיליוני ש"ח		
		נכסי רמה 1:
177	199	מטבעות ושטרות כסף
2,293	6,309	סך זרבות בבנק המרכזי (לאחר ניכוי חובת נזילות)
9,108	5,064	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 0%
-	-	מכשירי חוב שהונפקו במטבע מקומי של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
-	-	מכשירי חוב שהונפקו במטבע חוץ של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
<u>11,577</u>	<u>11,572</u>	סה"כ נכסי רמה 1
		נכסי רמה 2:
-	-	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 20%
-	-	מכשירי חוב קונצרניים ואיגרות חוב מכוסות כשירים בדירוג בינלאומי AA- ומעלה
88	69	נכסי רמה 2:
		מכשירי חוב קונצרניים בדירוג בינלאומי A+ עד A- או דירוג מקומי AA- ומעלה
<u>88</u>	<u>69</u>	סה"כ נכסי רמה 2
<u>11,665</u>	<u>11,642</u>	סה"כ נכסים נזילים באיכות גבוהה

סיכון נזילות הינו הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו ולעמוד בפירעון התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון הנזילות כולל את הסיכונים הבאים:

- **סיכון גיוס הנזילות** - סיכון גיוס הנזילות הינו הסיכון הנובע מפגיעה ביכולת גיוס הנזילות של הבנק כתוצאה מאיבוד אמון השוק בבנק, אשר יכול להתממש מאירועים כגון אירועים של פגיעה במוניטין, או פגיעה בשוק בו פועל הבנק.
- **סיכון נזילות השוק** - הסיכון שהבנק לא יוכל להפטר או לקזז בקלות פוזיציה מסוימת במחיר השוק בשל עומק שוק בלתי מספק או בשל שיבושים בשוק.

אופן פעילותם של הבנקים מאופיינת כספקי הלוואות ארוכות טווח הממומנות באמצעות פיקדונות קצרי מועד, הופך אותם לפגיעים לסיכון נזילות, הן לסיכון שבאופיו הינו ספציפי לכל בנק והן לסיכון המשפיע על השווקים בכללותם. ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים (unacceptable losses). ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכוני הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות על בסיס עקרונות הבאים:

- קביעת מסגרת ניהול הנזילות, הבטחת נזילות מספקת בנכסים נזילים איכותיים לעמידה באירוע קיצון.
- ניסוח תאבון וסיבולת הסיכון בהתאם לאסטרטגיה העסקית.
- תהליך זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.
- שילוב העלויות, התועלות והסיכונים בתמחור ומדידת הביצועים ובאישור מוצרים.
- פרקטיקות לניהול הנזילות, סקירת מידע ודיווח לדירקטוריון.
- ניטור החשיפות על פי קווי עסקים ומטבעות.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- ניהול פעיל ותוך יומי של סיכון הנזילות.
- ניהול פוזיציות הביטחונות.
- ביצוע מבחני קיצון ושילוב התוצאות בתהליך הניהול השוטף.
- תכנית מימון למקרה חירום.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.

הבנק מעריך את פרופיל הנזילות בראיה רחבה, הכוללת שימוש במגוון מדדי סיכון ופרמטרים נוספים להערכת היבטי סיכון הנזילות השונים, לרבות: נזילות יומית ותוך יומית, נזילות עד חודש (יחס נזילות לפי מודל פנימי ו-LCR), נזילות לטווח ארוך (יחס מימון יציב), מגוון מדדים ביחס לתמהיל ומבנה המקורות (שיעור פיקדונות עד חודש, שיעור פיקדונות ליבה, מדדי ריכוזיות מפקידים וכו'), ניתוח פערי נזילות עבור טווחי זמן שונים ועוד. הבנק קבע מגבלות לפרמטרים אלה ומנטר את רובם בתדירות יומית.

הנהלת הבנק שמה דגש מיוחד על ניהול קפדני של סיכוני הנזילות, תוך קבלת דיווחים שוטפים. לשם בחינת עדכניות המדיניות וזיהוי מוקדם של התפתחות אפשרית של תרחישי קיצון בנזילות, מבוצע מעקב חודשי אחר אינדיקטורים חיצוניים (מאקרו) ופנימיים (מיצוב הבנק והתנהגות מפקידים), המדווח במסגרת פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

דירקטוריון הבנק מתווה את פרופיל הסיכון, וזאת במסגרת הדיונים על האסטרטגיה, תוכניות העבודה ומסמך המדיניות. נקבעו מגבלות לעניין פיזור מקורות, תוך שמירה על תמהיל מקורות הנובעים משוק ההון ופיקדונות הציבור, תוך מעקב אחר התפתחות משקלן של קבוצות המפקידים השונות ופיזור המפקידים בבנק ובתוך כל קבוצה. נכון למועד הדוח היקף פיקדונותיהם של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכם בסך 2,122 מיליון ש"ח, ומהווה 6.5% מסך פיקדונות הציבור. לפירוט בדבר הרכב הפיקדונות ראה ביאור 17 "פיקדונות לפי גודל".

הדירקטוריון מבצע מעקב אחר אינדיקטורים מרכזיים בתחום הנזילות במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני וסקירת מנכ"ל החודשית, ומקיים דיונים רבעוניים על מצב הנזילות הכולל וניהול הנזילות במט"ח על פי התפתחויות בשווקים והצורך הנגזר מכך. קביעת מסגרות כוללות ופרטניות לניהול עודפי הנזילות בבנקים במט"ח נדונה אחת לשנה לפחות, בהתאם לצורך ולהתפתחויות בשווקים. בנוסף, הדירקטוריון דן ומאשר את המודלים המשמשים למדידת הסיכון, את תרחישי הקיצון ואת המגבלות בגין אלה.

מודל הנזילות הפנימי

הבנק מנהל את רמת הנזילות שלו גם על פי מודל פנימי (בנוסף ל-LCR), הנגזר ממדיניות ניהול סיכון הנזילות. המדידה הפנימית נבחנת בתרחיש שוטף ובתרחישי קיצון. בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

מטרת מודל הנזילות הפנימי הינה לבדוק את יכולת העמידה של הבנק בפירעון פיקדונות, גם כאשר לא נוספים מפקידים חלופיים או כאשר קיים קושי במימוש נכסים. מתבצע חישוב של היחס בין כרית הנזילות לבין תזרים יוצא נטו בהתאם לדרישת הוראה 342. המודל לוקח בחשבון את המזומנים בקופה ופיקדונות בבנקים, יכולת המימוש בפועל של תיק האג"ח של הבנק, תוך אבחנה בין סוגי האג"ח ונזילותם, ומניח תחזית משיכות על סמך היסטוריית משיכות תוך הבחנה בין סוגי מפקידים בחתך הפיקדונות לתקופת שונות, ויכולת לפרוע אשראי מסוג On Call מכלל הלקוחות.

הנחות היסוד של מודל הנזילות נקבעות תוך התייחסות ליכולת המימוש של הנכסים המרכיבים את כרית הנזילות ובחינת התנהלותם. הנחות המודל נבחנות בתדירות הנדרשת על פי מדיניות התיקוף ועל פי ההתפתחויות בשווקים ו/או בבנק, ומובאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

יחס הנזילות על פי המודל הפנימי נמדד ומדווח בתדירות יומית להנהלת הבנק, נבחן באופן שבועי על ידי פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים ונכלל בדיווח החודשי לדירקטוריון בנוסף לדיווח החודשי בדבר ריכוזיות הפיקדונות ושינויים מהותיים במצב הנזילות. בנוסף, מבוצעות בדיקות של עמידה במגבלות לתרחישי הקיצון במהלך שנת 2017 יחס הנזילות הכולל בתרחיש שוטף ובתרחישי קיצון לא ירד מהמגבלות שנקבעו.

תרחישי קיצון לנזילות

הבנק בודק את סיכון הנזילות בין היתר באמצעות בחינת השפעת תרחישי קיצון שונים על מודל הנזילות הפנימי. תרחישי הקיצון כוללים תרחיש מערכת, תרחיש ממוקד בנק, תרחיש משולב ותרחיש הופכי (בוחן את עוצמת אירוע המביא את יחס הנזילות מעבר לסיבולת הסיכון התחתונה). התרחישים כוללים תיאור עסקי, כימות השפעות התרחישים על תזרימי המזומנים ויחס הנזילות, האחריות לזיהוי התפתחות מצב משברי ודרכי ההתמודדות במקרה של התממשותו של תרחיש קיצון. בנוסף, מבוצעת מדידה של תרחישי קיצון לתקופות של עד חודש ומעל חודש. תרחישי קיצון אלה נמדדים בתדירות יומית ומוצגים לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים כחומר רקע בישיבתו השבועית. כמו כן, אחת לרבעון מתקיים דיון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון על תוצאות תרחישי הקיצון בפועל אל מול המגבלות שנקבעו, וזאת במסגרת הדיון על מסמך הסיכונים.

התרחיש המערכתי כולל ירידה באמון הציבור את יציבות המערכת הבנקאית, היוצרת, בין היתר קשיים בפירעון אשראי מצד לווים, לחצי נזילות כבדים במערכת והיא מחזקת את התמריץ להעברת נכסים לחו"ל. התרחיש ממוקד בנק משקף מצב של חשש בקרב בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית וספק ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי. התרחיש המשולב מתייחס לשינוי משמעותי לרעה בשוקי ההון, אשר גורם לעליה בחששות בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית ולהגברת הספקות ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי, מעבר לחשש הכולל ליציבות המערכת וקושי בגיוס מקורות במט"ח.

בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

תוכניות מימון בשעת חירום

לבנק תוכנית חירום במסגרתה מתוארות דרכי הפעולה להתמודדות עם התממשות תרחישי קיצון, לרבות פעולות שונות שיינקטו על ידי הנהלת הבנק והסניפים.

טבלה 34: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים

גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2016		ליום 31 בדצמבר 2017			
לא משועבדים ^{2,3}	משועבדים	לא משועבדים ^{2,3}	משועבדים		
במיליוני ש"ח					
-	23	-	17	מזומן ונכסים נזילים אחרים ¹	
9,166	1,513	3,934	1,242	ניירות ערך	
-	536	-	816	ני"ע שנשאלו ⁴	
9,166	1,071	3,934	1,074	סך הכל	

1. בהתאם להסכם של הבנק עם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה ועל-פי החלטות הדירקטוריון של מסלקת המעו"ף וחוקי העזר והמתאר של מסלקת המעו"ף, מפקידי הבנק בחשבון על שם מסלקת המעו"ף ניירות ערך כבטוחות לטובת מסלקת המעו"ף וכן מזומנים בחשבון שנפתח על שמה בבנק אחר, שיהוו תשלום למסלקות על חשבון כל סכום שהבנק יהיה חייב להן בגין עסקות במעו"ף ובניירות ערך ישראלים, שהבנק יהיה אחראי להם כלפיהן, וזאת כנגד התחייבות המסלקות להשיב לבנק סכום זה בהתאם להסכם. להבטחת חיובים אלה יצר הבנק ביום 31 במרס 2004 שעבוד קבוע ושעבוד צף בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על החשבונות הללו לטובת מסלקת המעו"ף.

כמו כן, ביום 13 באפריל, 2005 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה והמחאה על דרך השעבוד ללא הגבלת סכום, בחשבון ניירות הערך על שם המסלקה וכל חשבונות המשנה שלו וכן בחשבון הכספי המתנהל על שם המסלקה בבנק אחר, והכל בהתאם להסכם הבנק עם מסלקת הבורסה וזאת כערובה לקיומם המלא והמדויק של כל חיובי הבנק כלפי המסלקה מכל מין ומכל סוג, בין אם חיובים קיימים, או עתידיים, מתחדשים או מותנים, קצובים או בלתי קצובים, כפי שיהיו מעת לעת. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקה והחלטות דירקטוריון המסלקה.

בנוסף, ביום 26 במרס 2017 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על כל הזכויות מכל מין וסוג, בכל אחד מחשבונות הבטוחות בבנק ישראל המתנהלים על שם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה, והמשמשים להפקת בטוחות חברי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, בהתאמה, לטובת המסלקות האמורות, לרבות הזכויות לקבלת הכספים המופקדים או הרשומים לזכות חשבונות הבטוחות בבנק ישראל, וכל פירותיהם, כפי שיהיו מעת לעת. הכל בהתאם להסכמי משכון ואג"ח בין הבנק לבין מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקות והחלטות דירקטוריון המסלקות.

נכון ליום ה-31 בדצמבר 2017 מופקדים במסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה סכומים מעבר לדרישת הביטחונות.

2. להבטחת סליקת עסקאות אשראי תוך יומי שבנק ישראל מקצה או יקצה לבנק מעת לעת במסגרת פעולתו במערכת זה"ב (RTGS) יצר הבנק שעבוד שוטף לטובת בנק ישראל על מלאי אג"ח מדינה ומק"מים.

3. הבנק חבר במסלקת היורוקליר בנק בריסל אשר סולקת ניירות ערך הנסחרים בשוקים הבינלאומיים. לצורך פעילותו זו של הבנק באמצעות המסלקה הנ"ל ולהבטחת האשראי שמוצל על ידי הבנק בפועל באותה מסלקה מעת לעת, שעבד הבנק ניירות ערך. מסגרת האשראי כנגדה שועבדו ניירות הערך מסתכמת ב-6 מיליון דולר של ארה"ב.

4. ניירות ערך שהתקבלו בעסקאות שאילת ניירות ערך כנגד מזומן.

יישום דרישות גילוי לפי נדבך 3 של באזל – גילוי בגין תגמול

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

לפרטים נוספים, ראו גם תיאור מדיניות התגמול ותכנית המענקים בבאור ה.21.ה.2 לדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2017. לפירוט בעניין התגמולים שניתנו לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה בבנק, ראו פרק שטר בכירים וכן באור 2.1.21 בדוחות הכספיים.

מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

דירקטוריון הבנק הוא הגוף המוסמך לאשר את מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק (בכפוף לאישור האסיפה הכללית כמפורט להלן) ולעובדי הבנק בהתאם להוראות הדין לאחר שקילת המלצות ועדת התגמול שמונתה על ידי. לאישור הדירקטוריון מובאים תנאי ההעסקה של נושאי המשרה בבנק ועובדים בכירים (המתוגמלים על פי מנגנון תגמול משתנה) שאינם בהתאם לתנאי ההסכם הקיבוצי של עובדי הבנק. כמו כן מאשר הדירקטוריון את העקרונות והסכמי התגמול של עובדי הבנק שאינם נושאי משרה בכירה וזאת לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול.

כמו כן, מפקח הדירקטוריון על יישום מדיניות התגמול ובוחן מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את הצורך בהתאמתה להוראה 301A (אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מסיבה אחרת).

הגוף העיקרי שהוסמך על ידי הדירקטוריון לפקח על נושא התגמול הינו ועדת התגמול שהוסמכה, בין היתר, לדון ולהמליץ לדירקטוריון על מדיניות התגמול לעובדים ולנושאי משרה בבנק, לבחון עמידתה של המדיניות בהוראות הדין, השפעתה של מדיניות התגמול על פרופיל הסיכון של הבנק והתאמתה לתאבון הסיכון של הבנק, וזאת בתדירות של אחת לשנה לפחות. כן דנה ועדת התגמול באישור מנגנוני תגמול לעובדים מרכזיים ולנושאי משרה ובהתקשרויות עם נושאי משרה בבנק לעניין תגמולם, תוך התייחסות לעניינים המפורטים במדיניות התגמול, על מנת להבטיח כי ההסכמים הולמים ואינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק. המלצותיה מובאות לאישור הדירקטוריון.

הועדה מורכבת מדירקטורים חיצוניים ומדירקטורים בלתי תלויים בלבד, ומכהנים בה כל הדירקטורים החיצוניים שמונו בהתאם לחוק החברות ומכהנים בדירקטוריון הבנק.

ביום 6 באוקטובר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, בהמשך לאישור הדירקטוריון מיום 31 באוגוסט 2016 ולאישור ועדת התגמול, מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי משרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול לנושאי המשרה"), שהחליפה את מדיניות התגמול שאישרה האסיפה הכללית של הבנק ביום 6 בפברואר 2014 ואת נוסחת המענקים שנכללה במסגרתה¹. מדיניות התגמול המעודכנת של הבנק נערכה בשים לב לקבוע בחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות"), להוראות חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן "חוק מגבלת תגמול") ולהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. לפרטים אודות מדיניות התגמול לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה וכן לשיקולים והעקרונות שהנחו את ועדת התגמול והדירקטוריון בקביעת מדיניות התגמול, ראו על דרך ההפניה, דוח זימון אסיפה כללית מיום 31 באוגוסט 2016 (אסמכתא מס': 2016-01-115039) וכן דוח תוצאות אסיפה כללית מיום 6 באוקטובר 2016 (אסמכתא מס': 2016-01-060357).

בד בבד עם אישור מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק, אישר דירקטוריון הבנק ביום 31 באוגוסט 2016, כאמור, לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול, עדכון של מדיניות התגמול החלה על כלל עובדי הבנק ובכלל זה ביחס לתנאי כהונה והעסקה של עובדים מרכזיים (כמפורט להלן) אחרים שאינם נושאי משרה בבנק וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301A: "מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי", על עדכונה.

במסגרת מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק בחודש אוגוסט 2016, ועודכנה לאחרונה בחודש מאי 2017, מוגדרת רשימת התפקידים של עובדים מרכזיים שהינם עובדים אשר לפעילותם עשויה להיות השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, בהתאם להוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. כך הוגדרו כעובדים מרכזיים (בנוסף לנושאי המשרה הבכירה בבנק כהגדרתם בהוראה 301A) גם ראשי מערכים בבנק, ככל שאינם מועסקים במסגרת ההסכם הקיבוצי החל על מנהלים בבנק וכן דילרים מסויימים בנוסטרו ובחדר עסקות. כן הובהר, כי מדיניות התגמול לעניין אותם עובדים מרכזיים, שכל תגמולם נקבע על פי ההסכם הקיבוצי, תהיה ההסכם הקיבוצי עצמו.

¹ מדיניות התגמול החדשה לנושאי המשרה בבנק נכנסה לתוקפה ביום אישור האסיפה הכללית ותחול עד לשנת 2019 (כולל). על יתרות מענקים, ככל שישנן, הצבורות לזכות הבכירים, בגין מענקים שאושרו להם בהתאם למדיניות הקודמת, חלים ביחס לתקופה שהחל מכניסתה לתוקף של מדיניות התגמול החדשה לנושאי המשרה בבנק, כללי מדיניות התגמול החדשה לעניין תשלומים שנפרסו.

עקרונות מדיניות התגמול לעובדי הבנק חלים גם על תגמול עובדים בחברות הבת של הבנק, וההתייחסות במדיניות ליעדי ביצוע יחידתיים תחול בשינויים המתחייבים גם ביחס לחברות הבת. מבלי לגרוע מכך, נקבע במדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי חברות בנות החייבות באישור מדיניות תגמול בהתאם להוראה 301-A, תאמצנה מדיניות תגמול תוך התחשבות בעקרונות הקבועים במדיניות התגמול המוסדרת במסמך זה.

לענין עובדים מרכזיים (לרבות נושאי משרה) מדיניות התגמול חלה על תנאי כהונה והעסקה שיאושרו לעובדים אלו החל ממועד אישור מדיניות התגמול על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק, ואין במדיניות התגמול כדי לפגוע בהתקשרויות הקיימות (ובנוסחאות תגמול לעובדים או לקבוצות עובדים) במועד אישור מדיניות התגמול, בין הבנק לבין העובדים האמורים לענין תנאי כהונתם והעסקתם בבנק, בכפוף לאמור בהוראות הדין (לרבות הקבוע בחוק מגבלת התגמול והוראה A301 להוראות ניהול בנקאי תקין).

מסמכי מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק מובאים לדיון ולאישור האורגנים המוסמכים של הבנק אחת לשלוש שנים. דירקטוריון הבנק וועדת התגמול מפקחים ומקיימים מעקב לפחות אחת לשנה אחר ישומה בפועל ובוחנים את הצורך בהתאמתם, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתם או מטעמים אחרים, ובכלל זה כי המדיניות מקדמת את המטרות והיעדים אותם היא באה להגשים.

טבלה 35: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק

נדבך 3

עובדים מרכזיים בבנק		כמות (ליום 31 בדצמבר)
	2017	2016
דירקטורים (כולל יו"ר)	10 *	11
מנכ"ל, חברי הנהלה, יוהמ"ש ומבקר פנימי	9	9
עובדים מרכזיים אחרים	9	10
סך הכל	28	30

* במהלך ינואר 2018 התמנה דירקטור נוסף, מר עוזי ורדי זר.

התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

נדבך 3

המטרות והעקרונות העומדים בבסיסה של מדיניות התגמול לנושאי משרה ולעובדים בבנק, כוללים יצירת מערכת תמריצים לעובדי הבנק, במסגרת הסדרי השכר הקיימים בבנק, קביעת הסדר תגמול לנושאי המשרה בבנק המבוססים על ביצועיהם בפועל ועל מידת תרומתם להשגת היעדים שקבע דירקטוריון הבנק במסגרת תכנית העבודה והאסטרטגיה ארוכת הטווח של הבנק וכן על כישוריהם, ניסיונם המקצועי והישגיהם. כל זאת, תוך הקפדה על עמידה בתאבון הסיכון ואי נטילת סיכונים חריגים מעבר לסיבולת הסיכון של הבנק, ותוך שמירה על בסיס הון איתן ותמרוץ עובדים המאיישים תפקידי בקרה ופיקוח, בשים לב לחשיבות ורגישות תפקידיהם.

בקביעת מדיניות התגמול, הובא בחשבון רצון הבנק לשמר ולפתח את שדירת הניהול והעובדים הקיימים בבנק תוך שמירה על מבנה תמריצים הולם, הכל בהתחשב בשיקולים ארגוניים כגון: עלויות תגמול ופערי תגמול רצויים בין הדרגים השונים בבנק, אופי פעילותו של הבנק, תכנית העבודה, מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, תוצאותיו העסקיות על פני זמן ובהתחשב בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות ובגודלו של הבנק בהשוואה למערכת הבנקאית.

זאת ועוד, בגיבוש ועדכון "המדיניות לענין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה" בבנק, שקלו חברי ועדת התגמול והדירקטוריון גם את העניינים, המפורטים בהוראת סעיף 267ב(א) ובתוספת הראשונה א' לחוק החברות, וביניהם את העניינים שחובה להתייחס אליהם במדיניות התגמול וכן את ההוראות שחובה לקבוע במדיניות התגמול, והכל תוך התאמת עקרונות מדיניות התגמול למטרות וליעדים אותם נועדה מדיניות התגמול של הבנק להגשים, לגודלו של הבנק, להיקף פעילותו ולאופי עסקיו ותוצאותיו על פני זמן.

עוד שקלו והתייחסו חברי ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק במסגרת אישור מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק, לפי הענין, לעדכוני רגולציה רלוונטיים לקביעת מדיניות התגמול, ובין היתר להוראה 301-A להוראות הפיקוח על הבנקים ולהוראות חוק מגבלת תגמול והכללים והמגבלות שנקבעו במסגרתו וכן למכלול תנאי ההעסקה הקיימים של נושאי המשרה בבנק ובכלל זה להיקפם המירבי של רכיבי התגמול הקבוע והמשתנה וליחסים ביניהם, ליחסים בין מכלול התגמול של נושאי המשרה לתגמול עובדי הבנק האחרים כולל עובדי קבלן.

לענין נושאי משרה העוסקים בביקורת ובקרה וביניהם, המבקר הפנימי, מנהלת הסיכונים הראשית והיועצת המשפטית הראשית של הבנק נקבע מנגנון תגמול משתנה אשר מבטיח אי תלות של גובה התגמול בעסקים עליהם הם מפקחים, שכן התגמול המשתנה שלהם אינו תלוי בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שעל פעילותם הם מפקחים, אלא בעמידתם בפרמטרים רלוונטיים לתחום פעילותם ואחריותם (בכפוף לכך שתוצאות הבנק בכללותו עמדו בתנאי סף שהוגדרו במדיניות התגמול). לכל אחד מנושאי המשרה האמורים יוחס היקף מענק מרבי (שהוגדר במספר משכורות מירבי לכל אחד מאותם נושאי משרה). אישור המענק בפועל בכפוף למספר המשכורות המירבי שהוגדר במדיניות נתון לשיקול דעת ועדת התגמול והדירקטוריון לאחר שישקלו פרמטרים שונים המתייחסים לתפקודם והתנהלותם של נושאי המשרה כמפורט במדיניות התגמול ולכללי המדיניות.

לעניין עובדים אחרים העוסקים בסיכונים ובציות שאינם נושאי משרה נקבע במסגרת מדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי הקריטריונים לתגמול שלהם יביאו בחשבון את חשיבות ורגישות התפקידים המוטלים עליהם ויכללו תמריצי תגמול שינתנו על בסיס עמידה ביעדים התורמים, בין היתר, לאפקטיביות הבקרה בבנק וליכולת גיוס ושימור עובדים מוכשרים ולא יהיו תלויים בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים, מבקרים או מפקחים והכל תוך חתירה לעמידה ביעדים העסקיים של הבנק, באופן שלא יפגע באי התלות שלהם ובכפוף לתקציב שנקבע במסגרת ההסכמים הקיבוציים. עקרונות אלו ייושמו בתכניות מענקים שתאושרנה מעת לעת לעובדים העוסקים בסיכונים וציות, שאינם מועסקים תחת תנאי של ההסכם הקיבוצי למנהלים בבנק.

תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

נדבר 3

דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק כפי שאושרה בשנת 2016, כתנאי סף לזכאות נושאי המשרה למענקים, יעד של עמידה של הבנק בשיעור תשואה להון מינימאלי לעניין תשלום מענק שיקבע מראש על ידי הדירקטוריון בעת אישור תכנית העבודה ויעד של עמידה בסיבולת הסיכון ליחס הלימות ההון של הבנק כפי שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק בתכנית העבודה לשנה הקלנדרית הרלוונטית. ככל שהבנק יעמוד בתנאי הסף האמורים, נקבע במדיניות התגמול כי ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לאשר מענק למי מנושאי המשרה, וזאת לאחר שישקלו שורה של פרמטרים הכוללים לצד מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו בתכנית העבודה הנגזרת מהתכנית האסטרטגית של הבנק, בין היתר, גם פרמטרים של ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק וכן דוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה וטיפול נושא המשרה בלקויי ביקורת חמורים וקריטיים. יוצא איפוא שתנאי הסף לתשלום מענקים לנושאי המשרה, כמו גם הפרמטרים והמדדים להערכת נושאי המשרה בבנק ושעל בסיסם ישקל מתן המענק לנושאי המשרה וסכום המענק, כוללים מדדים שנועדו להבטיח יציבות ועמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים, ובין היתר, עמידתם של נושאי המשרה במגבלות ובכללים, לרבות בתאבון וסיבולת סיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר הדירקטוריון, עמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים ציות להוראות הדין וממצאי דוחות ביקורת המתיחסים לפעילותם ולתחום אחריותם, לרבות בתחומי ניהול הסיכונים שבאחריותם.

לגבי עובדים מרכזיים - במסגרת תכניות תגמול פרטניות שולבו מדדי תגמול הכוללים עמידה במגבלות ניהול הסיכונים, ציון ביקורת פנימית ועמידה בציות לחוקים תקנות והנחיות רגולטוריות.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה בבנק הוספו הוראות בהתאם להוראה 301-A להוראות הפיקוח על הבנקים, לפיהן כל תגמול משתנה לנושא משרה או לעובד מרכזי יוענק וישולם בכפוף להתניה שהתגמול המשתנה כולו או חלקו הינו בר השבה בהתקיים קריטריונים להשבה המפורטים במדיניות התגמול, וזאת לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, (ולעניין נושא משרה עד שבע (7) שנים בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות). הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים בבנק (בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה). בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה, נושא משרה ישיב לבנק סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה הובהר כי מדיניות התגמול אינה מהווה התחייבות של הבנק למתן מענקים וכי מוקנית לדירקטוריון סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחת, ולקבוע את גובה הפחתה ובמקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכת או בבנק, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

מדיניות התגמול לנושאי משרה כוללת כללים בעניין פריסה ו/או דחייה של מענקים, בהתאם לקבוע בה. כך, בהתאם למנגנון הדחיה העדכני שנקבע במדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק, לאחר חישוב ואישור גובה המענק בגין שנה מסוימת ישולם המענק לנושא המשרה. יחד עם זאת, במקרה שבו יעלה סך המענק השנתי המשתנה לנושא המשרה בגין שנה קלנדרית על 40% מהתגמול הקבוע שלו באותה שנה, אזי מחצית (50%) מסך המענק לו הוא זכאי בגין אותה שנה תדחה ותשולם לנושא המשרה בפועל בחלקים שווים בכל אחת משלוש השנים העוקבות לשנה הקלנדרית בה אושר המענק. התשלומים הנדחים צמודים למדד המחירים לצרכן ממועד אישור המענק.

חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי בכל שנת דחיה ישולם (יבשיל) בכפוף לכך שהתשואה השנתית להון של הבנק תעמוד על 2% לפחות. לא עמד הבנק בתנאי ההבשלה הנ"ל ידחה חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי למועד הבא שבו יעמוד הבנק בתנאים הנ"ל. גם במדיניות התגמול לעובדים מרכזיים נקבע מנגנון פריסה אם היקף התגמול המשתנה יעלה על שיעור מינימלי שנקבע במסגרתה, ולעניין מענקים לחלק מהעובדים המרכזיים, כפופים התשלומים הנדחים למנגנוני הפחתה ו/או הקפאת תשלומים שנדחו (עם אפשרות לביטול זכאות למענקים שנדחו והוקפאו) בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים שאושרו להם.

כן מגבילה מדיניות התגמול את היקף התגמול המשתנה שניתן לשלם לנושאי המשרה ולעובדים מרכזיים, שעה שהיא קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של נושא המשרה באותה השנה (למעט חריגים בהתאם לקבוע בהוראה 301A). כמו כן, הוספה במדיניות התגמול התניה לפיה מדיניות התגמול כפופה לכללים ולמגבלות הקבועים בחוק מגבלת התגמול.

על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי יוצר קשר בין הביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

נדבך 3

כפי שפורט לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר מענקים למי מנושאי המשרה הבכירים בבנק, בכפוף להתקיימות תנאי הסף המתייחסים לביצועי הבנק (שיעור תשואת הבנק ועמידתו בסיבולת סיכון ליחס הלימות הון שאישר הדירקטוריון), וכן לאחר שקילת פרמטרים נוספים שבוחנים את ביצועי נושאי המשרה (בין היתר את מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו פרטנית במסגרת תכנית העבודה של הבנק הנגזרת מהתכנית האסטרטגית של הבנק, ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק, דוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה הבכיר וטיפול נושא המשרה בליקויי ביקורת חמורים וקריטיים וכן בשים לב להשוואת תוצאות הבנק לעומת המערכת הבנקאית) וכן על סמך ההערכה האישית של נושא המשרה, כך שתגמול נושא המשרה וסכומו מתונה בביצועי הבנק ובביצועיהם של נושאי המשרה.

גם תכניות המענקים לעובדים מרכזיים אחרים, בוחנות את ביצועי העובד, על פי קריטריונים שנקבעו מראש בהתאם לתחום פעילותו ואחריותו של העובד בשים לב לפרמטרים המיוחסים לביצועי הבנק והיחידה בה פועל העובד בתקופת הערכת הביצועים, וזאת בשילוב עם ציונים שיוענקו למבחנים בתחום הבקרה- ניהול סיכונים, ציות וביקורת שיכולים להפחית את הערכת העובד עד שלילת המענק שלו במקרים קיצוניים. סך המענק המירבי לעובד מוגבל בתקרה שהוגדרה מראש.

במקרה של ביצועים חלשים המגיעים עד כדי אי עמידה בתנאי הסף או במדדים שנקבעו בתכניות התגמול לא יהיו נושאי המשרה או העובדים המרכזיים, זכאים למענקים. כן נקבעה במסגרת תכנית המענקים החלה על חלק מהעובדים המרכזיים, הוראה בעניין הקפאת מענקים שנפרסו וביטול הזכאות לקבלת החלק שנדחה מתוך המענק במקרה של ביצועים שנופלים מתחת לסף שהוגדר בתכניות המענקים החלות עליהם ובמדיניות התגמול לנושאי המשרה נקבע כלל לדחיית תשלום מענקים שנפרסו (בהתאם לכללי המדיניות), במקרה בו התשואה השנתית של הבנק נופלת מתחת לסף שהוגדר במדיניות התגמול.

בנוסף, מוקנית לדירקטוריון בהתאם למדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה, כפי שצויין לעיל, סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחתו ולקבוע את גובה הפחתה וכן לקבוע במקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכתי או בבנק, אשר ינומקו בהחלטתו, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

נדבך 3

כפי שצויין לעיל במסגרת מדיניות התגמול נקבע מנגנון דחיית מענקים, בשים לב להיקף המענק ביחס לתגמול הקבוע באותה שנה.

כמו כן, נקבע ביחס למענקים לחלק מהעובדים המרכזיים (שאינם נושאי משרה) כי אלו כפופים למנגנוני הפחתה ממענקים שנדחו או מנגנוני "הקפאת" תשלומים שנדחו ואף ביטול הזכאות לקבלתם בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים החלות עליהם.

בנוסף, בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות התגמול יכול שעובד מרכזי ידרש להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי, ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס להוראה (ובנסיבות חריגות המוגדרות במדיניות התגמול לנושאי משרה - ניתן להאריך תקופת ההשבה ביחס לנושא משרה בעד שנתיים נוספות).

בנוסף לכך, במדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק נקבע כי נושא משרה ישיב לבנק את סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

עוד על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

מדיניות התגמול קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע באותה השנה. בתנאים חריגים ובכפוף להוראות הדין הבנק רשאי לקבוע שהתגמול המשתנה בגין שנה קלנדרית יגיע לעד 200% מהתגמול הקבוע, וזאת בכפוף לכללי הדין וקבלת החלטה מנומקת ומפורטת של הדירקטוריון ובכפוף לאישור כל אורגן נוסף של הבנק כמתחייב על פי הדין.

תיאור צורות של תגמול משתנה בהן משתמש התאגיד הבנקאי והשיקולים לשימוש בצורות של תגמול משתנה כאמור

לבנק אין תכניות תגמול משתנה במניות או מכשירים מבוססי מניות.

- הלהן גילוי כמותי של מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (כולל נושאי משרה בכירה) במהלך שנת הדיווח: ועדת התגמול התכנסה 12 פעמים במהלך שנת הדיווח, ושולם לחבריה תגמול בסך 159,800 ש"ח (לא כולל מע"מ).
 - 14 עובדים מרכזיים קיבלו תגמול משתנה במהלך שנת הדיווח.
 - במהלך שנת הדיווח הוענק בonus מובטח שאינו תלוי בביצועים בסך כ-0.2 מיליון ש"ח.
 - במהלך שנת הדיווח לא הוענק מענק בעת החתימה.
 - תשלומי פיצויים מעל 100% בסך כ-4 מיליון ש"ח שולמו לעובד מרכזי אחד במהלך שנת הדיווח.
 - סך התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח כ-1 מיליון ש"ח.
 - הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול נדחה והתגמול המוחזק, שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות: 56 מיליון ש"ח.
- במהלך שנת הדיווח לא היו הפחתות עקב התאמות מפורשות או משתמעות בדיעבד.

טבלה 36: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירים והעובדים המרכזיים האחרים

נדבך 3

31 בדצמבר 2016		31 בדצמבר 2017		31 בדצמבר 2016		31 בדצמבר 2017		תגמול קבוע
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירים *	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירים *	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירים *	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירים *	
לא נדחה	נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	נדחה	מבוסס מזומן מניות ומכשירים
-	7.5	-	17.7	-	7.5	-	17.2	מבוסס מניות ומכשירים אחרים
-	-	-	-	-	-	-	-	מבוסס מניות אחרים
0.4	0.4	(1.0)	1.8	-	1.5	-	-	מבוסס מזומן מניות ומכשירים אחרים

* כולל יו"ר.

מידע נוסף על תגמול שלא נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3

נדבך 3

לפירוט התגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה, בהתאם לאמור בתקנות 21 ו-22 בתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התשל"ל 1970, ראה פרק על ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם.

נטע אברהמוב ביטן
מנהלת סיכונים ראשית

ישראל טראו
מנהל כללי

זאב אבלס
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח: 15/03/2018